ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼

ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

6399-V

ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼

ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

riginal with:
anguage Department Punjab
igitized by:
anjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

6399-V

ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼

ਨੰਦ ਦਾਸ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

NAM MALA KOSH (in Punjabi)

Author : Nand Dass

Editor : Bhai Kahan Singh Nabha

ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼

ਨੰਦ ਦਾਸ

ਸੰਪਾਦਕ : ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਨਾਭਾ

6399-V

© ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ 1914

ਦੂਜਾ ਐਡੀਸ਼ਨ 1996

ਕਾਪੀਆਂ : 5000

ਕੀਮਤ : 10 ਰੁਪਏ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ : ਡਾਇਰੈਕਟਰ, ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

ਛਾਪਕ : ਜੈਮ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਅੱਡਾ ਟਾਂਡਾ, ਜਲੰਧਰ

ਰਾਹੀਂ : ਕੰਟਰੋਲਰ, ਛਪਾਈ ਅਤੇ ਸਟੇਸ਼ਨਰੀ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ 6 ਜਿਲਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰੁਕਤੀ ਸਮੇਤ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼, ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼, ਉਰਦੂ-ਪੰਜਾਬੀ-ਹਿੰਦੀ ਕੋਸ਼, ਪੋਠੋਹਾਰੀ ਕੋਸ਼, ਪੁਆਧੀ ਕੋਸ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਾਣ ਕੋਸ਼, ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਹਾਵਰਾ ਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਲਈ ਸਚਿੱਤਰ ਬਾਲ ਕੋਸ਼, ਸਚਿੱਤਰ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਮਿਡਲ ਕੋਸ਼ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵਰਣਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨੀਕ ਨਾਲ ਕੋਸ਼ ਰਚਨਾ ਦਾ ਦੌਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜਿਊਕਸ ਦੀ 'ਜਟਕੀ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ' ਜੇ. ਵਿਲਸਨ ਦੀ 'ਸ਼ਾਹਪੁਰੀ ਕਾਂਗੜੀ ਗਲਾਸਰੀ', ਓ ਬਰਾਇਨ ਦੀ 'ਮੁਲਤਾਨੀ ਗਲਾਸਰੀ', ਲੁਧਿਆਣਾ ਕੋਸ਼ ਅਤੇ ਭਾਈ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੋਸ਼ ਵੀ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਐਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵੀ ਬੜੀ ਦੀਰਘ ਅਤੇ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਤੱਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਇਹ ਪਰੰਪਰਾ ਲਗਭਗ 400 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਕੋਸ਼ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ ਅਸ਼ਟ ਛਾਪ ਅਰਥਾਤ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਗਤੀ ਕਾਵਿ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਅੱਠ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇਕ ਸਨ। ਸਾਹਿਤਕ ਯੋਗਦਾਨ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸੂਰਦਾਸ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੱਲਭਾਚਾਰੀਆ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵਿੱਠਲ ਦਾਸ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਅਤੇ ਸੂਰਦਾਸ ਦੇ ਗੁਰ ਭਾਈ ਸਨ।

ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੇ ਬ੍ਰਿਜ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਲਈ ਅਨੇਕ ਸਮਾਨਾਰਥੀ ਸ਼ਬਦ ਦੋਹਾ ਛੰਦ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਤ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ 1925 ਵਿੱਚ ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ ਚਾਤ੍ਰਿਕ ਨੇ ਛਾਪਿਆ। ਮੂਲ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਅੰਕਤ ਕਰਕੇ ਕੋਸ਼ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਆਪਣੀ ਪਰਪੱਕ ਸੂਝ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋਸ਼ਕਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਦਾ ਰਿਣੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਲਾਭ ਹਿਤ ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਇਹ ਅਨੇਕਾਰਥ ਕੋਸ਼ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕਵੀ ਨੰਦ ਦਾਸ ਨੇ ਇਸ ਹੋਰ ਕੋਸ਼ ਅਰਥਾਤ ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਭੇਟ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਮਧਯੁਗੀਨ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੇ ਪੱਖੋਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹੱਤਵ ਹੈ। ਆਸ ਹੈ ਪਾਠਕ ਵਿਭਾਗ ਵੱਲੋਂ ਪੁਨਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਪੁਰਾਤਨ ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਾਂਗ ਇਸ ਦਾ ਵੀ ਨਿੱਘਾ ਸੁਆਗਤ ਕਰਨਗੇ।

17 ਜੂਨ, 1996

ਮਦਨ ਲਾਲ ਹਸੀਜ਼ਾ
ਡਾਇਰੈਕਟਰ,
ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਭਾਗ, ਪੰਜਾਬ

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਭੂਮਿਕਾ

ਰਾਮਪੁਰ ਨਿਵਾਸੀ ਕਵਿਰਤਨ ਨੰਦ ਦਾਸ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਵਿਕ੍ਰਮੀ ਸੰਵਤ ੧੫੮੫ ਵਿੱਚ ਹੋਇਆ, ਇਹ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਿੱਠਲ ਦਾਸ, ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਵੈਸਨਵ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਭਗਤ ਦੇ ਸ਼ਿਸ਼ਯ ਸਨ. ਨੰਦ ਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਦੇ ਅੱਠ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਵੀਆਂ ਵਿੱਚ ਹੈ।* ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੋ ਮਨੋਹਰ ਦੋਹਾ ਕੋਸ਼ ਲਿਖੇ ਹਨ, ਇੱਕ "ਅਨੇਕਾਰਥ" ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਅਨੇਕ ਅਰਥ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ–

ਗੋ ਇੰਦ੍ਰਯ ਦਿਕ ਵਾਕ ਜਲ ਸੁਰਗ ਵਜ੍ਰ ਖਗ ਛੰਦ।
ਗੋਧਰ ਗੋਤਰੁ ਗੋ ਕਿਰਨ ਗੋ ਪਾਲਕ ਗੋਬਿੰਦ॥

ਅਰਥਾਤ–ਇੰਦ੍ਰਯ, ਦਿਸ਼ਾ, ਵਾਣੀ, ਜਲ, ਸੁਰਗ, ਵਜ੍ਰ, ਪੰਛੀ, ਵੇਦ, ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ, ਵਿਰਛ, ਕਿਰਨ ਅਤੇ ਗਊ ਗੋਵਾਚਕ ਹਨ, ਇਹ ਕੋਸ਼ ਮੈਂ ਸੋਧਨ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਵਧਾਕੇ, ਈ: ਸੰਨ ੧੯੨੫ ਵਿੱਚ ਵਿਦਯਾਪ੍ਰਿਯ ਲਾਲਾ ਧਨੀ ਰਾਮ "ਚਾਤ੍ਰਿਕ" ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਉੱਤਮ ਕਵਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜਾ ਇਹ "ਨਾਮ ਮਾਲਾ"† ਕੋਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਅਨੇਕ ਪਰਯਾਯ (SYNONYM) ਵਾਚੀ ਨਾਮ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ–

ਸੋਮ ਸੁਧਾ ਪੀਯੂਸ ਮਧੁ ਅਗਦਕਾਰ ਸੁਰਭੋਗ।
ਅਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਜਹਿੰ ਹਰਿਕਥਾ, ਮੱਤ ਰਹਤ ਸਬ ਲੋਗ।

ਅਰਥਾਤ–ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਨਾਮ ਹਨ–ਸੋਮ, ਸੁਧਾ, ਪੀਯੂਸ, ਮਧੁ, ਅਗਦਕਾਰ, ਸੁਰਭੋਗ , ਅਮੀ ਅਤੇ ਅਮ੍ਰਿਤ.

ਇਹ ਕੋਸ਼ ਭੀ ਅਨੇਕਾਰਥ ਵਾਂਙ ਅਗਯਾਨੀ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਨੇ ਇਤਨਾ ਵਿਗਾੜਿਆ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਮੂਲ ਸਮਝਣਾ ਔਖਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬੀ ਕਲਮੀ ਕਾਪੀਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ?ਹਿੰਦੀ ਵਿੱਚ ਲਕਮੀਂ ਵੇਂਕਟੇਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰੈਸ ਮੁੰਬਈ ਵਿੱਚ ਸੰਵਤ ੧੯੧੪ ਦੀ 'ਨਾਮ ਮਾਲਾ" ਭੀ ਅਨੰਤ ਅਸ਼ੁੱਧੀਆਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵਿਦਯਾ ਅਭ੍ਯਾਸੀ ਅਤੇ ਕਵੀਆਂ ਦੇ ਹਿਤ ਲਈ ਮੈਂ ਮਹਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਰਕੇ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਨੂੰ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਨਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਮਿਲਾਕੇ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਅਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਅੰਤ ਅੱਖਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਤਤਕਰਾ (Index) ਦੇ ਕੇ, ਹਰੇਕ ਵਸਤੂ ਦੇ ਨਾਮ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਛੰਦਾਂ ਵਿੱਚ ਲਿਖੇ ਨਾਮਾ ਬਾਬਤ ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਾ ਭ੍ਰਮ ਨਾ ਰਹੇ, ਨਿਸ਼ਚਯ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਸੱਜਨ "ਅਨੇਕਾਰਥ" ਅਤੇ "ਨਾਮ ਮਾਲਾ" ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਗੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਕਬਿਤ, ਦਸ਼ਮਗ੍ਰੰਥ, ਗੁਰਵਿਲਾਸ, ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗੁਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੂਰਯ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਨੇਕ, (ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਅਰੁ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਮਿਲੇ) ਕਾਵਯਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਰਥ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਆਸਾਨੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਰ ਕਵਿਤਾ ਰਚਣ ਲਈ ਅਨੰਤ ਫਬਦੇ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।

ਨਾਭਾ | ਕਵਿ ਸਮਾਜ ਦਾ ਸੇਵਕ
ਸੰ: ਨਾ: ੪੬੯ | ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ
ਅੱਸੂ ੧੯੯੫

* ਅਸ਼ ਛਾਪ-ਸੂਰਦਾਸ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦਾਸ, ਪਰਮਾਨੰਦ, ਕੁਭੰਨ ਦਾਸ, ਚਤੁਰਭੁਜ, ਛੀਤਸ੍ਵਾਮੀ, ਨੰਦਦਾਸ ਅਤੇ ਗੋਵਿੰਦਦਾਸ।

† ਇਸਦਾ ਨਾਮ "ਮਾਨ ਮੰਜਰੀ" ਭੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਹੈ।

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਤਤਕਰਾ

ਦੋਹਾ ਛੰਦ	1—48
ਨਾਮ ਮਾਲਾ ਦਾ ਅਕਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਚੀ ਪਤਰ	49—69

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਕਵਿ ਨੰਦ ਦਾਸ ਕ੍ਰਿਤ

"ਨਾਮ ਮਾਲਾ"

ਦੋਹਾ ਕੋਸ਼.

(੧) ਤੈਂ ਨਮਾਮਿ ਪਦ ਪਰਮ ਗੁਰੁ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਮਲ ਦਲ ਨੈਨ ।
ਜਗ ਕਾਰਣ ਕਰੁਣਾਰਣਵ* ਗੋਕੁਲ ਜਾਕੋ ਐਨ ॥

(੨) ਨਾਮ ਰੂਪ ਗੁਣ ਭੇਦ ਕਰਿ ਸੁਈ† ਪ੍ਰਗਟ ਸਬ ਠੌਰ ।
ਤਾ ਬਿਨ ਤਤ੍ਵ ਜੁ ਆਨਿ‡ ਕਛੁ ਕਹਿਤ ਸੁ ਅਤਿ ਮਤਿ ਬੌਰ ॥

(੩) ਉਚਰ ਸਕਤ ਨਹਿ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਾਨਜੋ ਚਾਹਤ ਨਾਮ ।
ਤਿਨ ਹਿਤ ਨੰਦ ਸੁਮਤਿ ਯਥਾ ਰਚਤ ਨਾਮ ਕੀ ਦਾਮ§ ॥

(੪) ਗੁੰਥਨ ਨਾਨਾ ਨਾਮ ਕੋ ਅਮਰ ਕੋਸ਼ ਕੇ ਭਾਯ¶ ।
ਮਾਨਵਤੀ‖ ਕੇ ਮਾਨ ਪਰ ਮਿਲੈਂ ਅਰਥ ਸਬ ਆਯ ॥

---

*ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਅਰਣਵ (ਸਮੁਦ੍ਰ). †ਸੋ ਹੀ, ਸੋਵ, ਵਹੀ. ‡ਅਨਜ (ਹੋਰ).
§ਮਾਲਾ. ¶ਢੰਗ ਪਰ. ‖ਮਾਨ ਧਾਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਧਾ ਦੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਸਾਰੇ ਨਾਮਾਂ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਕਾਰਣ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ "ਮਾਨ ਮੰਜਰੀ" ਭੀ ਹੈ.

Original with:
Language Dept. Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਹ੍ਰਿਦਯ (ਹਿਰਦੇ) ਦੇ ਨਾਮ

(੫) ਵਕ੍ਰ ਵਤ੍ਰਸ ਉਰ ਹ੍ਰਿਦਯ ਪਿਯ ਦੇਖਿ ਆਪਨੀ ਝਾਇ* ।
ਮਾਨ ਬਢਯੋ ਅਤਿ ਹੀਯ ਮੇ ਆਨਿ ਤਿਯਾ ਕੇ ਭਾਇ ॥

ਮਾਨ

(੬) ਅਹੰਕਾਰ ਮਦ ਦਰਪ ਪੁਨਿ ਗਰਵ ਸਮਯ ਅਭਿਮਾਨ ।
ਮਾਨ ਰਾਧਿਕਾ ਕੁੰਵਰਿ ਕੋ ਸਬ ਕੋ ਕਰ ਕਲਯਾਨ† ॥

ਸਖੀ

(੭) ਵਯਸਯਾ ਸੈਰੰਧ੍ਰੀ ਸਖੀ ਹਿਤੂ ਸਹਚਰੀ ਆਹਿ ।
ਅਲੀ ਕੁੰਵਰ ਨੰਦ ਲਾਲ ਕੀ ਚਲੀ ਮਨਾਵਨ ਤਾਹਿ ॥

ਬੁੱਧਿ

(੮) ਬੁੱਧਿ ਮਨੀਸ਼ਾ ਸ਼ੇਮੁਖੀ ਮੇਧਾ ਧਿਸਣਾ ਧੀਅ‡ ।
ਮਤਿ ਸੋਂ ਕਰਤ ਮਤੇ ਚਲੀ ਭਲੀ ਵਿਚਕ੍ਸ਼ਣ§ ਤੀਯ ॥

ਸਰਸ੍ਵਤੀ

(੯) ਵਾਣੀ ਗਿਰਾ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਇਲਾ ਸ਼ਾਰਦਾ ਨਾਮ ।
ਚਲੀ ਮਨਾਵਤ ਭਾਰਤੀ ਵਚਨ ਚਾਤੁਰੀ ਕਾਮ ॥

ਸ਼ੀਘ੍ਰ

(੧੦) ਆਸ਼ੁ ਝਟਿਤ ਦ੍ਰੁਤ ਤੂਰਣ ਲਘੁ ਛਿਪ੍ਰ ਸਤ੍ਵਰ ਉੱਤਾਲ ।

*ਝਾਂਈਂ, ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ, ਇਹ ਵੇਖਕੇ ਕਿ ਪਿਯ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਮੇਰੀ ਮੂਰਤਿ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ. †ਸਬ ਦਾ ਕਲਯਾਣ ਕਰ ਹੈ. ‡ਧੀ. §ਨਿਪੁਣ, ਚਤੁਰ, ਹੋਸ਼ਯਾਰ.

Original with:
Language Department, Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਵੇਗਿ ਸਪਦਿ ਤਰਸਾ ਅਚਿਰ ਸਦਜ ਹਰਦ ਦਰਹਾਲ।
ਤ੍ਰਿਤ ਚਲੀ ਚਾਤੁਰ ਅਲੀ ਆਤੁਰ ਲਖਿ ਨੰਦਲਾਲ॥

ਧਾਮ (ਘਰ)

(੧੧) ਸਦਨ ਸਦ੍ਮ ਆਗਾਰ ਗ੍ਰਿਹ ਗੇਹ ਵੇਸ਼ਮ ਸੰਕੇਤ।
ਧਾਮ ਧਿਸ਼੍ਰਪਦ ਆਸਪਦ ਆਲਯ ਨਿਲਯ ਨਿਕੇਤ॥

(੧੨) ਮੰਦਿਰ ਮੰਡਪ ਆਯਤਨ ਵਸਤਿ ਹਰਮਜ ਸਥਾਨ।
ਭਵਨ ਭੂਪ ਵ੍ਰਿਸਭਾਨੁ* ਕੇ ਗਈ ਸਹਚਰੀ ਜਾਨ॥

ਸੁਵਰਣ (ਸੋਨਾ)

(੧੩) ਕੰਚਨ ਅਰਜੁਨ ਕਾਤੰਜਸੂਰ ਚਾਮੀਕਰ ਤਪਨੀਯ।
ਅਸ਼੍ਰਾਪਦ ਹਾਟਕ ਪੁਰਟ ਮਹਾਰਜਤ ਰਮਣੀਯ॥

(੧੪) ਮੁਖਜਧਾਤੁ ਕਲਧੌਤ ਹਰਿ ਕਰਬੁੰਰ ਨਿਸ਼੍ਕ ਸੁਵਰਣੰ।
ਸ਼੍ਰੀਨਿਕੇਤ ਪੀਤਕ ਕਨਕ ਹੇਮ ਅਗ੍ਰਿਸ਼ਿਖ ਧਰਣੰ॥

(੧੫) ਕੁੰਦਨ ਹੀ ਕੇ ਸਦਨ ਸਬ ਮਾਣਿਕ ਗਚ ਛਬਿ ਦੇਤ।
ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਨਰ ਨਾਰਿ ਨਿਜ ਝਾਂਈਂ ਝੁਕਿ ਝੁਕਿ ਲੇਤ॥

ਰੂਪਾ (ਚਾਂਦੀ)

(੧੬) ਰੁਕਮ ਰਜਤ ਦੁਰਦੀਨ ਸ਼ੁਭ ਜਾਤਰੂਪ ਖਰਜੂਰ।
ਰੂਪੇ ਕੀ ਗੋਸ਼ਾਲ ਤਹਿੰ ਭੂਪ ਭਵਨ ਤੇ ਦੂਰ॥

ਉੱਜਲ

(੧੭) ਸ਼ੁਕ੍ਲ ਸ਼ੁਭ੍ਰ ਪਾਂਡੁਰ ਵਿਸ਼ਦ ਅਰਜੁਨ ਸਿਤ ਅਵਦਾਤ।
ਧਵਲ ਨਵਲ ਊਂਚੀ ਅਟਾ ਕਰਤ ਘਟਾ ਸੋਂ ਬਾਤ॥

*ਪਦਮਾਵਤੀ ਦੇ ਉਦਰ ਤੋਂ ਸੁਰਭਾਨੁ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ, ਜੋ ਰਾਧਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੀ.

Original with:
Language Department Panjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਸ਼ੋਭਾ

(੧੮) ਭਾ ਆਭਾ ਸ਼ੋਭਾ ਪ੍ਰਭਾ ਸੁਸਮਾ ਦੀਪ੍ਤਿ ਕਾਂਤਿ ।
ਛਬਿ ਦਯੁਤਿ ਅਤਿ ਲਖਿਯਤ ਜਹਾਂ ਸੁਰਨ ਹੋਤ ਮਨ ਭ੍ਰਾਂਤਿ ॥

ਕਿਰਣ

(੧੯) ਅੰਸ਼ੁ ਗਭਸ੍ਤਿ ਮਯੂਖ ਕਰ ਗੋ ਮਰੀਚਿ ਵਸੁ ਜਯੋਤਿ ।
ਰਸ਼ਿਮ ਪਰਸ਼ਿ ਸ਼ਸ਼ਿ ਸੂਰ ਕੀ ਜਗਮਗ ਜਗਮਗ ਹੋਤਿ ॥

ਮਯੂਰ (ਮੋਰ)

(੨੦) ਨੀਲਕੰਠ ਕੇਕੀ ਧ੍ਵਜੀ ਸ਼ਿਖੀ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਹੋਯ ।
ਸ਼ਿਵਸੁਤਵਾਹਨ ਅਹਿਭਖੀ ਵਹਿੰ ਕਲਾਪੀ ਸੋਯ ॥

(੨੧) ਨਟਤ ਮਯੂਰ ਅਟਾਨ ਚਢਿ ਅਤਿਹਿ ਭਰੇ ਆਨੰਦ ।
ਛਿਨਿ ਛਿਨਿ ਜਹਿੰ ਉਨਯੋ* ਰਹੈ ਨਵ ਨੀਰਦ ਨੰਦਨੰਦ ॥

ਸਿੰਹ (ਸ਼ੇਰ)

(੨੨) ਕੰਠੀਰਵ ਹਰਿ ਕੇਸ਼ਰੀ ਪੁੰਡਰੀਕ ਹਰਯੰਕ ।
ਪੰਚਾਨਨ ਮ੍ਰਿਗਪਤਿ ਨਖੀ ਨਖਰਾਯੁਧ ਪਲਭਕ੍ਸ਼ ।

(੨੩) ਸਿੰਹ ਪੌਰ ਵ੍ਰਿਸਭਾਨੁ ਕੀ ਸਹਚਰਿ ਪਹੁੰਚੀ ਜਾਯ ।
ਅਤਿ ਸੰਘੱਟ ਨਟ ਭਟਨ ਕੋ ਪੇਖਿ ਰਹੀ ਸਕੁਚਾਯ ॥

ਅਸ਼੍ਵ (ਘੋੜਾ)

(੨੪) ਵਾਜੀ ਵਾਹ ਤੁਰੰਗ ਹਯ ਸੈਂਧਵ ਅਰੁ ਕੰਕਜਾਨ† ।
ਅਸ਼੍ਵ ਚਾਮਰੀ ਭੀਰ ਅਤਿ ਨੈਕ ਨ ਪੈਯੈ ਜਾਨ ॥

---

*ਉਮਡਿਆ. †ਕੰਕ (ਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਿਯ) ਦਾ ਯਾਨ (ਵਾਹਨ).

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਹਸ੍ਤੀ (ਹਾਥੀ)

(੨੫) ਹਸ੍ਤੀ ਦੰਤੀ ਦ੍ਵਿਰਦ ਦ੍ਵਿਪ ਪਦਮੀ ਵਾਰਣ ਵਜਾਲ।
ਇਭ ਕੁੰਭੀ ਕੁੰਜਰ ਕਰੀ ਤਰੁਵੈਰੀ ਸ਼ੁੰਡਾਲ॥

(੨੬) ਸਿੰਧੁਰ ਮਦਵਰ ਨਾਗ ਕਪਿ ਗਜ ਸਾਮਜ ਮਾਤੰਗ।
ਹਰਿੰ ਗਯੰਦ ਝੂਮਤ ਖਰੇ ਰੰਜਿਤ ਨਾਨਾ ਰੰਗ॥

ਸਿੱਧਿ

(੨੭) ਅਣਿਮਾ ਮਹਿਮਾ ਗਰਿਮਿਤਾ* ਲਘਿਮਾ-ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ ਪ੍ਰਕਾਮ† ।
ਵਸ਼ੀਕਰਣ ਅਰੁ ਈਸ਼ਿਤਾ ਅਸ਼੍ਟ ਸਿੱਧਿ ਕੇ ਨਾਮ॥

(੨੮) ਏਕਹੁੰ ਸਿੱਧੀ ਕਸ਼੍ਟ ਕਰਿ ਸਿੱਧ ਹੋਤ ਸੰਸਾਰ।
ਤੇ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਾਨੁ ਭੁਆਲ‡ ਕੀ ਦ੍ਵਾਰ ਬੁਹਾਰਨ ਹਾਰ॥

ਨਿਧਿ

(੨੯) ਮਹਾਪਦਮ ਅਰੁ ਪਦਮ ਪੁਨਿ ਕੱਛਪ ਮਕਰ ਮੁਕੁੰਦ।
ਸ਼ੰਖ ਖਰ੍ਬ ਅਰੁ ਨੀਲ ਕਹਿ ਅਪਰ ਕਹਾਵਤ ਨੰਦ॥

(੩੦) ਯੇ ਨਵਨਿਧਿ ਯਾ ਜਗਤ ਮੇ ਵਿਰਲੇ ਕਾਹੂ ਦੀਖ।
ਤੇ ਇਹ ਬੱਲਭਰਾਯ§ ਕੇ ਪਰਤ ਭਿਖਾਰਿਨ ਭੀਖ॥

ਮੁਕ੍ਤਿ

(੩੧) ਮੋਕ੍ਸ਼ ਅਮਿਤ ਕੈਵਲ੍ਯ ਪੁਨਿ ਅਪੁਨਰ੍ਭਵ ਅਪਵਰ੍ਗ।
ਨਿਸ਼੍ਰੇਣੀ ਨਿਰ੍ਵਾਣ ਸੁਖ ਮਹਾਸਿੱਧਿ ਅਰੁ ਸ੍ਵਰ੍ਗ॥

*ਗਰਿਮਾ. †ਪ੍ਰਾਕਾਮ੍ਯ. ‡ਭੂਪਾਲ. §ਪਯਾਰਾ ਰਾਜਾ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਾਨੁ.

Original with:
Language ...
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੩੨) ਮੁਕ੍ਤਿ ਜੁ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ* ਨਹਿ ਪੈਯਤ ਜਪਿ ਯੋਗ।
ਤੇ ਵ੍ਰਿਸਭਾਨੁ ਭੁਆਲ ਕੇ ਪਾਵਤ ਪਾਮਰ ਲੋਗ॥

ਰਾਜਾ

(੩੩) ਸ੍ਵਾਮੀ ਅਧਿਪਤਿ ਦੰਡਧਰ ਨਰਪਤਿ ਛਿਤਿਪਤਿ ਭੂਪ।
ਨ੍ਰਿਪ ਨਰੇਸ਼ ਵ੍ਰਿਸਭਾਨੁ ਕੀ ਬੈਠੀ ਸਭ੍ਾ ਅਨੂਪ॥

ਇੰਦ੍ਰ

(੩੪) ਸ਼ਕ੍ਰ ਸ਼ਤਕ੍ਰਿਤੁ ਸ਼ਚੀਪਤਿ ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ ਪੁਰਹੂਤ।
ਕੌਸ਼ਿਕ ਵਾਸਵ ਵ੍ਰਿਤ੍ਰਹਾ ਮਘਵਾ ਮਾਤਲਿਸੂਤ॥

(੩੫) ਸਹਸ੍ਰਾਕ੍ਸ਼ ਵ੍ਰਿਧਸ਼੍ਵਾ ਤੁਰਾਸ਼ਾਟ ਸੁਰਭੂਪ।
ਸੁਨਾਸ਼ੀਰ ਹਰਿ ਦਿਵਸ੍ਪਤਿ ਲੇਖਰਿਸ਼ਭ ਸੁ ਅਨੂਪ॥

(੩੬) ਜਿਸ਼੍ਨੁ ਪੁਰੰਦਰ ਵਜ੍ਰਧਰ ਆਖੰਡਲ ਰਿਪੁਪਾਕ†।
ਸ਼ੋਭਿਤ ਜਹਿਂ ਵ੍ਰਿਸਭਾਨੁ ਨ੍ਰਿਪ, ਕੋਹੈ ਇੰਦ੍ਰ ਬਰਾਕ‡?

ਦੇਵਤਾ

(੩੭) ਦੇਵ ਅਮਰ ਨਿਰਜੰਰ ਵਿਬੁਧ ਸੁਰ ਸੁਮਨਸ੍ ਤ੍ਰਿਦਿਵੇਸ਼।
ਵ੍ਰਿੰਦਾਰਕ ਸੁ ਵਿਮਾਨਗਤਿ ਅਗ੍ਨਿਜਿਹ੍ਵ ਅਮ੍ਰਿਤੇਸ਼॥

(੩੮) ਦਿਵਿਸ਼ਤ੍ ਰਿਭਵ ਅਮਰਤੰਜ ਪੁਨਿ ਗੀਰਵਾਣ ਅਤਿਓਪ§।
ਕੌਨ ਦੇਵਤਾ ਰੰਕ ਤਹਿੰ, ਜਹਿੰ ਬੈਠੇ ਸਬ ਗੋਪ?

ਅਮ੍ਰਿਤ

(੩੯) ਸੋਮ ਸੁਧਾ ਪੀਯੂਸ਼ ਮਧੁ ਅਗਦਕਾਰ ਸੁਰ ਭੋਗ।

*ਸਾਲੋਕ੍ਯ, ਸਾਮੀਪ੍ਯ, ਸਾਰੂਪ੍ਯ, ਸਾਯੁਜ੍ਯ.
†ਪਾਕਰਿਪੁ. ‡ਤੁੱਛ, ਅਦਨਾ. §ਸ਼ੋਭਾ, ਸੁੰਦਰਤਾ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਅਮੀ ਅਮ੍ਰਿਤ ਜਹਿੱ ਹਰਿ ਕਥਾ ਮੱਤ ਰਹਤ ਸਬ ਲੋਗ ॥

ਦਾਸ

(੪੦) ਵਿਧਿਕਰ ਕਿੰਕਰ ਕਮੰਕਰ ਅਨੁਚਰ ਅਨੁਗ ਪਦਾਤਿ ।
ਭ੍ਰਿਤਜ ਫਿਰਤ ਜਹਿੱ ਮਯਨ* ਸੋ ਛਬਿ ਵਰਨੀ ਨਹਿ ਜਾਤਿ ॥

ਦਾਸੀ

(੪੧) ਭ੍ਰਿਤਜਾ ਦਾਸੀ ਕਿੰਕਰੀ ਚੇਰੀ ਭਰੇਂ ਜੁ ਅੰਭ ।
ਰਾਜਤ ਮਣਿਮਯ ਅਜਿਰ ਮੇ, ਕੋ ਉਰਵਸ਼ਿ ਕੋ ਰੰਭ† ?

ਅੰਤ: ਕਰਣ

(੪੨) ਸ੍ਵਾਂਤ ਹ੍ਰਿਦਯ ਮਨ੍ਮਥਪਿਤਾ ਆਤਮ ਮਾਨਸ ਨਾਉਂ ।
ਚਿਤ ਮਨ ਸੋਚਤ ਸਹਚਰੀ ਭੀਤਰ ਕੈਸੇ ਜਾਉਂ ॥

ਅੰਜਨ

(੪੩) ਕੱਜਲ ਜਲਪਾਟਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨਾਗ ਦੀਪਸੁਤ ਸੋਯ ।
ਲੋਪਾਂਜਨ ਦ੍ਰਿਗ ਦੈ ਚਲੀ ਤਾਹਿ ਨ ਦੇਖੈ ਕੋਯ ॥

ਹੀਰਾ

(੪੪) ਨਿਸ੍ਕੰਪ ਦ੍ਰਿਕ੍ ਵਜ੍ਰ ਖਰ ਹੀਰਾ ਪਦਕ ਜੁ ਐਨ ।
ਨਿਸ੍ਕ ਪੇਖਿ ਸਕੁਚੀ ਮਨੋ ਭੂਪ ਭਵਨ ਕੇ ਨੈਨ ॥

ਮੋਤੀ

(੪੫) ਸ਼ਸ਼ਿਗੋਤੀ ਮੋਤੀ ਗੁਲਿਕ ਜਲਜ ਸੀਪਸੁਤ ਨਾਮ ।
ਮੁਕ੍ਤਾ ਵੰਦਨਮਾਲ ਤਹਿੱ ਸ਼ੋਭਿਤ ਸੁੰਦਰ ਧਾਮ ॥

*ਮਦਨ, ਕਾਮ. †ਰੰਭਾ ਅਪਸਰਾ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮੰਗਲ MARS

(੪੬) ਕੁਜ ਅੰਗਾਰਕ ਭੌਮ ਵਿਦ ਲੋਹਿਤਾਂਗ ਮਹਿਬਾਲ ।
ਮੰਗਲ ਸੇ ਤਹਿੰ ਜਗਮਗੈਂ ਧਰੇ ਜੁ ਦੀਪਕ ਲਾਲ ॥

ਸ਼ੁਕ੍ਰ VENUS

(੪੭) ਉਸ਼ਨਾ ਭਾਰੀਵ ਕਾਵ੍ਯ ਕਵਿ ਅਸੁਰਪੁਰੋਹਿਤ ਸੋਇ ।
ਗਜਮੁਕ੍ਤਨ ਕੇ ਮਾਲ ਯਹ ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਧਰੇ ਜਨੁ ਪੋਇ ॥

ਵ੍ਰਿਹਸਪਤਿ JUPITER

(੪੮) ਜੀਵ ਸ਼ਿਖੰਡੀ ਗੁਰੁ ਧਿਸ਼ਣ ਈਜ੍ਯ ਅੰਗਿਰਾਬਾਲ ।
ਦਿਪਤ ਦੀਪ ਮਣਿ ਧਾਮ ਮੇਂ ਜਨੁ ਵਾਚਸਪਤਿ ਮਾਲ ॥

ਲਛਮੀ

(੪੯) ਸ਼੍ਰੀ ਪਦ੍ਮਾ ਪਦ੍ਮਾਲਯਾ ਕਮਲਾ ਚਪਲਾ ਹੋਯ ।
ਸਿੰਧੁਸੁਤਾ ਮਾ ਇੰਦਿਰਾ ਵਿਸ਼੍ਨੁਬੱਲਭਾ ਸੋਯ ॥
(੫੦) ਜਾਕੀ ਨੈਨ ਕਟਾਛ ਛਬਿ ਰਹੀ ਸਕਲ ਜਗ ਛਾਯ ।
ਰਮਾ ਸੁਈ ਵ੍ਰਿਸ਼ਭਾਨੁ ਗ੍ਰਿਹ ਜਨਮ ਲਿਯੋ ਹੈ ਆਯ ॥

ਮਾਤਾ

(੫੧) ਅੰਬਾ ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ* ਪ੍ਰਸੂ ਜਨਨੀ ਮਾਤਾ ਨਾਮ ।
ਅੱਕਾ ਰਾਧਾ ਕੁੰਵਰਿ ਕੀ ਬੈਠੀ ਮੰਗਲ ਧਾਮ ॥

ਨਮਸ੍ਕਾਰ

(੫੨) ਵੰਦਨ ਅਭਿਵਾਦਨ ਪ੍ਰਣਤਿ ਨਮਸ੍ਕਾਰ ਕਰਿ ਤਾਹਿ ।
ਮੁਸਕਿ ਚਲੀ ਚਾਤੁਰ ਅਲੀ ਜਹਾਂ ਕੁੰਵਰਿ ਵਰ ਆਹਿ ॥

*ਸਵਿਤ੍ਰੀ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਸੀਢੀ

(੫੩) ਆਰੋਹਣ ਆਰੋਹ ਪੁਨਿ ਨਿ: ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਸੋਪਾਨ ।
ਮਣਿਮਯ ਸੀਢੀ ਚਢਿ ਚਲੀ ਲਖੀ ਨ ਕਾਹੂ ਆਨ ॥

ਸੱਯਾ (ਸੇਜਾ)

(੫੪) ਕਸ਼ਿਪੁ ਤਲ੍ਪ ਸੱਯਾ ਸ਼ਯਨ ਸੰਸ੍ਤਰ ਪੁਨਿ ਸ਼ਯਨੀਯ ।
ਦੁਗ੍ਧ ਫੇਨ ਸਮ ਸੇਜ ਪਰ ਬੈਠੀ ਤਿਯ ਰਮਣੀਯ ॥

ਤਕੀਆ

(੫੫) ਉਪਵਹੰਨ ਉਪਧਾਨ ਪੁਨਿ ਗੇਂਡੁਕ ਕੰਦੁਕਜ਼ੀਰ ।
ਮ੍ਰਿਦੁਲ ਉਸ਼ੀਸ਼ੋ ਪੀਠ ਦੈ ਬੈਠੀ ਮਾਨ ਗੰਭੀਰ ॥

ਊਪਰਿ

(੫੬) ਊਪਰਿ ਊਰ੍ਧ੍ਵ ਉਤੰਗ ਉਚ* ਬਨ੍ਯੋ ਵਿਤਾਨ† ਮਹਾਨ ।
ਚੰਦ ਚਖੂਟੋ ਕਰਿ ਮਨੋ ਰਾਖ੍ਯੋ ਉੱਨਤ ਤਾਨ ॥

ਪੁਤ੍ਰੀ (ਬੇਟੀ)

(੫੭) ਪੁਤ੍ਰੀ ਦੁਹਿਤਾ ਕਨਜਕਾ ਤਨਯਾ ਤਨੁਜਾ ਹੋਯ ।
ਸੁਤਾ ਜਹਾਂ ਵ੍ਰਿਸਭਾਨੁ ਕੀ ਤਹਾਂ ਗਈ ਸਖਿ ਸੋਯ ॥

ਫੂਲ

(੫੮) ਕੁਸੁਮ ਪ੍ਰਸੂਨ ਸਮਦ ਸੁਮਨ ਪੁਸ਼੍ਪ ਫਲਪਿਤਾ ਨਾਮ ।
ਪੁਹੁਪ ਮੰਜਰੀ ਗੇਂਦ ਲਿਯ ਖੇਲਤ ਛਬਿ ਸੋਂ ਬਾਮ ॥

*ਉੱਚ. †ਚੰਦੋਆ, ਸਾਯਬਾਨ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਬੰਸੀ (ਕੁੰਡੀ)

(੫੯) ਬੰਸੀ ਕੁੰਭੀ ਮੀਨਹਾ ਮੱਛਘਾਤਿਨੀ ਨਾਮ ।
ਬੇਸਰ* ਸੋਂ ਉਰਝੀ ਜੁ ਲਟ, ਮਨੋ ਵਡਿਸ਼ ਹੈ ਕਾਮ ॥

ਸ੍ਰਵਣ (ਕੰਨ)

(੬੦) ਸ੍ਰਵਣ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰ ਸ੍ਰੁਤਿ ਸ਼ਬ੍ਦਗ੍ਰਹ ਕਣੰਪੂਰ ਗੰਭੀਰ ।
ਜਨੁ ਬਿਬ ਰੂਪ ਕਮਲ ਕਲੀ ਖਿਲੀ ਨ ਸਸਿ ਮੁਖ ਤੀਰ ॥

ਸ਼ਿਰ (ਸ਼ੀਸ਼)

(੬੧) ਉੱਤਮਾਂਗ ਮੂਧੰਾ ਸ਼ੀਸ਼ ਮੋਤੀ ਮਾਂਗ ਸੁਢਾਰ ।
ਰਾਹ ਦ੍ਵਿਧਾ ਕਰਿ ਉਦਿਤ ਜਨੁ ਸੋਹਤਿ ਚੰਦ ਲਿਲਾਰ ॥

ਕੇਸ਼

(੬੨) ਅਲਕ ਸ਼ਿਰੋਰੁਹ ਚਿਕੁਰ ਕਚ ਮੂਧੰਜ ਕੁੰਤਲ ਔਰ ।
ਬਾਲ ਵਿਸ਼ਾਲ ਸੁ ਬਾਲ ਕੇ ਮਨਮਥ ਕੇ ਜਨੁ ਚੌਰ ॥

ਲਲਾਟ (ਮਸਤਕ)

(੬੩) ਮਸ੍ਤਕ ਅਲਿਕ ਲਲਾਟ ਪਰ ਬੇਂਦੀ ਬਨੀ ਜਰਾਯ† ।
ਮਨੋ ਭਾਲ ਤੇ ਭਾਗਜਮਣਿ‡ ਪ੍ਰਗਟੀ ਬਾਹਰ ਆਯ ॥

ਨੇਤ੍ਰ

(੬੪) ਲੋਚਨ ਅੰਬਕ ਚਕ੍ਸੁ ਦ੍ਰਿਗ ਈਕ੍ਸਣ ਰੂਪਅਧੀਨ ।
ਕਛੁ ਰਿਸ ਰਾਤੇ ਨੈਨ ਜਨੁ ਜਾਵਕ ਭੀਨੇ ਮੀਨ ॥

*ਨੱਥ. †ਜਟਿਤ, ਜੜਾਊ. ‡ਭਾਗਜਮਣਿ ਨਾਮ ਮਸ੍ਤਕ ਦਾ ਅਤੇ ਭਾਗਜ ਦੀ ਮਣਿ ਦੋਵੇਂ ਅਰਥ ਰਖਦਾ ਹੈ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਓਸ੍ਟ (ਹੋਠ)

(੬੫) ਓਸ੍ਟ ਸ੍ਰਿੱਕਿਣੀ ਰਦਨਛਦ ਅਧਰ ਮਧੁਰ ਇਹ ਭਾਯ ।
ਨਾਮ ਲਿਖਤ ਜਾਂ ਕੋ ਤੁਰਤ ਕਿਲਕ ਊਖ ਹ੍ਵੈ ਜਾਯ ॥

ਦਸਨ (ਦਾਂਤ)

(੬੬) ਰਦਨ ਦਸ਼ਨ ਦ੍ਵਿਜ ਦੰਤ ਰਦ ਮਦਨ* ਕਰਤ ਰੰਗ ਭੀਜ ।
ਜਨੁ ਨਵ ਨੀਰਦ ਮਧ੍ਯ ਮੇ ਸ਼ੀਤਲ ਵਿਦ੍ਯੁਤ ਬੀਜ ॥

ਠੋਡੀ

(੬੭) ਚਿਬੁਕ ਹਨੂ† ਮਧ‡ ਨੀਲ ਕਣ ਯੌਂ ਰਾਜਤ ਛਧਿ ਐਨ ।
ਮਨੋ ਰਸੀਲੇ ਆਮ ਕੀ ਮੁਹਖਰ ਮੂੰਦੀ ਮੈਨ ॥

ਮੁਖ

(੬੮) ਆਨਨ ਆਸ੍ਯ ਲਪਨ ਵਦਨ ਤੁੰਡ ਵਕ੍ਤ੍ਰ ਛਬਿ ਭੌਨ ।
ਮਨੋ ਰੂਪ ਇਮ ਛਾ ਗਯੋ ਜਿਮਿ ਦਰਪਨ ਮੁਖ ਪੌਨ ॥

ਗ੍ਰੀਵਾ (ਗਰਦਨ)

(੬੯) ਗ੍ਰੀਵਾ ਕੰਧਰ ਸ਼ਿਰੋਧੀ§ ਗਲ ਕਪੋਲ ਕੋ ਯਾਨ ।
ਪੀਕ ਲੀਕ ਜਹਿੰ ਝਲਮਲੇ ਸਰ ਛਬਿ ਕੀਨੀ ਹਾਨ ॥

ਹਾਥ

(੭੦) ਪੰਚਸ਼ਾਖ ਕਰ ਹਸ੍ਤ ਭੁਜ ਪਾਣੀ‖ ਧਰੇ ਕਪੋਲ ।
ਵਰ ਅਰਵਿੰਦ ਵਿਛਾਯ ਜਨੁ ਸੋਵਤ ਇੰਦੁ ਅਡੋਲ ॥

---

*ਮੋਹਿਤ. †ਹਨੁ. ‡ਮਧ੍ਯ, ਵਿੱਚ. §ਸ਼ਿਰੋਧਿ. ‖ਪਾਣਿ.

Original with:
Langu...
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਉਰੋਜ (ਕੁਚ)

(੭੧) ਉਰਜ* ਪਯੋਧਰ ਕੁਚ ਸ੍ਤਨ ਉਰਮੰਡਨ ਛਬਿ ਐਨ ।
ਕੰਚਨ ਸੰਪੁਟ ਦੇਵ ਜਨੁ ਪੂਜਿ ਛੁਪਾਏ ਮੈਨ ॥

ਪੰਕ੍ਤਿ

(੭੨) ਰਾਜੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਆਵਲੀ ਰੋਮ ਪਾਂਤਿ ਇਹ ਭਾਯ ।
ਜਨੁ ਉਤ ਤੇਂ ਇਤ ਝਲਮਲੈ ਵਰ ਬੇਨੀ ਤ੍ਰੀ ਝਾਯ ॥

ਕਿੰਕਿਣੀ

(੭੩) ਰਸਨਾ ਕਾਂਚੀ ਕਿੰਕਿਣੀ ਛੁਦ੍ਰਘੰਟਿਕਾ ਜਾਲ ।
ਮਨੋ ਮੇਖਲਾ ਮਦਨਗ੍ਰਿਹ ਬਾਂਧੀ ਬੰਦਨਮਾਲ ॥

ਨੂਪੁਰ

(੭੪) ਪਾਦਾਂਗਦ ਮੰਜੀਰ ਪੁਨਿ ਤੁਲਾਕੋਟਿ ਪਦਮਾਲ ।
ਨੂਪੁਰ ਝਨਕਤ ਬਜਤ ਜਨੁ ਮਨਮਥ ਬੀਨ ਰਸਾਲ ॥

ਵਸਤ੍ਰ

(੭੫) ਚੋਲ ਨਿਚੋਲ ਦੁਕੂਲ ਪਟ ਅੰਸ਼ੁਕ ਵਾਸਰੁ† ਚੀਰ ।
ਪਿਯ ਤਨ ਵਾਸ ਜੁ ਵਸਨ ਮੇ ਛਿਨ ਛਿਨ ਕਰਤ ਅਧੀਰ ॥

ਸ਼ੁਕ (ਤੋਤਾ)

(੭੬) ਰਕ੍ਤਚੰਚੁ ਸ਼ੁਕ ਕੀਰ ਪੁਨਿ ਵਕ੍ਰਤੁੰਡ, ਪਿਯ ਨਾਮ–
ਰਟਤੋ ਸੁਨਿ ਝਹਰਾਵਤੀ, ਅਤਿ ਛਬਿ ਪਾਵਤ ਵਾਮ ॥

*ਉਰੋਜ. †ਵਾਸ-ਅਰੁ ਚੀਰ.

Original with:
Language Department
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਦਪੰਣ

(੭੭) ਦਰਪਨ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ* ਆਦਰਸ਼† ਮੁਕੁਰ ਸੁਕਰ ਮੋ ਲੇਤ ।
ਪ੍ਰਿਯ ਮੂਰਤਿ ਨੈਨਨ ਨਿਰਖਿ‡ ਅਨਖ ਡਾਰ ਤਿਹ ਦੇਟ ॥

ਵੀਣਾ

(੭੮) ਤੰਤ੍ਰੀ ਵੀਣਾ ਵੱਲਕੀ ਬਹੁਰਿ ਵਿਪੰਚੀ ਆਹਿ ।
ਯੰਤ੍ਰ ਬਜਾਵਤ ਸਹਚਰੀ ਵਰਜਤਿ ਤਰਜਤਿ ਤਾਹਿ ॥

ਅੰਤਰਧਾਨ§

(੭੯) ਗੁਪ੍ਤ ਤਿਰੋਹਿਤ ਅੰਤਰਿਤ ਗੂਢਰੁ‖ ਦੁਰਿਤ ਵਿਲੀਨ ।
ਲੋਪਾਂਜਨ ਸੇ ਲੁਕਿ ਸਖੀ ਦੇਖਤ ਮਹਾ ਪ੍ਰਬੀਨ ॥

ਪਾਨ A BETEL LEAF. (PIPER BETEL).

(੮੦) ਨਾਗਵੱਲਿਦਲ ਪਾਨ ਦ੍ਵਿਜ ਮੁਖਭੂਸਣ ਤਾਂਬੂਲ ।
ਨਿਰਖਿ ਸਖੀ ਕਰ ਪਾਨ ਕੋ ਹੋਤ ਮਹਾ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ॥

ਸਮਯ (ਵੇਲਾ)

(੮੧) ਵੇਲਾ ਸਮਯ ਅਨੇਹ ਵਯ ਅਵਸਰ ਅਨਿਮਿਸ਼¶ ਕਾਲ ।
ਵਡੀ ਵੇਰ ਲੌ ਸਖਿਨ ਮੇ ਦੇਖੀ ਬਾਲ ਟਮਾਲ ॥

ਪਾਨੀ

(੮੨) ਅੰਬੁ ਕਮਲ ਕੀਲਾਲ ਜਲ ਪਯ ਪੁਸ਼੍ਕਰ ਵਨ ਵਾਰਿ ।
ਅਮ੍ਰਿਤ ਅਣੰ ਜੀਵਨ ਭੁਵਨ ਘਨਰਸ ਅਰੁ ਪਾਪਾਰਿ ॥

---

*ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ. †ਆਦਸ਼. ‡ਥੇਂਦੀ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੀ ਮੂਰਤਿ ਜੜੀ ਹੋਈ ਦਾ ਅਕਸ ਵੇਖਕੇ. §ਅੰਤਰਧਾਨ. ‖ਗੂਢ-ਅਟੁ. ¶ਅਨਿਮੇਸ਼.

Original with:
Language Department Panjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੮੩) ਮੇਘਪੁਸ੍ਪ ਸੁਭ ਸਵੰਮੁਖ ਕੰ ਕਬੰਸ ਰਸ ਤੋਯ ।
ਉਦਕ ਪਾਥ ਸ਼ੰਵਰ ਸਵਰ ਸਲਿਲ ਆਪ ਅਪ ਸੋਯ ॥

(੮੪) ਅਭ੍ਰ ਸੁਮਨ ਘ੍ਰਿਤ ਸਲ ਸਰਿਲ ਉਦ ਦਕ ਨਾਰ ਕੁਲੀਨ ।
ਭੇਸਜ ਓਜ ਕ੍ਰਿਪੰਟ ਬਰ ਵਾਜ ਸੁਗਾ ਪ੍ਰਿਯਮੀਨ ॥

(੮੫) ਪਾਨੀ ਨੈਨ ਪਖਾਰਿ ਕੈ ਅੰਜਨ ਹਾਤੇ ਕੀਯ ।
ਪ੍ਰਗਟ ਭਈ ਪਿਯ ਕੀ ਸਖੀ ਨ੍ਰਿਪਟ ਸਸ਼ੰਕਿਤ ਹੀਯ ॥

ਭਯ

(੮੬) ਸਾਧ੍ਵਸ ਦਰ ਆਤੰਕ ਭਯ ਭੀਤਿ ਭਿਯਾ ਭੀ ਤ੍ਰਾਸ ।
ਡਰਤ ਸਹਚਰੀ ਸਕੁਚ ਤੇਂ ਗਈ ਕੁੰਵਰਿ ਕੇ ਪਾਸ ॥

ਚਰਣ

(੮੭) ਚਰਣ ਚਲਨ ਗਤਿਵੰਤ ਪੁਨਿ ਅੰਘ੍ਰਿ ਪਾਦ ਪਦ ਪਾਯ ।
ਪਗਵੰਦਨ ਕਰਿ ਸਹਚਰੀ ਠਾਢੀ ਸੰਮੁਖ ਜਾਯ ॥

ਹਰਿਦ੍ਰਾ (ਹਲਦੀ) TURMERIC (CURCUMA LONGA)

(੮੮) ਪੀਤਾ ਗੌਰੀ ਕਾਂਚਨੀ ਰਜਨੀ ਪਿੰਗਾ ਨਾਮ ।
ਹਰਦੀ ਚੂਨੇ ਮਿਲਤ ਜਿਮਿ, ਤਿਮਿ ਦੇਖਤ ਭੀ ਭਾਮ ॥

ਕੁਟਿਲ (ਟੇਢਾ)

(੮੯) ਵਕ੍ਰ ਖਵੰ ਕੁੰਚਿਤ ਕੁਟਿਲ ਟੇਢੀ ਭੌਂਹ ਨ ਠੌਰ ।
ਅਰੁਣ ਕਮਲ ਪਰ ਪ੍ਰਾਤ ਜਨੁ ਪੰਖ ਪਸਾਰੇ ਭੌਰ ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ (ਭੌਂਹ)

(੯੦) ਭ੍ਰੂ ਤੌਂਦ੍ਰੀ ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ ਕੁਟਿਲ ਭੌਂਹ ਭਰੀ ਅਤਿ ਦਾਪ* ।
ਜੌਨੁ ਸ਼ਿਵ ਪਰ ਰਿਸ ਕਰਿ ਬਹੁਰਿ ਮਦਨ ਚਢਾਈ ਚਾਪ ॥

ਕ੍ਰੋਧ

(੯੧) ਕੋਪ ਕ੍ਰੋਧ ਆਮਰਸ਼† ਤਮ ਰੋਸ਼ ਮਨਜੁ ਰਿਸ ਹੋਯ ।
ਕੋਭ ਕੁਭਿਤ ਲਖਿ ਕੁੰਵਰਿ ਕੋ ਡਰੀ ਸਹਚਰੀ ਸੋਯ ॥

ਕੁਸ਼ਲ

(੯੨) ਕ੍ਸ਼ੇਮ ਭਦ੍ਰ ਮੰਗਲ ਅਨੰਦ‡ ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ਿਵ ਸੁਭ ਕਲਜਾਨ§ ।
ਭਵ ਕਿਤ ਡੋਲਤ ? ਕੁਸ਼ਲ ਕਹੁ, ਪੂਛਤ ਕੁੰਵਰਿ ਸੁਜਾਨ ॥

ਸੰਗਜਾ (ਨਾਮ)

(੯੩) ਸੰਗਜਾ ਆਹ੍ਵਯ ਗੋਤ੍ਰ ਤੁਵ ਨਾਮ ਕ੍ਸ਼ੇਮ ਕੋ ਧਾਮ ।
ਅਮੀ ਬਰਸ ਵਰ ਦਰਸ ਤੇ ਸਬ ਪਰਿ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ॥

ਇਸਤ੍ਰੀ (ਸ੍ਰੀ)

(੯੪) ਇਸਤ੍ਰੀ ਲਲਨਾ ਉੱਤਮਾ ਦਾਰਾ ਵਨਿਤਾ ਵਾਮ ।
ਅਬਲਾ ਬਾਲਾ ਅੰਗਨਾ ਪ੍ਰਮਦਾ ਕਾਂਤਾ ਨਾਮ ॥

(੯੫) ਸ਼ਜਾਮਾ ਮਹਿਲਾ ਭਾਮਿਨੀ ਮੱਤਕਾਸ਼ਿਨੀ ਜਾਨ ।
ਵਾਮਲੋਚਨਾ ਨਾਰਿ ਪੁਨਿ ਯੋਸਿਤ ਯੋਸ਼ਾ ਮਾਨ ॥

(੯੬) ਤਰੁਣੀ ਰਮਣੀ ਸੁੰਦਰੀ ਬਹੁਰਿ ਕਾਮਿਨੀ ਸੋਯ ।
ਤਿਯ ਤੋਸੀ ਤਿਹੁ ਲੋਕ ਮੇ ਰਚੀ ਵਿਰੰਚਿ ਨ ਕੋਯ ॥

*ਦਰ੍ਪ, ਗਰਵ. †ਅਮਰ੍ਸ਼. ‡ਆਨੰਦ. §ਕਲਜਾਣ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਬ੍ਰਹਮਾ

(੯੭) ਅਜ ਕਮਲਜ ਵਿਧਿ ਜਗਪਿਤਾ ਧਾਤਾ ਅੰਡਜ ਹੋਯ।
ਸ੍ਰਸ੍ਰਾ ਚਤੁਰਾਨਨ ਧਿਸਣ ਆਤਮਭੂ ਪੁਨਿ ਸੋਯ॥

(੯੮) ਸ਼ਤਧ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਰਹਿਣ ਸ੍ਵਯੰਭੁ ਪੁਨਿ ਵੇਧਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੋਯ।
ਪਰਮੇਸ੍ਠੀ ਲੋਕੇਸ਼ ਅਰੁ ਕਮਲਾਸਨ ਪਿਤਤੋਯ॥

(੯੯) ਲੈ ਲੈ ਸਬ ਛਬਿ ਛਬਿਨ ਕੋ ਜਿਤੀ ਰਹੀ ਜਗ ਮਾਂਝ।
ਤੁਹਿ ਰਚਿ ਵਿਧਿ ਕੀ ਨਿਪੁਣਤਾ ਬਹੁਰਿ ਹ੍ਵੈਗਈ ਬਾਂਝ॥

ਸੁੰਦਰ

(੧੦੦) ਸੁਭਗ ਸੁਸਮ ਬੰਧੁਰ ਰੁਚਿਰ ਕਾਂਤ ਕਾਮ ਕਮਨੀਯ।
ਰਮਜ ਕਲਿਤ ਵਰ ਭਵਜ ਅਰੁ ਦਰਸ਼ਨੀਯ ਰਮਣੀਯ॥

(੧੦੧) ਤਵ ਸਮ ਸੁੰਦਰ ਹੈ ਕੁੰਵਰ ਨਾਗਰ ਨਗਧਰ ਪੀਯ।
ਜੋਰੀ ਰਚਿ ਵਿਧਿ ਨਿਪੁਣਤਾ ਏਕ ਪ੍ਰਾਣ ਤਨ ਬੀਯ* ॥

ਮਨੋਹਰ

(੧੦੨) ਮੰਜੁਲ ਮੰਜੁ ਲਲਾਮ ਕਲ ਸੁਸ੍ਰੁ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਸ੍ਰ ਲਲਾਮ।
ਨਹਿਨ ਮਨੋਹਰ ਜਗਤ ਮੇ ਜੈਸੋ ਹੈ ਘਨਸ਼ਜਾਮ॥

ਧਨ

(੧੦੩) ਦ੍ਰਵਜ ਰਿਕ੍ਥ ਵਸੁ ਵਿੱਤ ਬਲ ਅਰਥ ਔਰ ਸੁਖਓਕ।
ਧਨ ਜੇਤੋ ਵ੍ਰਿਜਚੰਦ ਕੇ ਤਿਤੇ ਨ ਤੀਨੋ ਲੋਕ॥

ਵੇਸ਼ਜਾ

(੧੦੪) ਕੁਦ੍ਰਾ ਗਣਿਕਾ ਲੰਜਿਕਾ ਸਾਮਾਨਜਾ ਪੁਨਿ ਹੋਯ।

*ਬਿਬ, ਦੋ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਰੂਪਾਜੀਵਾ ਵਵੰਟੀ ਵਾਰਵਿਲਾਸਿਨਿ ਸੋਯ ॥

(੧੦੫) ਰਾਮਜਨੀ ਜਗਵੱਲਭਾ ਸ਼ਾਲਭੰਜਿਕਾ ਨਾਮ।
ਵਾਰਵਧੂ ਵਾਰਾਂਗਨਾ ਵਾਰਸ੍ਰੀ ਦੁਖਧਾਮ ॥

(੧੦੬) ਪੁੰਸ਼੍ਚਲੀ ਪਨਜਾਂਗਨਾ ਕਹਤ ਸ਼ਝੰਰਾ ਤਾਹਿ।
ਮੁਖ ਸੰਭਾਰਕੈ ਬੋਲ ਰੀ! ਹਜਾਂ ਕੋ ਵੇਸ਼ਜਾ ਆਹਿ ?

ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ

(੧੦੭) ਧਰਮਤਾਤ ਅੱਜਾਤਰਿਪੂ ਕੌਂਤੇਯਰੁ ਕੁਰੁਰਾਯ।
ਨ੍ਰਿਪਤਿ ਯੁਧਿਸ੍ਠਿਰ ਸਮ ਪ੍ਰਿਯਾ, ਤੇਰੇ ਪੀਯ ਸੁਭਾਯ॥

ਧਨੁਸ (ਕਮਾਨ)

(੧੦੮) ਧਨੁਸ ਚਾਪ ਕਾਮੁਕ ਗੁਣੀ ਤਾਰਕ ਧਨੁ ਕੋਦੰਡ।
ਵੀਰ ਸ਼ਰਾਸਨਧਰ ਜਿਤੇ ਸਭ ਤੇ ਹਰਿ ਅਨਦੰਡ ॥

ਅਰਜੁਨ

(੧੦੯) ਜਿਸ੍ਨੂ ਧਨੰਜਯ ਵਿਜਯਰਥ ਫਾਲ੍ਗੁਨ ਕਿਰੀਟੀ ਹੋਯ।
ਗੁੜਾਕੇਸ਼ ਗਾਂਡੀਵਧਰ ਪਾਥੰ ਕਪਿਧ੍ਵਜ ਸੋਯ ॥

(੧੧੦) ਸਵ੍ਯਸਾਚਿ ਕੌਂਤੇਯ ਨਰ ਮਧ੍ਯਮਪਾਂਡਵ ਨਾਮ।
ਅਰ੍ਜੁਨ ਜਿਮਿ ਧਨੁਧਰ ਅਵਧਿ, ਪ੍ਰੇਮ ਅਵਧਿ ਤੂ ਭਾਮ ॥

ਦੀਰਘਸ਼੍ਵਾਸ

(੧੧੧) ਪ੍ਰਿਥੁਲਪ੍ਰਾਣ ਪਰਿਣਾਹ ਪ੍ਰਿਥੁ ਆਯਤ ਅਸੂ ਵਿਸਾਲ*।
ਪ੍ਰਾਸੁ ਦੀਰਘਸ਼੍ਵਾਸਾ ਭਰਤ ਕਿਹ ਕਾਰਣ ਬਲਿ† ਬਾਲ ?

*ਆਯਤਅਸੁ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਸੁ. †ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਵਾਂ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਗੰਗਾ

(੧੧੨) ਵਿਸ਼ਨੁਪਦੀ ਨਿਰਜੰਰਨਦੀ ਮੰਦਾਕਿਨਿ ਹਰਿਰੂਪ।
ਸੁਰਸਰਿ ਸੁਰਧੁਨਿ ਜਾਨੁਵੀ ਭਾਗੀਰਥੀ ਅਨੂਪ॥

(੧੧੩)ਨਿਗਮਨਦੀ ਗੰਗਾ ਬਹੁਰਿ ਧ੍ਰੁਵਨੰਦਾ ਅਘਹਾਰਿ।
ਤਿਮਿ ਤੁਅ ਪਿਯ ਕੀਰਤਿ ਸਰਿਤ,ਕਰ ਪੁਨੀਤ ਨਰ ਨਾਰਿ॥

ਸ਼ਰੀਰ

(੧੧੪) ਕਾਯ ਕਲੇਵਰ ਕੁਣਪ ਵਪੁ ਦੇਹ ਆਤਮਾ ਅੰਗ।
ਵਿਗ੍ਰਹ ਉਪਧਨ ਸੰਗ੍ਰਹਨ ਧਾਮ ਸ਼ਰੀਰ ਪਤੰਗ॥

(੧੧੫) ਤੁਅ ਤਨ ਸਮਸਰਿ ਕਰਨ ਲਗਿ ਸੁਣੈਂ ਅਗ੍ਰਿ ਝਪ* ਲੇਇ।
ਕੋਮਲ ਸਰਸ ਸੁਗੰਧ ਨਹਿੰ, ਕੋ ਕਵਿ ਉਪਮਾ ਦੇਇ ?

ਕਮਲ Lotus (Nelumbium Speciosum).

(੧੧੬) ਪੁੰਡਰੀਕ ਪੁਸ਼੍ਕਰ ਜਲਜ ਅੰਜ ਅਬ੍ਜ ਅੰਭੋਜ।
ਪੰਕਜ ਸਾਰਸ ਤਾਮਰਸ ਕੁਵਲਯ ਕੰਜ ਸਰੋਜ॥

(੧੧੭) ਸ਼ਤਪਤ੍ਰੀ ਔ ਸਹਸਦਲ ਪਦ੍ਮ ਕੁਸ਼ੇਸ਼ਯ ਨਾਮ।
ਪੰਕੇਰੁਹ ਅਰਵਿੰਦ, ਮੁਖ ਲਖਿ ਮਲੀਨ ਤੁਹਿ ਵਾਮ॥

ਮਕਰੰਦ The Honey of a Flower.

(੧੧੮) ਪੁਸ਼੍ਪਸਾਰ ਮਧੁ ਕੁਸੁਮਰਸ ਅਰੁ ਪਰਾਗ ਮਕਰੰਦ।
ਤਵਮੁਖ ਰਜ ਚਾਟਨ ਲਿਯੇ ਧੇ ਆਏ ਅਲਿ ਵ੍ਰਿੰਦ॥

*ਅੰਚ, ਤਾਉ.

Original With:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਚੰਦ੍ਰਮਾ

(੧੧੯) ਇੰਦੁ ਕਲਾਨਿਧਿ ਸੁਧਾਨਿਧਿ ਜੈਵਾਤ੍ਰਿਕ ਸ਼ਸ਼ਿ ਸੋਮ ।
ਅਬ੍ਜ ਅਮੀਕਰ ਛਪਾਕਰ ਵਿਧੁ ਕਹਿਯਤ ਹਿਮਰੋਮ ॥

(੧੨੦) ਉਡੁਪ ਸੁਧਾਂਸ਼ੁ ਸੁਭ੍ਰਾਂਸ਼ੁ ਪੁਨਿ, ਓਸ਼ਧੀਸ਼ ਨਿਸ਼ਿਨਾਥ ।
ਰਜਨੀਕਰ ਨਿਸ਼ਿਕਰ ਸ਼ਸ਼ੀ ਕੁਮੁਦਬੰਧੁ ਹਰਮਾਥ ॥

(੧੨੧) ਦ੍ਵਿਜਰਾਜਾ ਸ਼ਸ਼ਧਰ ਉਦਧਿ-ਤਨਯ ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ ਮ੍ਰਿਗਾਂਕ ।
ਰਿਛਰਾਜ ਮੰਥੀ ਸੁ ਖਗ ਤਵ ਮੁਖ ਉਪਮਾਂ ਰਾਂਕ ॥

(੧੨੨) ਬਿਛੁਰਿ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ* ਚੰਦ੍ਰ ਤੇਂ ਰਹਿ ਕਿਮਿ ਨਜਾਰੀ ਹੋਯ ?
ਮੈ ਅਵਿਲੋਕਤ ਬਾਲ ਤੁਹਿ, ਕਹੁ ਬਲਿ ਕਾਰਨ ਸੋਯ ॥

ਕਾਮ

(੧੨੩) ਮਦਨ ਮਨੋਭਵ ਪੰਚਸ਼ਰ ਕੁਸੁਮਸ਼ਰਾਸਨ ਮਾਰ ।
ਮੀਨਕੇਤੁ ਕੰਦਰਪ ਹਰਿ ਦਰਪਕ ਵਿਰਹਵਿਦਾਰ ॥

(੧੨੪) ਪੁਸ਼੍ਪਚਾਪ ਮਨਸਿਜ ਸਮਰ ਕਾਂਤ ਪ੍ਰਦ੍ਯੁਮ੍ਨ ਨਾਮ ।
ਮਕਰਧ੍ਵਜ ਨੰਦਕ ਰਮਣ ਅਤਨੁ ਸੁ ਮਨਮਥ ਕਾਮ ॥

(੧੨੫) ਕਾਮੁਕ ਮੋਹਕ ਆਤ੍ਮਭੂ ਸ਼ੰਬਰਾਰਿ ਮਾਤੰਗ ।
ਤੌ ਰੂਠੈਂ ਤੂ ਪਤੀ ਸੋ, ਜੋ ਰਤਿ ਸਾਥ ਅਨੰਗ ॥

ਮੇਘ

(੧੨੬) ਧਾਰਾਧਰ ਜਲਧਰ ਜਲਦ ਜਗਜੀਵਨ ਜੀਮੂਤ ।
ਅਭ੍ਰ ਬਲਾਹਕ ਪਯੋਧਰ ਨੀਰਦ ਧੂਮਸੁਪੂਤ ॥

(੧੨੭) ਯਗਜਪੂਤ੍ਰ ਅੰਬੁਦ ਮੁਦਿਰ ਤੜਿਤ੍ਵਾਨ ਜਲਦਾਨ ।
ਛਰਿਦ ਵਾਰਿਧਰ ਅੰਬੁਭ੍ਰਿਤ ਅਸੁਰ ਵਨਸਪਤਿਪ੍ਰਾਨ ॥

*ਚਾਂਦਨੀ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੧੨੮) ਘਨ ਵਿਛੁਰੀ ਜਨੋਂ ਬੀਜੁਰੀ ਰਹੀ ਅਨਲਮਨਿ ਹੋਯ।
ਮੈ ਤੁਹਿ ਦੇਖਤ ਭਾਮਿਨੀ, ਕਹੁ ਬਲਿ ਕਾਰਨ ਸੋਯ॥

ਬਿਜਲੀ

(੧੨੯) ਵਿਦਜੁਤ੍ ਕੌਂਧਾ ਚੰਚਲਾ ਤੜਿਤ ਦਾਮਿਨੀ ਹੋਯ।
ਚਪਲਾ ਬਿਨਾ ਨ ਘਨ ਬਨੈ, ਘਨ ਬਿਨ ਛਟਾ ਨ ਸੋਯ॥

ਸੈਨਾ (ਫ਼ੌਜ)

(੧੩੦) ਪ੍ਰਿਤਨਾ ਧੁਜਿਨੀ ਵਾਹਿਨੀ ਚਮੂ ਵਰੂਥਨਿ ਕਯਨਿ।
ਸੇਨਾ ਬਿਨਾ ਨ ਨ੍ਰਿਪ ਬਨੈ, ਨ੍ਰਿਪ ਬਿਨ ਬਨੈ ਨ ਸੈਨ॥

ਚਿੱਲਾ (ਸ਼ਰਾਸਨ ਦੀ ਡੋਰ)

(੧੩੧) ਪ੍ਰਤਜੰਚਾ ਗੁਣ ਸ਼ਿੰਜਿਨੀ ਸ਼ਰਪ੍ਰੇਰਕ ਧਨੁਸ੍ਰਾਸ।
ਧਨੁ ਬਿਨ ਮੁਵੀ ਵਜਬੰ ਹੈ, ਮੁਵੀ ਬਿਨ ਇਸ਼੍ਵਾਸ* ॥

ਭ੍ਰਮਰ (ਭੌਰਾ)

(੧੩੨) ਮਧੁਕਰ ਭ੍ਰਮਰ ਦ੍ਵਿਰੇਫ ਅਲਿ ਭਸਰ ਸ਼ਿਲੀਮੁਖ ਭ੍ਰਿੰਗ।
ਚੰਚਰੀਕ ਰੋਲੰਬ ਦ੍ਵਿਪ ਮਧੁਲੇਹੀ ਸਾਰੰਗ॥

(੧੩੩) ਮਧੁਪ ਸੁਕਾਂਡੀ ਮਧੁਵ੍ਰਤ ਮਧੁਲਿਟ੍ ਸਟ੍ਪਦ ਔਰ।
ਭ੍ਰਮਰ ਬਿਨਾ ਨਹਿ ਕੇਤਕੀ, ਕੇਤਕਿ ਬਿਨਾ ਨ ਭੌਰ॥

ਪਤਿ

(੧੩੪) ਦਯਿਤ ਕਾਂਤ ਪ੍ਰਭੁ ਈਸ਼ ਪਿਯ ਧਵ ਭਰਤਾ ਪਤਿ ਹੋਯ।
ਪ੍ਰਿਯ ਕੋ ਤੇ ਸੀ ਵੱਲਭਾ ਔਰ ਨ ਦੇਖੀ ਕੋਯ॥

* ਧਨੁਸ਼.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ

(੧੩੫) ਸਾਧ੍ਵੀ ਸਤੀ ਮਨਸ੍ਵਿਨੀ ਪਤਿਭਕ੍ਤਾ ਸ਼ੁਚਿਹੀਯ ।
ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ਤਵ ਨਾਮ ਤੇ ਹੋਤ ਜਗਤ ਮੇ ਤੀਯ ॥

ਬੇਲ

(੧੩੬) ਵ੍ਰੰਤਤਿ ਗੁਲ੍ਮਿਨੀ ਵੱਲਰੀ ਵੀਰੁਧ ਲਤਾ ਪ੍ਰਤਾਨ ।
ਅਮਰਬੇਲਿ* ਜਿਮਿ ਮੂਲ ਬਿਨ, ਇਮਿ ਪਿਖਿਯਤ ਤੁਅ ਮਾਨ ॥

ਪ੍ਰੀਤਮਾ (ਪਯਾਰੀ)

(੧੩੭) ਇਸ੍ਤ੍ਰਾ ਦਯਿਤਾ ਵੱਲਭਾ ਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰੇਯਸੀ ਹੋਯ ।
ਪ੍ਰਿਯ ਕੋ ਤੇ ਸੀ ਪ੍ਰਿਯਤਮਾ ਔਰ ਨ ਭਾਸਤ ਕੋਯ ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ

(੧੩੮) ਸੁਹ੍ਰਿਦ ਮਿਤ੍ਰ ਵੱਲਭ ਸਖਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਹਚਰ ਜਾਨ ।
ਪਿਯ ਪਯਾਰੇ ਪੈ ਚਲਿਯ ਅਬ, ਨ ਕਰ ਅਕਾਰਨ ਮਾਨ ॥

ਪੁਤ੍ਰ

(੧੩੯) ਆਤ੍ਮਜ ਸੂਨੁ ਅਪਤ੍ਯ ਸੁਤ ਤਨੁਜ ਤਨਯ ਸ੍ਵਜ ਤਾਤ ।
ਨੰਦ, ਨੰਦ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸੋਂ ਨ ਕਰ ਗਬੈ ਕੀ ਬਾਤ ॥

ਨਰ (ਮਨੁੱਖ)

(੧੪੦) ਮਾਨੁਸ਼ ਮਤਰ੍ਯ ਮਨੁਸ਼ਯ ਜਨ ਮਾਨਵ ਮਨੁਜ ਪੁਮਾਨ ।
ਨਰ ਜਿਨਿ ਜਾਨੋ ਨੰਦਸੁਤ ਹਰਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਭਗਵਾਨ ॥

*ਆਕਾਸ਼ ਬੇਲ. Cassytha filiformis.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਯੋਗੀਜਨ (ਸਾਧੂ)

(੧੪੧) ਸੰਨਯਾਸੀ ਪਰਿਵ੍ਰਾਜ ਅਰੁ ਜਟਿਲੀ ਤਯਾਗੀ ਹੋਯ।
ਕਰ੍ਮੰਦੀ ਦੰਡੀ ਯਤੀ ਭਿਕ੍ਸ਼ੁਕ ਨਯਾਸੀ ਸੋਯ॥

(੧੪੨) ਰਿਸਿ ਵੈਰਾਗੀ ਤਾਪਸੀ ਜਪੀ ਤਪੀ ਮੁਨਿ ਆਹਿ।
ਯੋਗੀਜਨ ਮਨ ਵਿਮਲ ਕਰਿ ਨਿਤ ਹੀ ਖੋਜਤ ਤਾਹਿ॥

ਵੇਦ

(੧੪੩) ਆਮ੍ਨਾਯ ਸ਼੍ਰੁਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਨਿ ਧਰ੍ਮਮੂਲ ਪ੍ਰਦਕਾਮ।
ਨਿਗਮ ਅਗੋਮ ਜਾਕੋ ਕਹਤ ਸੋ ਵਰ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਯਾਮ॥

ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ

(੧੪੪) ਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਾਅਹਿ ਸਰ੍ਪਪਤਿ ਧਰਣੀਧਰਨ ਅਨੰਤ।
ਸਹਸਵਦਨ ਕਰਿ ਗੁਣ ਗਨਤ ਤਦਪਿ ਨ ਪਾਵਤ ਅੰਤ॥

ਧਰਮਰਾਜ

(੧੪੫) ਵੈਵਸ੍ਵਤ ਪੁਨਿ ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁਪਤਿ ਸ਼ਮਨ੍ ਪਿਤ੍ਰਿਪਤਿ ਹੋਯ।
ਮਹਿਸ਼ਧ੍ਵਜ ਨਰਦੰਡਧਰ ਕੰਕ ਸੂਰ੍ਯਸੁਤ ਸੋਯ॥

(੧੪੬) ਅੰਤਕ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ ਯਮ ਔਡੰਬਰ ਕੋਪੰਤ।
ਸੋ ਤੁਅ ਪਿਯ ਭ੍ਰੂਭੰਗ ਤੇ ਥਰ ਥਰ ਥਰ ਕੰਪੰਤ॥

ਕੁਬੇਰ

(੧੪੭) ਪੁਨਯਜਨੇਸ਼੍ਵਰ ਧਨਦ ਸਖ ਸ਼੍ਰੀਦ ਏਲਬਿਲ* ਹੋਯ।
ਗੁਹਯਕਪਤਿ ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕ-ਸਖਾ ਰਾਜਰਾਜ ਪੁਨਿ ਸੋਯ॥

* ਇਲਬਿਲਾ ਦਾ ਪੁਤ੍ਰ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੧੪੮) ਨਰਵਾਹਨ ਕਿੰਨਰ-ਅਧਿਪ ਦ੍ਰਵਜਾਧੀਸ਼ ਕੁਕੇਰ ।
ਹਰ ਪਦ ਪੰਕਜ ਪਰਸਿ ਕੋ ਪਾਵਤ ਨਾਹਿਨ ਬੇਰ ॥

ਵਰੁਣ

(੧੪੯) ਵਰੁਣ ਪ੍ਰਚੇਤਾ ਪਾਸ਼ਧਰ ਜਲਚਰਪਤਿ ਜਲਈਸ਼ ।
ਸੋ ਤਵ ਪਿਯ ਕੇ ਪਗਨ ਪਰ ਘਸਤ ਰਹਿਤ ਨਿਤ ਸ਼ੀਸ਼ ॥

ਦੁਰਗਾ (ਦੇਵੀ)

(੧੫੦) ਉਮਾ ਅਪਰਣਾ ਈਸ਼੍ਵਰੀ ਗੌਰੀ ਗਿਰਿਜਾ ਹੋਯ ।
ਮ੍ਰਿੜਾ ਚੰਡਿਕਾ ਅੰਬਿਕਾ ਭਵਾ ਭਵਾਨੀ ਸੋਯ ॥

(੧੫੧) ਕਾਲੀ ਸ਼ੈਲਸੁਤਾ ਸਤੀ ਸਵੰਮੰਗਲਾ ਨਾਮ ।
ਹੈਮਵਤੀ ਸ਼ੰਕਰਪ੍ਰਿਯਾ ਇਲਾ ਸ਼ੰਭੁ ਕੀ ਵਾਮ ॥

(੧੫੨) ਅਜਾ ਸ਼ਿਵਾ ਮੈਨਾਸੁਤਾ ਸਿੰਹੇਸ਼੍ਵਰਿ ਅਤਿਕ੍ਰਾਂਤ* ।
ਸੋ ਤੁਅ ਪਿਯ ਪਰਤਾਪ ਤੇ ਰਚਤ ਵਿਸ਼੍ਵ ਬਹੁ ਭਾਂਤ ॥

ਗਣੇਸ਼

(੧੫੩) ਲੰਬੋਦਰ ਹੇਰੰਬ ਪੁਨਿ ਦ੍ਵੈਮਾਤੁਰ ਇਕਦੰਤ ।
ਮੂਸ਼ਕਵਾਹਨ ਗਜਵਦਨ ਗਣਪਤਿ ਸ਼ਿਵਸੁਤ ਸੰਤ ॥

(੧੫੪) ਮੋਦਕਪ੍ਰਿਯ ਜਗਵੰਦਜ ਪੁਨਿ ਮਹਾਕਾਯ ਸ਼ਿਵਨੰਦ ।
ਬੁੱਧਿਵਿਧਾਤਾ ਮੋਦਦਾ ਆਖੁਗ ਵਿਘਨ-ਨਿਕੰਦ ॥

(੧੫੫) ਕੋਟਿ ਵਿਨਾਯਕ ਜੌ ਲਿਖੈਂ ਮਹਿ ਸੇ ਕਾਗਦ ਕੋਟਿ ।
ਤਊਪੈ ਤੇਰੇ ਪੀਯ ਕੇ ਗੁਨਹਿ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥

*ਅਤਿਕ੍ਰਾਂਤਾ.

Original with: Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਜਨਮ

(੧੫੬) ਭਵ ਉਦਭਵ ਆਵਿਰਭੰਵ: ਅਰੁ ਉਤਪਤਿ, ਹੇ ਭਾਮ ।
ਜਨਮ ਸਫਲ ਤਬ ਹੀ, ਜਬੈ ਭਜਿਯੇ ਸੁੰਦਰ ਸ਼ਜਾਮ ॥

ਧੂਰਤ (ਵੰਚਕ)

(੧੫੭) ਵਜਾਜੀ ਜਿਮੁਕ ਕੁਟਿਲਕ੍ਰਿਤ ਛਦ੍ਮੀ ਕਿਤਵ ਛਲੀ ਜੁ ।
ਕਪਟੀ ਕਾਨ੍ਹੁਰ ਕੁੰਵਰ ਕੋ ਕੇਤਿਕ ਕਹਿਤ ਭਲੀ ਜੁ ॥

ਕੁਰੰਗ (ਹਰਿਣ)

(੧੫੮) ਏਣ ਹਰਿਣ ਵਾਤਾਯੁ ਮ੍ਰਿਗ ਹਰਿ ਸਾਰੰਗ ਸੋ ਆਹਿ ।
ਰੁਰੁ ਸ਼ਿਸੁ ਕੇ ਸੇ ਦ੍ਰਿਗ ਬਿਯੇ* ਦਲਿ ਚੋਰੇ ਇਤ ਚਾਹਿ ॥

ਪਾਪ

(੧੫੯) ਏਨ ਵ੍ਰਿਜਿਨ ਦੁਸ਼੍ਕ੍ਰਿਤ ਦੁਰਿਤ ਅਹ ਮਲ ਤੂਸੁ ਸੁ ਪੰਕ ।
ਕਿਲ੍ਵਿਸ ਕਲ੍ਮਸ ਕਲੁਸ ਅਘ ਪਾਤਕ ਕਨ੍ਹ ਕਲੰਕ ॥

(੧੬੦) ਪਾਪ ਮਹਾਵਨ ਦਹਨ ਕੋ ਪਾਵਕ ਜਾਕੋ ਨਾਮ ।
ਤਾਕੋ ਤੂ ਕਪਟੀ ਕਹੈਂ, ਕਹਾਂ ਕਹੋਂ ਤੁਹਿ ਭ੍ਰਾਮ ?

ਪਾਸ਼ਾਣ (ਪੱਥਰ)

(੧੬੧) ਗ੍ਰਾਵ ਅਸ਼ਮ ਪ੍ਰਸੁਰ ਉਪਲ ਸ਼ਿਲ ਪਸਾਣ ਅਤਿਭਾਰ ।
ਪਾਨੀ ਪੈ ਪਾਹਨ ਤਰੇ ਜਾਕੇ ਨਾਮ ਅਧਾਰ ॥

ਨੌਕਾ (ਕਿਸ਼ਤੀ)

(੧੬੨) ਉਡਪ ਪੋਤ ਨੌਕਾ ਪਲ੍ਵ ਤਰੀ ਔਰ ਜਲਯਾਨ ।
ਚਢਿ ਵਹਿਤ੍ਰ ਹਰਿਨਾਮ ਪੈ ਕੇਤੇ ਤਰੇ ਅਜਾਨ ॥

*ਦੋਵੇਂ, ਦੋਨੋ.

Original ...
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਰੁਧਿਰ (ਲੋਹੂ)

(੧੬੩) ਸ਼ੋਣਿਤ ਕੋਣਪ ਰਕ੍ਤ ਪੁਨਿ ਰੁਧਿਰ ਅਸ੍ਰਿਕ ਕਤਜਾਤ ।
ਲੋਹੂ ਪੀਵਤ ਪੂਤਨਾ ਪੂਤ ਭਈ ਛ੍ਵੈ ਗਾਤ ॥

ਰਾਕਸ

(੧੬੪) ਕੋਣਪ ਅਸ੍ਰਪ ਪੁਨਜਜਨ ਨਿਕਸ਼ਾਤਮਜ ਦੁਨੰਦ ।
ਕਬੂੰਰ ਅਸੁਰ ਨਿਸ਼ਾਚਰਰੁ* ਯਾਤੁਧਾਨ ਕ੍ਰਵਜਾਦ ॥

(੧੬੫) ਅਘ ਸੇ ਰਾਕਸ ਕੋਟਿ ਕੀ ਮੈ ਦੇਖੀ ਗਤਿ ਹੋਤਿ ।
ਉਲਟਿ ਸਮਾਨੀ ਪੀਯ ਮੇ ਪ੍ਰਗਟ ਸੁ ਵਾਂਕੀ ਜੋਤਿ ॥

ਨੀਚ

(੧੬੬) ਪਤਿਤ ਨੀਚ ਦੁਰਜਨ ਅਧਮ ਭ੍ਰਸ਼ੁ ਅਜਸ ਕੀ ਖਾਨ ।
ਨਿਕ੍ਰਿਸ਼੍ਰ ਪੋਚ ਜਾਂਕੋ ਸਿਮਰਿ ਉੱਤਮ ਭਏ ਮਹਾਨ ॥

ਧੂਲਿ (ਰਜ)

(੧੬੭) ਧੂਰ ਧੂਸਰੀ ਖੇਹ ਰਜ ਪਾਂਸ਼ੁ ਸੰਚਰਾ ਮੰਦ ।
ਜਾ ਪਦਪੰਕਜ ਰੇਣੁ ਕੋ ਬਾਂਛੈਂ ਸਨਕ ਸਨੰਦ ॥

ਸੂਰਜ (ਸੂਯੰ)

(੧੬੮) ਦੇਵ ਦਿਵਾਕਰ ਵਿਭਾਕਰ ਦਿਨਕਰ ਭਾਸ੍ਕਰ ਹੰਸ ।
ਮਿਹਿਰ ਤਿਮਿਰਹਰ ਪ੍ਰਭਾਕਰ ਵਿਵਸ੍ਵਾਨ ਤਿਗੁਮੰਸ਼† ॥

(੧੬੯) ਭਾਨੁ ਵਿਭਾਵਸੁ ਅਰਯਮਾ ਸਵਿਤਾ ਸੂਯੰ ਪਤੰਗ ।
ਅੰਬਰਮਣਿ ਦਿਨਮਣਿ ਰਵੀ ਵੀਰੋਚਨ ਤ੍ਰਯਅੰਗ ॥

---

* ਨਿਸ਼ਾਚਰ-ਅਰ. † ਤਿਗ੍ਮ-ਅੰਸ਼ੁ, ਤਿਗ੍ਮਾਂਸ਼ੁ.

Original with:
Language Department Panjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੧੭੦) ਉਸ੍ਨਰਸ਼ਿ ਸਪਤਾਸ੍ਵ ਅਵਿ ਮਾਰਤੰਡ ਭਾਮਾਨ।
ਗ੍ਰਹਪਤਿ ਤਰਣਿ ਨਕ੍ਤ੍ਰਪਤਿ ਦਿਵਸਾਧਿਪ ਭਗਵਾਨ ॥
(੧੭੧) ਰਵਿਮੰਡਲ ਮੰਡਨ ਪ੍ਰਭੁ ਕਰੈ ਜਾਸ ਸਨਮਾਨ।
ਤਿਹਿ ਵਰ ਨੰਦਕਿਸ਼ੋਰ ਕੋ ਕਯੋਂ ਕੀਜੈ ਅਪਮਾਨ?

ਸ਼ਿਵ

(੧੭੨) ਗੰਗਾਧਰ ਹਰ ਸ਼ੂਲਧਰ ਸ਼ਸ਼ਿਧਰ ਸ਼ੰਕਰ ਵਾਮ।
ਸਰ੍ਵੇਸ਼੍ਵਰ ਭਵ ਸ਼ੰਭੁ ਸ਼ਿਵ ਰੁਦ੍ਰ ਕਾਮਰਿਪੁ ਨਾਮ ॥
(੧੭੩) ਸ਼ੂਲੀ ਤ੍ਰਯੰਬਕ ਤ੍ਰਿਪੁਰਅਰਿ ਈਸ਼ ਉਮਾਪਤਿ ਹੋਇ।
ਜਟਿਲ ਪਿਨਾਕੀ ਪਸ਼ੁਪਤੀ ਨੀਲਕੰਠ ਮ੍ਰਿੜ ਸੋਇ ॥
(੧੭੪) ਉਗ੍ਰ ਵ੍ਰਿਸ਼ਾਕਪਿ ਭੂਤਪਤਿ ਚੰਦ੍ਰਮੌਲਿ ਈਸ਼ਾਨ।
ਵਾਮਦੇਵ ਮਦਨਾਰਿ ਖਰੁ, ਜਾਕੋ ਕਰਤੇ ਧਯਾਨ ॥

ਝੂਠ

(੧੭੫) ਮਿਥ੍ਯਾ ਮੋਘ ਮ੍ਰਿਸ਼ਾ ਅਨ੍ਰਿਤ ਅਤਥ* ਅਲੀਕ ਨਿਰਥੰ।
ਸਾਰੇ ਪਿਯ ਸੋ ਝੂਠ ਬਲਿ, ਕਯੋਂ ਬੋਲਿਯੇ ਵ੍ਯਥੰ?

ਨਿਕਟ

(੧੭੬) ਅਨਤਿਦੂਰ ਅਤਿਪਾਸ਼੍ਵੰ ਤਟ ਉਪਸਮੀਪ ਅਧ੍ਯਾਸ।
ਅਵਸ਼ਿ ਅਨਾਦਰ ਹੋਯ ਜੋ ਰਹੈ ਨਿਰੰਤਰ ਪਾਸ ॥

ਚੰਦਨ Sandal (Santalum album).

(੧੭੭) ਗੰਧਸਾਰ ਸ਼੍ਰੀਖੰਡ ਹਰਿ ਮਲਯਜ ਭਦ੍ਰ ਪਟੀਰ।
ਚੰਦਨ ਕੋ ਈਂਧਨ ਕਰਤ ਮਲਯਾਵਾਸੀ ਭੀਰ† ॥

* ਅਤਥ੍ਯ. † ਭੀਲ, ਭਿੱਲ.

Original with:
Language Department Panjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮੀਨ

(੧੭੮) ਸਫਰੀ ਅਨਮਿਸ਼ ਮਤ੍ਸਜ ਝਖ ਪ੍ਰਿਥੁਲੋਮਾ ਪਾਠੀਨ।
ਮਕਰ ਉਲੂਪੀ ਅੰਡਭਵ ਗੰਡਕ ਜਲਚਰ ਮੀਨ॥

(੧੭੯) ਛੀਰਸਿੰਧੁ ਵੈਸਾਰਿਣੀ ਵਸਤਿ ਚੰਦ੍ਰ ਵਿਗ ਆਹਿ।
ਚੰਦਹਿ ਮੰਦ ਨ ਜਾਨਹੀ, ਜਲਚਰ ਮਾਨਤ ਤਾਹਿ॥

ਸਮੁਦ੍ਰ (ਸਾਗਰ)

(੧੮੦) ਸਿੰਧੁ ਸਰਿਤਪਤਿ ਨੀਰਨਿਧਿ ਅੰਭੋਨਿਧਿ ਅਕੂਪਾਰ।
ਅਰ੍ਣਵ ਉਦਧਿ ਪਯੋਧਿ ਦਧਿ ਰਸਪਤਿ ਪਾਰਾਵਾਰ॥

(੧੮੧) ਰਤਨਾਕਰ ਗੁਣ ਰੂਪ ਕੋ ਮੋਹਨ ਗਿਰਿਧਰ ਲਾਲ।
ਤਿਹਿ ਮਿਲਿ ਪ੍ਰੇਮ ਕਲੋਲਿਯੇ, ਯੌਂ ਨ ਬੋਲਿਯੇ ਬਾਲ॥

ਬਲਭਦ੍ਰ 63994

(੧੮੨) ਸੰਕਰਸ਼ਣ ਬਲਭਦ੍ਰ ਬਲ ਰੋਹਿਣੇਯ ਬਲਰਾਮ।
ਨੀਲਾਂਬਰ ਰੇਵਤਿਰਮਣ ਮੁਸ਼ਲੀ ਪਾਲਕ ਕਾਮ॥

(੧੮੩) ਜਮਨਾਭੇਦੀ ਤਾਲਧ੍ਵਜ ਸੀਰਪਾਣਿ ਬਲਦੇਵ।
ਦਾਊ ਕੇ ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤ ਕੀ ਕਯੋਂ ਨ ਕਰੈਂ ਤੂ ਸੇਵ?

ਰੁੱਖਾ (ਅਸਭ੍ਯ) ਵਚਨ

(੧੮੪) ਨਿਸ਼ਠੁਰ ਕਾਹਲ ਪਰੁਸ਼ ਪੁਨਿ ਅਪ੍ਰਿਯ ਔ ਅਸ਼ਲੀਲ।
ਗ੍ਰਾਮਿਜ ਵਚਨ ਤਿਨ ਕਯੋਂ ਕਹਤ ਜਿਨ ਕੋ ਉੱਤਮ ਸ਼ੀਲ?

ਬਾਨਰ (ਬੰਦਰ)

(੧੮੫) ਕਪਿ ਸ਼ਾਖਾਮ੍ਰਿਗ ਵਲੀਮੁਖ ਕੀਸ਼ ਪਲ੍ਵਗ ਲੰਗੂਲ*।

* ਲਾਂਗੂਲੀ.

Original with:
Language ...
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਗੋਲਾਂਗੁਲ ਮਰਕਟ ਪ੍ਰਵਗ ਕਿਖਿ ਚੰਚਲਤਾ ਮੂਲ ॥

(੧੮੬) ਵਾਨਰ ਝੰਪੀ ਕੇਲਿਪ੍ਰਿਯ ਸ਼ਾਲਾਵ੍ਰਿਕ ਤਰੁਸ਼ੂਰ ।
ਹਰਿ ਕੇ ਕਰ ਵਟ ਨਾਰਿਯਰ* ਦਯੋ ਵਿਧਾਤਾ ਕੂਰ ॥

ਪ੍ਰਿਥਵੀ

(੧੮੭) ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ ਕ੍ਸ਼ਿਤਿ ਕ੍ਸ਼ੋਣੀ ਕ੍ਸ਼ਮਾ ਧਰਣੀ ਧਾਤ੍ਰੀ ਗਾਯ ।
ਉਰ੍ਵੀ ਜਗਤੀ ਵਸੁਮਤੀ ਵਸੁਧਾ ਸਵੰਸਹਾਯ ॥

(੧੮੮) ਵਿਪੁਲਾ ਭੂ ਸਾਗਰਧਰਾ ਉਰਾ ਉਵੰਰਾ ਹੋਯ ।
ਅਚਲਾ ਅਵਨੀ ਕੁੰਭਿਨੀ ਮਹੀ ਮੇਦਿਨੀ ਸੋਯ ॥

(੧੮੯) ਵਿਸ਼੍ਵੰਭਰਾ ਵਸੁੰਧਰਾ ਥਿਰਾ ਕਾਸ਼ਯਪੀ ਆਹਿ ।
ਰਸਾ ਅਨੰਤਾ ਭੂਮਿਕਾ ਵਰਾ ਇਲਾ ਕਹਿ ਤਾਹਿ ॥

(੧੯੦) ਸਬ ਧਰ ਜਿਹਿ ਇਕ ਸ਼ੀਸ ਪਰ ਸ਼ੋਭਿਤ ਜਿਮਿ ਕਣ ਹੀਰ ।
ਕਯੋਂ ਆਵਤ ਤੁਅ ਆਂਖ ਤਰ ਹਰਿ ਹਲਧਰ ਕੇ ਬੀਰ ?

ਵਾਣ (ਤੀਰ)

(੧੯੧) ਤੋਮਰ ਖਗ ਅਜਿਹਮਗ ਅਸ਼ੁਗ ਵਿਸ਼ਿਖ ਸ਼ਿਲੀਮੁਖ ਵਾਣ ।
ਸ਼ਰ ਮਾਰੰਗਣ ਨਾਰਾਚ ਇਸ਼ੁ ਪਤ੍ਰੀ ਸ਼ੋਸਣਪ੍ਰਾਣ ॥

(੧੯੨) ਤੀਛਣ ਸ਼ਾਯਕ ਘਾਵ ਤੇ ਸਿਮਿਟ ਸ਼ਰੀਰ ਮਿਲਾਹਿ ।
ਵਚਨ ਤੀਰ ਕੀ ਪੀਰ ਸਖਿ, ਮਿਟੈ ਨ ਜੋ ਯੁਗ ਜਾਹਿ ॥

ਅਗਨਿ

(੧੯੩) ਪਾਵਕ ਵਨ੍ਹੀ ਦਹਨ ਦਵ ਸ਼ਿਖੀ ਧਨੰਜਯ ਹੋਯ ।
ਸ਼ੁਕ੍ਰ ਉਸ਼ ਬੁਧ ਵਾਯੁਸਖ ਤਪਨ ਦਮੁਨ ਵ੍ਰਿਕ ਸੋਯ ॥

* ਨਲੇਰ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੧੯੪) ਜਾਤੁਵੇਦ ਜ੍ਵਲਜੋਤਿ ਹਰਿ ਵੈਸ਼੍ਵਾਨਰ ਚਿਤ੍ਰਭਾਨੁ ।
ਅਨਲ ਹੁਤਾਸ਼ਨ ਵਿਭਾਵਸੁ ਨਿਜੰਰਜੀਭ ਕ੍ਰਿਸ਼ਾਨੁ ॥

(੧੯੫) ਬ੍ਰਿਹਦ੍ਭਾਨੁ ਹੁਤਭੁਕ੍ ਜ੍ਵਲਨ ਅਹੈ ਬਸੰਤਰ ਜੋਯ ।
ਵੀਤਿਹੋਤ੍ਰ ਪੁਨਿ ਉਸ਼ਰਬੁੱਧ ਧੂਮਕੇਤੁ ਕਹ ਸੋਯ ॥

(੧੯੬) ਅਗਨਿ ਦਗ੍ਧ ਦ੍ਰੁਮ ਲਤਾ ਬਲਿ ਫਿਰ ਦਲ ਫੂਲਹਿ ਦੇਤ।
ਵਚਨ ਦਗ੍ਧ ਜੋ ਹੀਯ ਹੈਂ, ਬਹੁਰਿ ਨ ਅੰਕੁਰ ਲੇਤ ॥

ਮੂਰਖ

(੧੯੭) ਮੁਗ੍ਧ ਮੂਢ ਜੜ੍ਹ ਮੂਕ ਨਰ ਅਗ੍ਯ ਅਬੁਧ ਬਦ ਸੰਠ* ।
ਮੂਰਖ ਜਨ ਜਾਨੈ ਕਹਾਂ ਜੈਸੇ ਮਣਿ ਕਪਿ ਕੰਠ ॥

ਚਤੁਰ

(੧੯੮) ਕੀਰ੍ਤਿਕੁਸ਼ਲ ਕੋਵਿਦ ਨਿਪੁਣ ਕ੍ਰਿਤਿ† ਪ੍ਰਵੀਣ ਨਿਸ੍ਨਾਤ।
ਪਟੁ ਵਿਦਗ੍ਧ ਨਾਗਰ ਚਤੁਰ ਜਾਨੈ ਰਸ ਕੀ ਬਾਤ ॥

ਅਪਰਾਧ

(੧੯੯) ਅਘ ਅੰਘਸ ਹੇਲਨ ਅਹਿਤ ਅਵਗੁਣ ਜੋ ਕਛੁ ਪੀਯ ।
ਕੂਪਛਾਂਹ ਜਿਮਿ ਰਾਖਿ ਉਰ, ਯੌਂ ਨ ਭਾਖਿਯੇ ਤੀਯ ॥

ਸਨੇਹ

(੨੦੦) ਸੌਹ੍ਰਿਦ ਹਾਦਿੰ ਸਨੇਹ ਹਿਤ ਪ੍ਰਣਯ ਰਾਗ ਅਨੁਰਾਗ ।
ਕਿਤ ਗੋ‡ ਤੇਰੋ ਪ੍ਰੇਮ ਵਹ? ਹੇ ਭਾਮਿਨਿ ਵਡਭਾਗ ॥

* ਸ਼ਠ. † ਕ੍ਰਿਤੀ. ‡ ਗਯੋ, ਗਿਆ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਪਰਵਤ

(੨੦੧) ਅਗ ਨਗ ਭੂਭ੍ਰਿਤ ਦਰੀਭ੍ਰਿਤ ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ ਸ਼ਿਖਰੀ ਕੂਟ।
ਸ਼ੈਲ ਸ਼ਿਲੋਚੱਯ ਗੋਤ੍ਰ ਹਰਿ ਅਦ੍ਰਿ ਗ੍ਰਾਵ ਸ਼ਿਲਜੂਟ॥

(੨੦੨) ਗਿਰਿ ਗੋਵਰਧਨ ਵਾਮ ਕਰ ਧਰਜੋ ਸ਼ਜਾਮ ਅਭਿਰਾਮ।
ਤੋ ਉਰ ਤੋਂ ਵਹ ਧਕਧਕੀ ਅਜਹੂ ਮਿਟੀ ਨ ਵਾਮ॥

ਸਰਪ

(੨੦੩) ਨਾਗ ਉਰਗ ਪੰਨਗ ਭੁਜਗ ਜਿਹਮਗ ਭੋਗੀ ਸਪੰ।
ਚਕੁਸ਼੍ਰਵਾ ਹਰਿ ਸਰੀਸ੍ਰਿਪ ਕਾਕੋਦਰ ਗਰਦਪੰ॥

(੨੦੪) ਆਸ਼ੀਵਿਸ਼ ਵਿਸਧਰ ਫਣੀ [illegible] ਵਿਲੇਸ਼ਯ ਵਜਾਲ।
ਚਕ੍ਰੀ ਦਪੀ ਗੂਢਪਦ ਲੇਲਿਹ ਸਾਰੰਗ* ਕਾਲ॥

(੨੦੫) ਅਹਿ ਕਾਲੀ ਗੰਜਨ ਸਮਯ ਮੈ ਰਾਖੀ ਗਹਿ ਬਾਂਹਿ।
ਨੰਦ ਨੰਦਨ ਪ੍ਰਿਯ ਪ੍ਰੇਮ ਵਸ਼ ਪਰਤ ਹੁਤੀ ਦਹ† ਮਾਂਹਿ॥

ਕਪੋਲ

(੨੦੬) ਗੰਡ ਕਪੋਲ ਸੁ ਗਾਲ੍ਹ, ਪੈ ਕਰ ਹਾਤੇ ਕਰਿ ਤੀਯ।
ਸ਼ਜਾਮ ਫੁੰਦ ਮਖਤੂਲ ਕੇ ਪਿਖਿ ਸ਼ੰਕਿਤ ਹੋ ਹੀਯ‡॥

ਰਾਹੂ Typhon or the dragon's head.

(੨੦੭) ਸਿੰਹਕੀਯ ਸ੍ਵਰਭਾਨੁ ਤਮ ਰਾਹੁ ਵਿਧੁੰਤੁਦ ਭਾਯ।
ਵਦਨ ਚੰਦ੍ਰ ਭ੍ਰਮ ਮਨੋ ਯਹ ਬੈਠਜੋ ਤਾਂਹਿ ਦਬਾਯ॥

* ਸਾਰੰਗ. † ਜਮਨਾ (ਯਮੁਨਾ) ਦਾ ਉਹ ਕੁੰਡ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਾਲੀ ਨਾਗ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ‡ ਰੰਜ ਵਿੱਚ ਆਕੇ ਜੋ ਗੱਲ੍ਹ ਤੇ ਹੱਥ ਮਾਰਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ ਕਾਲਾ ਨੀਲ ਪੈ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਬਾਬਤ ੨੦੬ ਅਤੇ ੨੦੭ ਅੰਕ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ.

Original with:
Language Department
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਪੀੜਾ (ਦਰਦ)

(੨੦੮) ਵਾਧਾ ਸੰਕਟ ਦੁਖ* ਵਜਬਾ ਪੀੜਾ ਆਤੰ ਗ੍ਲਾਨਿ ।
ਅਜਹੁ ਨ ਪਰਸਤ ਪੀਰ ਬਲਿ, ਕਿਨ ਸਿਖਈ ਯਹ ਬਾਨ ?

ਵਣ

(੨੦੯) ਕਾਨਨ ਵਿਪਿਨ ਅਰਨਯ ਵਨ ਗਹਨ ਕੱਛ ਕਾਂਤਾਰ ।
ਅਟਵੀ ਮੇ ਏਕਲ ਦਈ ਮੋਹਨ ਨੰਦ ਕੁਮਾਰ ॥

ਸੰਧਜਾ (ਸੰਝ)

(੨੧੦) ਨਿਸ਼ਿਮੁਖ ਸੰਧਜਾ ਪਿੱਤ੍ਰਿਸੂ† ਸਾਯੰਕਾਲ ਪ੍ਰਦੋਸ ।
ਸਾਂਝ ਪਰੀ ਹੈ ਸੁੰਦਰੀ, ਛਾਡ ਹਿਯੇ ਤੇ' ਰੋਸ ॥

ਵਿਸ

(੨੧੧) ਗਰਲ ਹਲਾਹਲ ਬ੍ਹਮਤ੍ਰ ਕਾਲਕੂਟ ਗਰ ਮਾਰ ।
ਰਸ ਮੇ ਵਿਸ ਜਿਨਿ ਘੋਰ ਬਲਿ, ਚਲ ਅਬ ਕਰ ਨ ਵਿਚਾਰ ॥

ਪਪੀਹਾ The pied Cuckoo (Cuculus melanolencos)

(੨੧੨) ਕਲਕੰਠੀ ਦਾਤੂਹ ਹਰਿ ਚਾਤਕ ਸਾਰੰਗ ਨਾਉਂ ।
ਤੋਕਕ ਘਨ ਸੋਂ ਜੋ ਰੁਠੈ ਨਹਿਨ ਬਨੈ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ॥

ਰਜਨੀ (ਰਾਤ੍ਰਿ)

(੨੧੩) ਛਣਦਾ ਛਪਾ ਤਮਸ੍ਵਿਨੀ ਤਮੀ ਤਮਿਸ੍ਰਾ ਹੋਇ ।
ਨਿਸ਼ਿ ਸ਼੍ਰੀਸਦਾ ਵਿਭਾਵਰੀ ਰਾਤ੍ਰਿ ਤ੍ਰਿਯਾਮਾ ਸੋਇ ॥

* ਦੁ:ਖ. ਦੁੱਖ. † ਪਿਤ੍ਰਿਪ੍ਰਸੂ, ਪ੍ਰਿਤ੍ਰਿਪ੍ਰਸੂਵ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੨੧੪) ਨਕ੍ਤ ਸ਼ਵੰਰੀ ਸਰਦ ਕੀ ਕੈਸੀ ਰਜਨੀ ਜਾਤਿ ।
ਚਲ ਬਲਿ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਪੈ, ਕਤ ਬੈਠੀ ਇਤਰਾਤਿ ?

ਨੀਚੇ

(੨੧੫) ਨਿਮ੍ਨ ਅਧ: ਤਲ ਤਲੇ ਪੁਨਿ ਨੀਚੇ ਕਹਤ ਸੁਜਾਨ ।
ਨੰਮ੍ਰ ਨਾਰ ਨਾ ਕਰ ਕੁੰਵਰਿ, ਨੈਕ ਕਹਯੋ ਮੁਹਿ ਮਾਨ ॥

ਆਕਾਸ਼

(੨੧੬) ਅੰਬਰ ਪੁਸ੍ਕਰ ਵਿਯਤ੍ ਨਭ ਅੰਤਰਿਕ੍ਸ਼ ਘਨਵਾਸ ।
ਵ੍ਯੋਮ ਅਨੰਤ ਵਿਹਾਯ ਦਯੋ ਸੁਰਵਤੰਮਨ ਆਕਾਸ਼ ॥

(੨੧੭) ਗਗਨ ਜੁ ਉਡੁਗਨ ਬਨਿ ਰਹੇ ਚਿਤਵੋ ਬਲਿ ਤਜਿ ਰੋਖ* ।
ਦੇਖਨ ਤੇਰੋ ਰੂਪ ਜਨੁ ਸੁਰਤਿਯ ਕੀਨ ਝਰੋਖ ॥

ਸੰਗ੍ਰਾਮ (ਯੁੱਧ)

(੨੧੮) ਆਯੋਧਨ ਰਣ ਆਜਿ ਮ੍ਰਿਧ ਆਹਵ ਜਨਜ ਸਮੀਕ ।
ਸੰਪ੍ਰਹਾਰ ਸੰਗਰ ਸਮਰ ਸੰਯੁਗ ਕਲਹ ਅਨੀਕ ॥

(੨੧੯) ਸੁਰਤਿ ਯੁੱਧ ਜਬ ਪੀਯ ਸੋਂ ਤੋਹਿ ਹੋਯਗੋ ਭਾਮ ।
ਨਖ ਨਾਰਾਚਨ ਬਿਨ ਕੁੰਵਰਿ, ਕਰੈਂ ਕਹਾਂ ਸੰਗ੍ਰਾਮ ?

ਸੂਰਮਾ (ਯੋਧਾ)

(੨੨੦) ਸੁਭਟ ਸ਼ੂਰ ਵਿਕ੍ਰਾਂਤ ਭਟ ਜੇਤਾ ਹਰ ਪਰਧੀਰ ।
ਸਬੈ ਸ਼ਸ੍ਤ੍ਰਧਰ ਕਹਤ ਹੈਂ, ਨਹਿ ਹਰਿ ਸੋ ਰਣਧੀਰ ॥

* ਰੋਸ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਨਖ (ਨਾਖ਼ੂਨ)

(੨੨੧) ਕਰਜ ਪੁਨਰਭਵ ਨਖ ਨਖਰ ਹੈਂ ਰੰਗ ਭੀਨੇ ਭਾਮ।
ਕਬ ਕੀ ਛਿਤਹਿ ਜੁ ਖਨਤ ਹੈਂ, ਨਹਿ ਕਛੁ ਯਾ ਮੇ ਕਾਮ॥

ਸੂਖਮ

(੨੨੨) ਲੇਸ਼ ਅਲ੍ਪ ਲਵ ਸੂਖ੍ਮ ਤਨੁ ਨਿਪਟ ਉਦਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਤੋਰ।
ਕਹੁ ਬਲਿ, ਸੰਚਿਤ ਮਾਨ ਤੈਂ ਰਾਖਯੋ ਹੈ ਕਿਹ ਓਰ?

ਮਕੜੀ Spider.

(੨੨੩) ਲੂਤਾ ਸੂਤ੍ਰਾ ਮਕੱਟੀ ਊਰਣਨਾਭ ਪੁਨਿ ਹੋਯ।
ਜਨੁ ਕਹੁ ਮਕਰੀ ਗੁਰੁ ਕਰੀ ਪਕਰੀ ਵਿਦ੍ਯਾ ਸੋਯ॥

ਮਾਰਗ

(੨੨੪) ਵਰਤੰਮ ਅਧ੍ਵਾ ਸਰਣਿ ਪਥ ਸੰਚਰ ਪਾਦਵਿਹਾਰ।
ਤਵ ਮਗ ਦੇਖਤ ਹੈ ਖਰੋ ਮੋਹਨ ਨੰਦਕੁਮਾਰ॥

ਦਯਾ

(੨੨੫) ਮਯਾ ਦਯਾ ਕਿਰਪਾ* ਘ੍ਰਿਣਾ ਅਨੁਕੰਪਾ ਅਨੁਕ੍ਰੋਸ਼।
ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰ ਕਰੁਣਾਨਿਧੇ! ਛਮਾ ਕਰੋ ਤਜਿ ਰੋਸ॥

ਖੜਗ

(੨੨੬) ਰਿਸ੍ਟਿ ਕੌਖੇਯਕ† ਕ੍ਰਿਪਾਣ‡ ਅਸਿ ਮੰਡਲਾਗ੍ਰ ਕਰਵਾਲ।
ਖੜਗ ਜਿਤੋ ਤੇਰੀ ਗਿਰਾ ਘਾਵ ਕਰਤ ਹੈ ਬਾਲ॥

---

* ਕ੍ਰਿਪਾ. † ਕੌਖੇਯਕ. ‡ ਕਈ ਅਲਪਗਯ, ਕਰਦ ਨੂੰ ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਮੰਨਕੇ ਝਗੜੇ ਪਾ ਬੈਠਦੇ ਹਨ. ਕ੍ਰਿਪਾਣ ਤਲਵਾਰ (ਖੜਗ) ਦਾ ਸਭ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਨਾਮ ਹੈ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਦਿਸ਼ਾ

(੨੨੭) ਕਾਸ੍ਟ੍ਰਾ ਕਕੁਭ ਦਿਸ਼ਾ ਹਰਿਤ ਗੋ ਦਿਕ੍ ਆਸ਼ਾ ਓਰ।
ਕਬ ਕੇ ਚਿਤਵਤ ਹੈਂ ਦਈ ਨਾਗਰ ਨੰਦਕਿਸ਼ੋਰ॥

ਨਦੀ

(੨੨੮) ਸਰਿਤਾ ਧੁਨਿ ਸ੍ਰੋਤਸ੍ਵਤੀ ਹ੍ਰਦਿਨੀ ਤਟਨੀ ਹੋਯ।
ਸ੍ਰੋਤੀ ਸ੍ਰਵਤੀ ਨਿਮ੍ਨਗਾ ਅਪਗਾ ਅਧਗਾ ਸੋਯ॥

(੨੨੯) ਸ਼ੈਵਲਿਨੀ ਜੰਬਾਲਨੀ ਦ੍ਵੀਪਵਤੀ ਜਲਮਾਲ।
ਨਿਝੱਰਣੀ ਧਾਰਾਵਤੀ ਆਵਰ੍ਤਿਨਿ* ਤਟਕਾਲ॥

(੨੩੦) ਕੂਲੰਕਸ਼ਾ ਸਾਰਸ੍ਵਤੀ† ਲਹਰੀ ਪੋਸ਼ਕਤਾਲ।
ਨਦੀ ਤਰੰਗਿਨਿ‡ ਸਰਿ ਰਹਿਤ ਸੁਗਮ ਵਾਟ ਚਲ ਬਾਲ॥

ਛੋਟਾ ਭਾਈ

(੨੩੧) ਅਨੁਜ ਅਵਰਜ ਕਨਿਸ਼੍ਟ ਪੁਨਿ ਜਘਨਜਜ ਔਰ ਕਨੀਯ।
ਲਘੁ ਭ੍ਰਾਤਾ ਕੀ ਸੌਂਹ ਤੁਹਿ, ਕਹਿ ਮੁਹਿ ਕਾ ਤਵ ਹੀਯ॥

ਪਿਤਾ

(੨੩੨) ਤਾਤ-ਜਨਕ ਸਵਿਤਾ ਪਿਤਾ ਵਪ੍ਤਾ ਤੇ ਗੁਣਧਾਮ।
ਤੁਹਿ ਪਹਿਲੇ ਨੰਦਲਾਲ ਕੋ ਦੇਤ ਹੁਤੇ, ਹੇ ਭਾਮ॥

ਵਿਵਾਹ

(੨੩੩) ਕਰਪੀਡਨ ਪਰਿਣਯ ਬਹੁਰਿ ਉਪਯਮ ਔ ਉਦ੍ਵਾਹ।
ਭਲੇ ਭਯੋ ਜੋ ਨਾ ਭਯੋ, ਨਤੁ§ ਦੁਖ ਦੇਤੀ ਨਾਹ॥

* ਆਵਰ੍ਤਿਨੀ. † ਸਰਸ੍ਵਤੀ. ‡ ਤਰੰਗਿਨੀ. § ਨਹੀਂ ਤਾਂ.

Original with:
Language
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮਦਿਰਾ

(੨੩੪) ਮਧੁ ਮਾਧ੍ਵੀ ਮਦਿਰਾ ਸੁਰਾ ਇਰਾ ਵਾਰੁਣੀ ਹੋਯ ।
ਆਸਵ ਮਦ੍ਯ ਕਾਦੰਬਰੀ ਮੱਤਾ ਕਲਜਾ ਜੋਯ ॥

(੨੩੫) ਸਿੰਦੁਰਰਸਨਾ ਬੁੱਧਿਹਾ ਹਾਲਾ ਸਿੰਧੁਪ੍ਰਸੂਤਿ ।
ਮਦ ਪੀਏ ਜਨੋਂ ਬਕਤ ਕੋ, ਤਜੌਂ ਬੋਲਤ ਪ੍ਰਤਿ ਦੂਤਿ* ॥

ਸੁਭਾਵ

(੨੩੬) ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਨਿਸਰਗੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪੁਨਿ ਸੰਸਿਧਿ† ਭਾਵ ਸੁਭਾਵ ।
ਕਵਨ ਟੇਵ ਟੇਢੀ ਪਰੀ ਹੋਤ ਨ ਕਛੂ ਲਖਾਵ ॥

ਅੰਧਕਾਰ

(੨੩੭) ਅੰਧ ਤਮਿਸ੍ਰਰੁ‡ ਤਿਮਿਰ ਤਮ ਧ੍ਵਾਂਤ ਸੁ ਕੁਹੁਰ ਨਿਹਾਰ ।
ਬਿਨ ਤੇਰੇ ਦੇਖੇ ਕੁੰਵਰਿ ਚਹੁੰ-ਦਿਸ਼ ਹੋਤ ਅੰਧਾਰ ॥

ਵ੍ਰਿਛ

(੨੩੮) ਸ਼ਾਖੀ ਵਿਟਪ ਅਨੋਕ§ ਕੁਜ ਵ੍ਰਿਛ ਮਹੀਰੁਹ ਹੋਇ ।
ਪਤ੍ਰੀ ਵਹਿੰ ਫਲੀ ਦਲੀ ਕੁਟ ਦ੍ਰੁਮ ਪਾਦਪ ਜੋਇ ॥

(੨੩੯) ਕਲ੍ਪਤਰੋਰੁਹ ਤਲ੍ਪ ਰਚਿ ਦਿਵਸ ਕਲ੍ਪ ਸੇ ਜਾਤ ।
ਤਦਪਿ ਨ ਤਨਿਕ ਦਯਾ ਕਹੂੰ ਉਰ ਤੋਰੇ ਮੇ ਆਤ ॥

ਪਤ੍ਰ

(੨੪੦) ਪਤ੍ਰ ਪਰਣ ਦਲ ਛਦਨ ਛਦ ਖਰਕਤ ਜਬ ਤਰੁ ਪਾਤ ।
ਤੁਅ ਆਗਮ ਭ੍ਰਮ ਚੌਂਕਿ ਪਿਯ ਫੂਲੇ ਉਤ ਧੌ¶ ਜਾਤ ॥

* ਦੂਤੀ ਪ੍ਰਤਿ. † ਸੰਸਿੱਧੀ. ‡ਤਿਮਿਸ੍ਰ-ਅਰੁ. § ਅਨੋਕਹ. ¶ ਤਰਫ਼.

Original with:
Language...
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਪਵਨ

(੨੪੧) ਸ੍ਵਸਨ ਸਦਾਗਤਿ ਅਨਿਲ ਹਰਿ ਮਾਰੁਤ ਨਭਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਨ*।
ਪਵਨ ਪ੍ਰਭੰਜਨ ਅਗ੍ਨਿਸਖ ਮ੍ਰਿਤਵਾਹਨ ਨਭਸ੍ਵਾਨ ॥

(੨੪੨) ਵਾਤ ਗੰਧਵਹ ਧੂਲਿਧ੍ਵਜ ਨਿ: ਸ੍ਵਾਸਨ ਪਵਮਾਨ।
ਵਾਯੁ ਪ੍ਰਕੰਪਨ ਸੂਕ ਖਗ ਵਾਹ ਸਰਦ ਨਭਪ੍ਰਾਨ ॥

(੨੪੩) ਤੁਵ ਤਨ ਪਰਮਲ ਪਰਸਿ ਜਬ ਗਮਨਤ ਧੀਰ ਸਮੀਰ।
ਤਾਕਹੁੰ ਬਹੁ ਸਨਮਾਨ ਕਰਿ ਪਰਿਰੰਭਤ† ਬਲਬੀਰ ॥

ਧ੍ਵਨੀ

(੨੪੪) ਨਾਦ ਨਿਨਦ ਧ੍ਵਨਿ ਸ਼ਬ੍ਦ ਸ੍ਵਨ ਮੁਖਰ ਧ੍ਵਾਨ ਆਰਾਵ।
ਸੁਸਿਰ ਬਾਂਸੁਰੀ ਮੇ ਕਹਤ, ਹੇ ਪ੍ਰਾਣੇਸ਼੍ਵਰਿ ਆਵ ॥

ਆਗਜਾ

(੨੪੫) ਸ਼ਿਸ੍ਰਿ ਨਿਦੇਸ਼ ਆਦੇਸ਼ ਪੁਨਿ ਸ਼ਾਸਨ ਅਰੁ ਅਵਵਾਦ।
ਆਗਜਾ ਆਯਸੁ ਦੇਹੁ ਮੁਹਿ ਕੁੰਵਰ ਕਰਤ ਹੈ ਯਾਦ ॥

ਅਤਿ

(੨੪੬) ਭ੍ਰਿਸ਼ ਅਤਿਸ਼ਯ ਅਤਿਲੋਲ ਅਤਿ ਅਤਿਕ੍ਰਾਂਤ ਅਤਜੰਤ।
"ਅਤਿ ਸਰਵਤ੍ਰ ਭਲੀ ਨਹੀਂ", ਕਹਿਗੇ ਸੰਤ ਮਹੰਤ ॥

ਸਮੂਹ

(੨੪੭) ਨਿਕਰ ਵ੍ਰਜੂਹ ਸੰਦੋਹ ਪੁਨਿ ਬ੍ਰਜ‡ ਸ੍ਤੋਮ ਸਮੁਦਾਯ।
ਚਯ ਦਲ ਜਾਲ ਕਲਾਪ ਕੁਲ ਨਿਵਹ ਯੂਥ ਸਮਵਾਯ ॥

* ਪ੍ਰਾਣ. † ਗਲ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ. ‡ ਵ੍ਰਜ.

Originated with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

(੨੪੮) ਵ੍ਰਾਤ ਅਨੇਕ ਕਦੰਬ ਗਨ ਗ੍ਰਾਮ ਪੁੰਜ ਵਹੁ ਵ੍ਰਿੰਦ ।
ਮੈਂ ਅਨੇਕ ਬਾਤੇਂ ਕਹੀਂ, ਭਈ ਤਵਾ ਕੀ ਬਿੰਦ* ॥

ਤਨਿਕ

(੨੪੯) ਦਰਸ ਤੋਸ ਈਸਦ ਵਿਰਲ ਰੰਚਕ ਮੰਦ ਮਨਾਕ ।
ਤਬ ਪਿਯ ਸਹਚਰਿ ਤਨ ਚਿਤਵਿ, ਮੁਸਕੀ ਕੁੰਵਰਿ ਤਨਾਕ†॥

ਦੁੱਖ

(੨੫੦) ਕਦਨ ਬਿਦੁਨ ਅਕਦਨ ਤੁਦਾ ਸਾਦ ਵ੍ਰਿਜਨ ਕ੍ਲੇਸ਼ਾਹਿ ।
ਦੁਖ ਜਿਨਿ ਦੇ ਅਬ ਜਾਨਦੈ, ਕਤ ਬੈਠੀ ਅਨਖਾਹਿ ?

ਅਰਧ ਰਾਤ੍ਰਿ

(੨੫੧) ਨਿਸ਼ਿਥ‡ ਨਿਸ਼ਾਹ ਮਹਾਨਿਸ਼ਾ ਹੋਨ ਲਗੀ ਅਧ ਰਾਤਿ ।
ਕੌਨ ਚਲੈ ਸਖਿ ਸੋਯ ਰਹੁ, ਜੈਹੋਂ ਉਠਿ ਪਰਭਾਤਿ ॥

ਵਜ੍ਰ

(੨੫੨) ਅਸ਼ਨਿ ਕੁਲਿਸ਼ ਪਵਿ ਭਿਦੁਰ ਪੁਨਿ ਵਜ੍ਰ ਹ੍ਰਾਦਿਨੀ ਆਹਿ ।
ਪਰੋ ਬੁਰੇ ਕੇ ਧਾਮ, ਜੋ ਵਿਰਸ ਕਰੇ ਰਸ ਮਾਹਿ ॥

ਲੱਜਾ

(੨੫੩) ਰੀ ਲੱਜਾ ਵ੍ਰੀੜਾ ਤ੍ਰਪਾ ਸਕੁਚ ਨ ਕਰ ਬਿਨ ਕਾਜ ।
ਪਿਯ ਪਜਾਰੇ ਪੈ ਚਲਿਯ ਬਲਿ, ਔਸਧ ਖਾਤ ਕਿ ਲਾਜ ?

ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ

(੨੫੪) ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ ਆਸ਼ਯ, ਸਖੀ ਪੇਖਿ ਹੀਯ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ।

* ਬੂੰਦ. ਬੂੰਦ. † ਤਨਿਕ ਮਾਤ੍ਰ. ‡ ਨ੍ਰਿਸ਼ੀਥ.

Original with: Language Department Punjab
Digitized by: Panjab Digital Library

ਧਾਯ ਪਗਨ ਪਰ ਵਿਨਯ ਕਰਿ ਭੁਜ ਭਰਿ ਲਈ ਉਠਾਯ ॥

ਜੂਤਾ

(੨੫੫) ਪਾਦਤ੍ਰਾਣ ਪਾਦੁਕ ਬਹੁਰਿ ਪਨਹੀ ਅਤਿ ਮ੍ਰਿਦੁ ਭਾਯ ।
ਪਨਹੀ ਮਨਹੀ ਭਾਵਤੀ ਆਗੇ ਧਰੀ ਬਨਾਯ ॥

ਉੱਚ ਧਾਮ (ਮਹਲ)

(੨੫੬) ਸੌਧ ਹਮੰਜ ਪ੍ਰਾਸਾਦ ਤੇ ਚਲੀ ਯੁਵਤਿ ਗਤਿ ਮੰਦ ।
ਸ਼ੋਭਿਤ ਮੁਖ ਜਨੁ ਗਗਨ ਤੇ ਅਵਨੀ ਉਤਰਤ ਚੰਦ ॥

ਚਾਂਦਨੀ

(੨੫੭) ਜਯੋਤਸ੍ਨਾ ਪੁਨਿ ਕੌਮੁਦੀ ਜੋਨ੍ਹ ਚਾਂਦਨੀ ਨਾਉਂ ।
ਹੰਸੀ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਸੀ ਪਰਤ, ਖੋਰੇ ਹਸ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ॥

ਵੀਥੀ (ਗਲੀ)

(੨੫੮) ਖੋਹਿ ਪ੍ਰਤੋਲੀ ਵੀਥਿਕਾ ਰਥਜਾ ਵਿਸ਼ਿਖਾ ਆਹਿ ।
ਯਹੀ ਗਲੀ ਚਲਿਯੋ ਕੁੰਵਰਿ, ਨਿਪਟ ਨਿਕਟ ਪਿਯ ਚਾਹਿ ॥

ਉਪਵਨ (ਬਾਗ਼)

(੨੫੯) ਕ੍ਰਿਤਾਰਨਜ ਉਦਯਾਨ ਪੁਨਿ ਉਪਵਨ ਔ ਆਰਾਮ ।
ਇਹ ਵ੍ਰਿੰਦਾਵਨ ਬਾਗ ਤੁਵ ਲਖ ਬਲਿ ਛਬਿ ਕੋ ਧਾਮ ॥

ਵਸੰਤ The Season of Spring.

(੨੬੦) ਕੁਸੁਮਾਕਰ ਰਿਤੁਰਾਜ ਮਧੁ ਮਾਧਵ ਸੁਰਭਿ ਵਸੰਤ ।
ਮਾਲੀ ਜਯੋਂ ਜੁਗਵੈ ਸਦਾ ਯਾਤੇ ਅਧਿਕ ਲਸੰਤ ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਪਛੀ (ਪੰਛੀ)

(੨੬੧) ਦ੍ਵਿਜ ਸ਼ਕੁੰਤ ਪਛੀ ਸ਼ਕੁਨਿ ਅੰਡਜ ਵਿਹਗ ਵਿਹੰਗ ।
ਖਗ ਸੁ ਪਤਤ੍ਰੀ ਪਤ੍ਰਰਥ ਪਤ੍ਰੀ ਪਤਗ ਪਤੰਗ ॥

(੨੬੨) ਰਟਤ ਵਿਹੰਗਮ ਮੁਦ ਭਰੇ ਕੋਮਲ ਕੰਠ ਸੁਹਾਤ ।
ਤੁਅ ਆਗਮ ਆਨੰਦ ਜਨੁ ਕਰਤ ਪਰਸਪਰ ਬਾਤ ॥

ਪੀਪਲ The holy fig tree (Ficus religiosa)

(੨੬੩) ਚਲਦਲ ਪੀਪਲ ਗਜਅਸ਼ਨ ਬੋਧੀਦ੍ਰੁਮ ਅਸ਼੍ਵੱਥ ।
ਪਿੱਪਲ ਦੈ ਚਲ ਦਾਹਨੇ ਜੋਰਿ ਹਾਥ ਧਰਿ ਮੱਥ ॥

ਪਾਟਲਾ Stereospermum Suaveolens.

(੨੬੪) ਸ੍ਥਿਰਗੰਧਾ ਸ੍ਥਾਲੀ ਕੁੰਭੀ* ਫਲੇਰੁਹਾ ਪੁਨਿ ਨਾਮ ।
ਅੰਬੁਵਾਸਿਨੀ ਪਾਟਲਾ, ਤੋ ਕੋ ਕਰਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ॥

ਗੂਲਰ Ficus glomerata.

(੨੬੫) ਸ਼ੀਤਲਬਲਕ੍ਲ ਜੰਤੁਫਲ ਪੁਸ਼੍ਪਹੀਨ ਜਿਹਿ ਨਾਮ ।
ਯਗ੍ਯੋਡੁੰਬਰ ਸਦਾਫਲ ਕਰੈ ਤੋਰ ਸਨਮਾਨ ॥

ਆਮ੍ਰ (ਅੰਬ) Mango (Mangifera Indica.)

(੨੬੬) ਪਿਕਬੱਲਭ ਕਾਮਾਂਗ ਪੁਨਿ ਮਧੁਦੂਤ† ਸਹਕਾਰ ।
ਚੂਤ ਰਸਾਲ ਮਦਾਢ੍ਯ ਕੀ ਸ਼ਾਖ ਝੁਕੀ ਫਲ ਭਾਰ ॥

ਚੰਪਕ (ਚੰਬਾ) Michelia Champaca.

(੨੬੭) ਚੰਪਕ ਚੰਪਾ ਸੁਰਭਿ ਪੁਨਿ ਹੇਮਪੁਸ਼੍ਪ ਸੁਕੁਮਾਰ ।

* ਕੁੰਭੀ. † ਮਧੁਦੂਤ.

Original with:
Language
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਇਤ ਚੰਪਾ ਬਲਿ ਪਾ ਪਰਤ ਲਿਯੇ ਫੂਲ ਉਪਹਾਰ ॥

ਮਹੂਆ Bassia Latifolia.

(੨੬੮) ਮਾਧਵ ਮਧੁਦ੍ਰੁਮ ਮਧੁਸ੍ਰਵਾ ਮਧੁਸ੍ਠੀਵ ਗੁੜਫੂਲ ।
ਯੇ ਮਧੂਕ ਕੇ ਫੂਲ ਬਲਿ ਕਛੁ ਤਵ ਗੰਡਨ ਤੂਲ* ॥

ਅਨਾਰ Pomegranate (Punica granatum.)

(੨੬੯) ਰਕ੍ਤਬੀਜ ਕੁਚਫਲ ਕਰਕ ਸ਼ੁਕਬੱਲਭ ਦ੍ਰੁਮਸਾਰ ।
ਡਾਲਿਮ ਦਾੜਿਮ ਦੇਖਿਯੇ ਕਛੁ ਤੁਅ ਦਸ਼ਨਾਕਾਰ ॥

ਕੇਲਾ Plantain (Musa paradisiaca.)

(੨੭੦) ਰੰਭਾ ਮੋਚਾ ਗਜਬੁਸਾ ਭਾਨੁਫਲਾ ਸੁਕੁਮਾਰ† ।
ਕਦਲੀ ਗੁੱਛਫਲਾ ਕਛੂ ਤੁਅ ਜੰਘਾ ਅਨੁਹਾਰ ॥

ਨਿਖੰਗ (ਭੱਥਾ)

(੨੭੧) ਇਸ਼ੁਧੀ ਤੂਣ ਤੂਣੀਰ ਪੁਨਿ ਤੂਣੀ ਔਰ ਨਿਖੰਗ ।
ਪਿੰਡੁਰੀ ਮਨਮਥ ਭਾਥ‡ ਸਮ ਦੇਤ ਆਪਨੋ ਰੰਗ ॥

ਬਿਲ (ਵਿਲ੍ਹ) Wooden apple (Aegle marmelos)

(੨੭੨) ਸੁਰਭਿਪਤ੍ਰ ਸੈਲੂਸ਼ ਅਰੁ ਪੂਤਿਵਾਤ ਮਾਲੂਰ ।
ਸ਼੍ਰੀਫਲ§ ਸ਼ਲਾਟੁ ਤ੍ਰਿਪਤ੍ਰ ਫਲ ਕੁਚ ਸਮ ਕਹਿੰ ਕਵਿ ਕੂਰ ॥

ਤਮਾਲ Garcinia Xanthochymus.

(੨੭੩) ਕਾਲਸ੍ਕੰਧ ਤਾਪਿੰਜ ਤਮ ਤਾਪਿੱਛੌਰ|| ਤਮਾਲ ।

* ਤੁਲਯ, ਸਮਾਨ. † ਸੁਕੁਮਾਰਾ. ‡ ਭੱਥਾ, ਤੀਰਕਸ਼.
§ ਦੇਖੋ, ੨੧੮ ਅੰਗ ਦਾ ਨੋਟ. || ਤਾਪਿੱਛ-ਔਰ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਬੈਠਿ ਰਹੇ ਥੇ ਕਾਲੁ ਜਹਿੰ ਤੂ ਅਰੁ ਮੋਹਨਲਾਲ ॥

ਧਤੂਰਾ Datura fastuosa.

(੨੭੪) ਕਨਕ ਮਦਨ ਤੁਰਗਾਰਿ ਪੁਨ ਉਨਮੱਤਰੁ* ਧੱਤੂਰ ।
ਇਹ ਖਾਏ ਬੌਰਾਇ ਮਤਿ, ਜਿਨਿ ਛ੍ਵੈ ਚਲ ਬਲਿ ਦੂਰ ॥

ਕਦੰਬ Nauclea Cadamba.

(੨੭੫) ਨ੍ਰਿਤਜਨੀਪ ਪ੍ਰੀਅੰਕ ਪੁਨਿ ਮਦਿਰਾਗੰਧ ਸੁਵਾਹ ।
ਯਾ ਕਦੰਬ ਤਰੁ ਕਾਨ੍ਹ ਚਢਿ ਕੂਦੇ ਥੇ ਦਹ ਮਾਂਹ ॥

ਪਲਾਸ Butea frondosa.

(੨੭੬) ਬਾਤਪੋਥ ਪੁਨਿ ਬ੍ਰਹਮਦ੍ਰੁਮ ਯਾਗਿਜਕ ਕਰਕ ਪਲਾਸ ।
ਕਿੰਸ਼ੁਕ ਨਾਹਰ ਨਖਨ ਸਮ ਵਿਰਹਨਿ ਕੋ ਦੇਂ ਤ੍ਰਾਸ ॥

ਬਹੇੜਾ Terminalia bellerica.

(੨੭੭) ਅਕ੍ਸ਼ ਵਿਭੀਤਕਿ ਕਰ੍ਸ਼ਫਲ ਤਿਲਪੁਸ਼੍ਪਕ ਕਲਿਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼ ।
ਭੂਤਾਵਾਸ ਸੰਵਰ੍ਤ ਤਲ ਨਹਿ ਗਮਨੋ ਮ੍ਰਿਗਅੱਛਿ† ॥

ਨਾਰਿਯਲ Cocoanut (Cocus Nucifera.)

(੨੭੮) ਵਾਨਰਮੁਖ ਅਰੁ ਸ਼ਿਰਾਫਲ‡ ਨਾਰਿਕੇਲ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਨੀਰ ।
ਕੂਰ੍ਚਸ਼ਿਖਰ ਪਯੋਧਰ ਤੋਯਗਰ੍ਭ ਫਲਕ੍ਸ਼ੀਰ ॥

(੨੭੯) ਵਰਫਲ ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰਪ੍ਰਿਯ ਤ੍ਰਜੀਬਕਫਲ ਸ਼ੁਭਕਾਮ ।
ਯੇ ਤਰੁ ਨੀਕੇ ਮੁੰਡਫਲ ਤੇਕੋ ਕਰਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ॥

---

* ਉਨਮੱਤ-ਅਰੁ. † ਅਕ੍ਸ਼, ਹੇ ਮ੍ਰਿਗਾਕ੍ਸ਼ੀ. ‡ ਬਹੁਤ ਅਨਜਾਣ, ਨਲੇਰ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਫਲ ਆਖਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਕਵੀ ਭੀ ਭੁਲੇਖਾ ਖਾ ਗਏ ਹਨ. ਸ਼੍ਰੀਫਲ ਨਾਮ ਬਿੱਲ (ਬਿਲ੍ਵ) ਦਾ ਹੈ. ਨਾਰਿਯਲ, ਸ਼ਿਰਾਫਲ, ਸ਼ਿਰੋਫਲ ਅਤੇ ਸ਼ਿਰ: ਫਲ ਹੈ.

Original with:
Language
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਸੁਪਾਰੀ Betel nut (Areca catechu.)

(੨੮੦) ਘੋਂਟਾ ਕ੍ਰਮੁਕੀ ਗੋਪਦਲ ਪੂਗ ਸੁਪਾਰੀ ਆਹਿ ।
ਵਾਰ ਵਾਰ ਇਮਿ ਕਹਤ ਬਲਿ ਰੰਚਕ ਇਹ ਤਨ ਚਾਹਿ ॥

ਕੌਂਛ (ਕਪਿਕੱਛੂ) Cowitch (Mucuna pruriens).

(੨੮੧) ਰੋਮਵੱਲਿਕਾ ਕਪਿਲਤਾ ਜਯਾ ਕੰਡੁਰਾ ਨਾਉਂ ।
ਕੰਡੂ ਕਰਤ ਯਹ ਅੰਗ ਮੇ, ਪਾਸ ਨ ਹ੍ਵੈ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ॥

ਮਿਰਿਚ Pepper (Piper Nigrum).

(੨੮੨) ਕੋਲਾ ਊਸਣ ਯਵਨਪ੍ਰਿਯ ਕ੍ਰਿਸ੍ਰਫਲਾ ਪੁਨਿ ਨਾਉਂ ।
ਮਰਿਚਲਤਾ ਪਗ ਪਰਿ ਕਹੈਂ, ਭਲੀ ਕਰੀ ਬਲਿ ਜਾਂਉਂ ॥

ਮਘ ਪਿੱਪਲੀ Piper longum.

(੨੮੩) ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਸ਼ੌਂਡੀ ਮਾਧਵੀ ਤਿਕ੍ਤ ਤੰਡੁਲਾ ਹੋਯ ।
ਵੈਦੇਹੀ ਸ਼ਯਾਮਾ ਕਣਾ ਕਟੁਵੀਜਾ ਕਹਿੰ ਸੋਯ ॥

(੨੮੪) ਪੀਪਰ ਕੋਰੰਗੀ ਉਸ੍ਨ, ਕਹਤੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ।
ਅਬ ਤੇਂ ਵਿਮਨ ਕਰੈਂ ਨ ਕਬਿ ਪ੍ਰੀਤਮ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰ ॥

ਹਰੜ Terminalia Chebula.

(੨੮੫) ਅਭਯਾ ਪਥ੍ਯਾ ਅਵ੍ਯਥਾ ਅਮ੍ਰਿਤਾ ਚੇਤਕਿ ਹੋਯ ।
ਕਾਯਸ੍ਥਾ ਪੁਨਿ ਪੂਤਨਾ ਸ਼ਿਵਾ ਸ਼੍ਰੇਯਸੀ ਸੋਯ ॥

(੨੮੬) ਹਰੜਾ ਸੁਧਾ ਹਰੀਤਕੀ ਹਰਤ ਉਦਰ ਕੇ ਰੋਗ ।
ਜਿਮਿ ਤੂ ਗਿਰਿਧਰ ਲਾਲ ਕੇ ਬਾਲ* ਸਕਲ ਸੁਖ ਜੋਗ ॥

---

* ਹੇ ਬਾਲਾ !

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਦਾਖ Vitis Vinifera.

(੨੮੭) ਸ੍ਵਾਦੀ ਮ੍ਰਿਦ੍ਵੀਕਾ ਰਸਾ ਕਾ।ਮਿਖਲਾ ਹੋਇ।
ਗੁੱਛਫਲਾ ਅਮ੍ਰਿਤਰਸਾ ਦ੍ਰਾਕ਼ਾ ਗੋਸ੍ਤਨਿ* ਜੋਇ॥

(੨੮੮) ਸੁਫਲਾ ਕ਼ੁਦ੍ਰਾ ਪਾ ਪਰਤ ਰੰਚਕ ਇਹ ਤਨ ਚਾਹਿ।
ਨਹਿਨ ਗੁਸੀਲੀ ਬਾਲ ਸੀ, ਨਿਪਟ ਰਸੀਲੀ ਆਹਿ॥

ਅਸੁਰ (ਰਾਕ੍ਸ)

(੨੮੯) ਦਾਨਵ ਦਨੁਜ ਸੁ ਦੈਤ੍ਯ ਪੁਨਿ ਸੁਰਰਿਪੁ ਅਸੁਰ ਅਸੰਤ॥
ਮਾਯਾਰੂਪੀ ਰੈਨ ਦਿਨ ਡੋਲਤ ਯਹਾਂ ਅਨੰਤ॥

ਮੂੰਗਾ Coral.

(੨੯੦) ਵਿਦ੍ਰੁਮ ਅੰਗਾਰਕਮਣੀ ਰਕ੍ਤਾਕਾਰ ਪ੍ਰਵਾਲ।
ਤਵ ਅਧਰਨ ਕੀ ਦੁਤਿ ਕਛੂ ਜਾ ਮੇ ਪੇਯਤ ਬਾਲ॥

ਕੇਸ਼ਰ Saffron (Nyctanthesarbor tristis).

(੨੯੧) ਕਸ਼ਮੀਰਜ ਕੁੰਕੁਮ ਰੁਧਿਰ ਦੇਵਵੱਲਭਾ ਨਾਉਂ।
ਪੀਤਨ ਕੇਸ਼ਰ ਕ੍ਹਤ ਹੈ ਭਲੀ ਕਰੀ ਬਲਿ ਜਾਉਂ॥

ਸੋਂਠ (ਸੁਿੰਠਿ) Zingiber officinale.

(੨੯੨) ਵਿਸ਼੍ਵਾ ਨਾਗਰ ਭੇਸਜਰੁ† ਵਿਸ਼੍ਵੌਸਧ ਵਰ ਨਾਉਂ।
ਯੇ ਸ਼ੁੰਠੀ ਲੁੰਠੀ ਪਗਨ ਕਹਤਿ ਕਿ ਬਲਿ ਬਲਿ ਜਾਉਂ॥

ਜੁਹੀ Jasminum auriculatum.

(੨੯੩) ਹਰਿਨੀ ਗਣਿਕਾ ਯੂਥਿਕਾ ਹੇਮਪੁਸ੍ਪਿਕਾ ਨਾਮ।

* ਗੋਸ੍ਤਨੀ. † ਭੇਸ਼ਜ-ਅਰੁ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਜੁਹੀ ਯੂਥਿ ਗੁੰਥਿਤ ਛਬਿਨ ਮਾਗਧਿ ਕਰਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ॥

ਰਾਜਵੱਲੀ Jasminum Zambac.

(੨੯੪) ਅੰਬਸ੍ਟਾ ਬ੍ਰਜਵਾਦਿਨੀ ਰਾਜਵੱਲਿਕਾ ਆਹਿ ।
ਤੁਮਹਿ ਦੇਖਿ ਫੂਲੀ ਜੁ ਬਲਿ ਰੰਚਕ ਇਹ ਤਨ ਚਾਹਿ ॥

ਚਮੇਲੀ Jasmine (Jasminum grandiflorum)

(੨੯੫) ਸੁਮਨਾ ਜਾਤੀ ਮੱਲਿਕਾ ਉੱਤਮਗੰਧਾ ਹੋਇ ।
ਰਾਜਪੁਤ੍ਰਿਕਾ ਸੁਰਪ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਿਯੰਵਦਾ ਕਹਿ ਸੋਇ ॥

(੨੯੬) ਯਹ ਮਾਲਤਿ ਬਲਿ ਪਾਂ ਪਰੈ ਪੁਸ੍ਪ ਰਹੇ ਖਿਲ ਜਾਸ ।
ਕਛੁ ਤੁਅ ਤਨ ਕੀ ਬਾਸ ਸੇ ਮਿਲਤ ਯਾਹਿ ਕੀ ਬਾਸ ॥

ਕੁੰਦ Jasminum pubescens.

(੨੯੭) ਮਾਧਜ ਕੁੰਦ ਮੁਕ੍ਤਪੁਸ੍ਪ ਭ੍ਰਿੰਗ-ਸੁਹ੍ਰਿਦ ਇਹ ਆਹ ।
ਯਾਕੀ ਕਲਿਯਨ ਮੇ ਕਛੂ ਤਵ ਦਸਨਨ ਕੀ ਭਾਹ ॥

ਸੰਜੀਵਨੀ Sanssurea.

(੨੯੮) ਜੀਵਾ ਜੀਵਨ ਮਧੁਸ੍ਰਵਾ ਜੀਵੰਤੀ ਪੁਨਿ ਨਾਉਂ ।
ਜੀਵਨਮੂਰੀ ਕਹਤ ਹੈ ਚਿਰ ਜੀਵੇ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ॥

ਦੋਪਹਰੀਆ Pentapetes Phoenicia.

(੨੯੯) ਬੰਧੁਜੀਵ ਬੰਧੂਕ ਪੁਨਿ ਜਪਾ ਕੁਸਮ ਤਨ ਪੇਖਿ ।
ਦੁਪਹਰ ਕੋ ਯਹ ਫੂਲਤੇ, ਅਰ ਫੂਲਜੇ ਤੁਹ ਦੇਖਿ ॥

Original with:
Language ...
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਗੁੰਜਾ (ਲਾਲੜੀ) Abrus precatorius.

(੩੦੦) ਕਾਕਚਿੰਚਿਕਾ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਲਾ ਅਰੁਣਾ ਰਕ੍ਤਾ ਹੋਇ ।
ਤੁਲਾਬੀਜ ਕਾਕਾਦਨੀ ਭੀਲਭੂਸਣਾ ਸੋਇ ॥

(੩੦੧) ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਚੂੜਿਕਾ ਤਾਮ੍ਰਿਕਾ ਗੁੰਜਾ ਕਰਤ ਪ੍ਰਣਾਮ ।
ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਕਹਤ ਮੁਖ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ ਭੋ*, ਯਾ ਤੇ ਅਤਿ ਅਭਿਰਾਮ ॥

ਕੇਤਕੀ (ਕੇਵੜਾ) Pandanus Odoratissimus.

(੩੦੨) ਕ੍ਰਕਚਾਂ ਕੰਟਦਲਾ ਬਹੁਰਿ ਦੀਰਘਪਤ੍ਰਾ ਹੋਇ ।
ਸੂਚਿਪੁਸ੍ਪ ਚਾਮਰਪੁਸ੍ਪ ਮੇਧਜਾ ਜੰਬੁਲ ਸੋਇ ॥

(੩੦੩) ਧੂਲਿਪੁਸ੍ਪਿਕਾ ਕੇਤਕੀ ਦਲਪੁਸ੍ਪਾ ਪਰ ਪਾਯ ।
ਤੁਵ ਆਗਮ ਆਨੰਦ ਤੇਂ ਫੂਲੀ ਅੰਗ ਨ ਮਾਯ ॥

ਲਵੰਗ (ਲੌਂਗ) Cloves (Caryophyllus aromaticus).

(੩੦੪) ਦੇਵਕੁਸੁਮ ਸ੍ਰੀਸੰਗ੍ਯ ਲਵ ਤੀਖਣ ਜਾਕੋ ਨਾਉਂ ।
ਸ਼ੇਖਰ ਦਿਵਜ ਲਵੰਗ ਯਹ ਪਗਨ ਪਰਤ ਬਲਿ ਜਾਉਂ ॥

ਇਲਾਯਚੀ Cardamom (Elettaria Cardamomum)

(੩੦੫) ਚੰਦ੍ਰਸੰਭਵਾ ਨਿਸ੍ਕੁਟੀ ਤ੍ਰਿਪੁਟਾ ਬਹੁਲਾ ਹੋਇ ।
ਤੀਕ੍ਸ਼ਣਗੰਧਾ ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ ਗੋਰਾਂਗੀ ਪੁਨਿ ਸੋਇ ॥

(੩੦੬) ਪੁੱਥਾ ਪੁਟਿਕਾ ਦ੍ਰਾਵਿੜੀ ਕੋਰੰਗੀ ਤ੍ਰੁਟਿ ਬੋਲ ।
ਏਲਾ ਸੈਤੈਲਾ ਕਹਤ, ਬਲਿ ਰੰਚਕ ਮੁਖਿ ਮੇਲ ॥

* ਭਯਾ, ਹੋ ਗਿਆ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮਾਧਵੀ (ਵਸੰਤੀ ਚਮੇਲੀ) Hiptage madhablota.

(੩੦੭) ਵਾਸੰਤੀ ਪ੍ਰਹਸੰਤਿ ਪੁਨਿ ਸੁਰਣਜਾਤਿਕਾ ਨਾਉਂ ।
ਇਤ ਮਾਧਵਿਕਾ ਪਰਤ ਪਗ ਨੇਕੁ ਚਿਤੈ ਬਲਿ ਜਾਂਉਂ ॥

ਪਾਨ ਬੇਲਿ Chavica Betle.

(੩੦੮) ਤਾਂਬੂਲੀ ਅਹਿਬੱਲਿਕਾ ਦ੍ਵਿਜਾ ਪਾਨ ਕੀ ਬੇਲਿ ।
ਸਰਸ ਭਈ ਤੁਵ ਦਰਸ ਤੇ, ਬਲਿ ਰੰਚਕ ਮੁਖਿ ਮੇਲ ॥

ਵਟ (ਬੋਹੜ) Ficus Bengalensis.

(੩੦੯) ਜਟੀ ਕਪਰਦੀ ਰਕੁਫਲ ਵ੍ਰਿਹਤੁਪਾਦ ਨਜਗ੍ਰੋਧ ।
ਯਹ ਬੰਸੀਵਟ ਦੇਖ ਬਲਿ, ਸੁਰ ਬੰਸੀ ਦੈ ਬੋਧ ॥

ਸਰੋਵਰ

(੩੧੦) ਹ੍ਰਦ ਪੁਸ਼ਕਰ ਕਾਸਾਰ ਸਰ ਸਰਸੀ ਤਾਲ ਤੜਾਗ ।
ਯਹ ਦੇਖੋ ਬਲਿ, ਮਾਨਸਰ ਫੂਲਜੋ ਤਵ ਅਨੁਰਾਗ ॥

ਯਮੁਨਾ

(੩੧੧) ਰਵਿਜਾ ਯਮਅਨੁਜਾ ਬਹੁਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਸ਼ਜਾਮਲ ਆਪ ।
ਕਾਲਿੰਦੀ ਹ੍ਵੈ ਹਸੰਯੁਤ ਪਿਖਿ ਤਵ ਪੀਯ ਮਿਲਾਪ ॥

ਤਰੰਗ

(੩੧੨) ਭੰਗ ਤਰੰਗ ਕਲੋਲ* ਪੁਨਿ ਬੀਚੀ ਉਰਮਿ ਸੁਭਾਯ ।
ਲਹਰੀ ਹਾਬ ਪਸਾਰਿ ਜਨੁ ਯਮੁਨਾ ਪਰਸਤ ਪਾਯ ॥

---

* ਕੱਲੋਲ.

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਤਟ (ਕਿਨਾਰਾ)

(੩੧੩) ਕੂਲ ਪੁਲਿਨ ਉਪਕੰਠ ਤਟ ਰੋਧ ਘੋਸ ਅਭਜਾਸ ।
ਤੀਰ ਪ੍ਰਤੀਰਹਿ ਜਾਉ ਬਲਿ, ਜੋ ਆਏ ਪਿਯ ਪਾਸ ॥

ਬੇਂਤ (ਵੇਤ੍ਰ) Calamus rotang.

(੩੧੪) ਬੰਜੁਲ ਸ਼ੀਤ ਵਿਦੁਰ ਛਰੀ ਅਭ੍ਰਪੁਸ੍ਪ ਵਾਨੀਰ ।
ਜੋ ਬੇਤਸ੍ ਕੇ ਕੁੰਜ ਬਲਿ, ਜਹਿੰ ਬੈਠੇ ਬਲਬੀਰ ॥

ਕੋਕਿਲ

(੩੧੫) ਪਰਭ੍ਰਿਤ ਕਲਰਵ ਰਕ੍ਤਦ੍ਰਿਗ ਮਧੁਗਾਯਨ ਰਸਪੁੰਜ ।
ਪਿਕ ਤਵ ਪਿਯ ਆਰਤ ਨਿਰਖਿ ਟੇਰਤ ਕੂਜਤ ਕੁੰਜ ॥

ਇੰਦ੍ਰਯ

(੩੧੬) ਗੋ ਰਿਸ਼ੀਕ ਖੰ ਕਰਣ ਕ੍ਰਿਸ਼, ਜਯੋਂ ਇੰਦ੍ਰਯ ਅਸੁ*ਪਾਯ ।
ਤਯੋਂ ਰਾਧਾ ਮਾਧਵ ਮਿਲੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਹਰਸ਼ਾਯ ॥

ਯੁਗਲ (ਦੋਵੇਂ)

(੩੧੭) ਯਮਲ ਯੁਗਲ ਯੁਗ ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ ਦ੍ਵੈ ਉਭਯ ਮਿਥੁਨ ਪ੍ਰਿਯ ਪੀਯ ।
ਯੁਗਮ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸਦਾ ਵਸੋ ਨੰਦ ਦਾਸ ਕੇ ਹੀਯ ॥

---

* ਪ੍ਰਾਣ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਇੰਦ੍ਰਯ ਵਿਸ਼ਯ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਬਿਨਾਂ ਮੁਰਦਾ ਹਨ ।

Original work:
Language:
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮਾਲਾ

(੩੧੮) ਮਾਲਾ ਸੂਕ ਸੂਮ ਗੁਣਵਤੀ ਮਾਲਜ ਨਾਮ ਕੀ ਦਾਮ।
ਜੋ ਨਰ ਧਰਹੈਂ ਕੰਠ ਯਹ, ਸੋ ਹ੍ਵੈਹੈਂ ਛਬਿ ਧਾਮ॥

ਕਵਿ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ

(੩੧੯) ਮਾਨ ਨਾਮ ਕੇ ਭੇਦ ਕਰਿ ਕਹਜੋ ਯਥਾ ਮਤਿ ਸਾਰ।
ਸੁਨਿ ਗੁਰੁਮੁਖ ਤੇ ਵਰਣਯੋ, ਭੂਲਯੋ ਲੇਹੁ ਸੰਵਾਰ॥

॥ ਇਤਿ ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਨਾਮਮਾਲਾ ਦਾ ਅਕਰ ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ

ਸੂਚੀ ਪਤ੍ਰ

ਕਵਿ ਨੰਦ ਦਾਸ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਧਾ ਦੇ ਮਾਨ ਪ੍ਰਸੰਗ ਤੇ ਨਾਮਾ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਮਨੋਹਰ ਰੀਤਿ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਾਂਛਿਤ ਨਾਮ ਲੱਭਣ ਲਈ ਔਖ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕੋਸ਼ ਰੀਤਿ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਖਰ ਅਤੇ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦੇ ਕ੍ਰਮ ਨਾਲ ਇਹ ਤਤਕਰਾ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆਂ ਹੈ, ਅਰ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਨਾਮਾ ਦੇ ਮੁੱਢ ਦੋਹਰਿਆਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਲਿਖ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਕਿ ਇਹ ਨਾਮ ਇਸ ਨੰਬਰ ਦੇ ਦੋਹੇ ਵਿੱਚ ਹਨ, ਅਥਵਾ ਇਸ ਤੋਂ ਆਰੰਭ ਹੋਂਦੇ ਹਨ.

ਕੋਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਕਈ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਰਥਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਨਿਸ਼੍ਕ ਦਾ ਅਰਥ ਹੀਰਾ ਅਤੇ ਸੋਨਾ ਹੈ, ਹਰਿ ਸ਼ਬਦ ਅਗਨਿ ਪਵਨ ਇੰਦ੍ਰ ਆਦਿ ਦਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਖਗ ਤੋਂ ਤੀਰ ਪੰਛੀ ਚੰਦ੍ਰਮਾ ਆਦਿਕ ਦਾ ਗਜਾਨ ਹੋਂਦਾ ਹੈ, ਇਤਜ਼ਾਦਿ. ਜਦ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵੱਲ ਧਜਾਨ ਦੇਂਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਯੋਗਜ ਅਰਥ ਆਪ ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਭੋਜਨ ਕਰਦੇ ਸੈਂਧਵ ਮੰਗੀਏ ਤਾਂ ਲੂਣ, ਅਤੇ ਸ਼ਸਤ੍ਰ ਵਸਤ੍ਰ ਪਹਿਰਕੇ ਸੈਂਧਵ ਲਈ ਆਗਜਾ ਦੇਦੀਏ ਤਾਂ ਬਿਨਾ ਸੰਸ਼ੇ ਘੋੜਾ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ. ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਿਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਦੇਖੋ, ਇਸੇ ਕਵਿ ਦਾ "ਅਨੇਕਾਰਥ" ਦੋਹਾ ਕੋਸ਼.

ਛੰਦ ਦੀ ਚਾਲ ਸਹੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਈ ਨਾਮ, ਜੋ ਦੋਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਤਕਰੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁੱਧ ਰੂਪ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ.

Original with:
Language...
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਉੱਚ ਧਾਮ (ਮਹਲ) ਕੇ ਨਾਮ. ਦੋਹਾ ਨੰ: ੨੫੬—ਸੌਧ। ਹਮੰਜ।
ਪ੍ਰਾਸਾਦ ॥

ਉੱਜਲ ੧੭—ਸ਼ੁਕ੍ਲ। ਸ਼ੁਭ੍ਰ। ਪਾਂਡੁਰ। ਵਿਸਦ। ਅਜੁਨ.। ਸਿਤ।
ਅਵਦਾਤ। ਧਵਲ ॥

ਉਪਵਨ (ਬਾਗ) ੨੫੯—ਕ੍ਰਿਤਾਰਨਜ। ਉਦਜਾਨ। ਉਪਵਨ।
ਆਰਾਮ ॥

ਉਰੋਜ (ਕੁਚ) ੭੧—ਉਰਜ। ਪਯੋਧਰ। ਸ੍ਤਨ। ਉਰਮੰਡਨ ॥

ਊਪਰਿ ੫੬—ਉਧ੍ਵ। ਉਤੰਗ। ਉੱਚ ॥

ਓਸ੍ਠ (ਹੋਠ) ੬੫—ਸ੍ਰਿੱਕਿਣੀ। ਰਦਨਛਦ। ਅਧਰ ॥

ਅਸੁਰ (ਰਾਕਸ) ੨੮੯—ਦਾਨਵ। ਦਨੁਜ। ਦੈਤਜ। ਸੁਰਰਿਪੁ।
ਅਸੁਰ। ਅਸੰਤ। ਮਾਯਾਰੂਪੀ ॥

ਅਸ਼੍ਵ (ਘੋੜਾ) ੨੪—ਵਾਜੀ। ਵਾਹ। ਤੁਰੰਗ। ਹਯ। ਸੈਂਧਵ।
ਕੰਕਜਾਨ। ਚਾਮਰੀ ॥

ਅਗਨਿ ੧੯੩—ਪਾਵਕ। ਵਨ੍ਹੀ। ਦਹਨ। ਦਵ। ਸ਼ਿਖੀ। ਧਨੰਜਯ।
ਸ਼ੁਕ੍ਰ। ਉਸ। ਬੁਧ। ਵਾਯੁਸਖ। ਤਪਨ। ਦਮੁਨ। ਵ੍ਰਿਕ।
ਜਾਤਵੇਦ। ਜ੍ਵਲਜੋਤਿ। ਹਰਿ। ਵੈਸ਼੍ਵਾਨਰ। ਚਿਤ੍ਰਭਾਨੁ।
ਅਨਲ। ਹੁਤਾਸ਼ਨ। ਵਿਭਾਵਸੁ। ਨਿਰਜਰਜੀਭ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਾਨੁ।
ਵ੍ਰਿਹਦ੍ਭਾਨੁ। ਹੁਤਭੁਕ। ਜ੍ਵਲਨ। ਬਸੰਤਰ। ਵੀਤਿਹੋਤ੍ਰ।
ਉਸਬੁੱਧ। ਧੂਮਕੇਤੁ ॥

ਅਤਿ ੨੪੬—ਭ੍ਰਿਸ਼। ਅਤਿਸ਼ਯ। ਅਤਿਬੇਲ। ਅਤਿਕ੍ਰਾਂਤ।
ਅਤਜੰਤ ॥

ਅਨਾਰ ੨੬੯—ਰਕ੍ਤਬੀਜ। ਕੁਚਫਲ। ਕਰਕ। ਸ਼ੁਕਵੱਲਭ।
ਦ੍ਰੁਮਸਾਰ। ਡਾਲਿਮ। ਦਾੜਿਮ ॥

ਅਪਰਾਧ ੧੯੯—ਅਘ। ਅੰਘਸ। ਹੇਲਨ। ਅਹਿਤ। ਅਵਗੁਣ ॥

ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ੨੫੪—ਅਭਿਲਾਸ਼ਾ। ਆਸ਼ਯ ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਅਮ੍ਰਿਤ ੩੯—ਸੋਮ। ਸੁਧਾ। ਪੀਯੂਸ਼। ਮਧੁ। ਅਗਦਕਾਰ। ਸੁਰ-ਭੋਗ। ਅਮੀ॥

ਅਰਜੁਨ ੧੦੯—ਜਿਸ਼ਨੂ। ਧਨੰਜਯ। ਵਿਜਯਰਥ। ਫਾਲ੍ਗੁਨ। ਕਿਰੀਟੀ। ਗੁੜਾਕੇਸ਼। ਗਾਂਡੀਵਧਰ। ਪਾਰਥ। ਕਪਿਧ੍ਵਜ। ਸਵ੍ਯਸਾਚਿ। ਕੌਂਤੇਯ। ਨਰ। ਮਧ੍ਯਮਪਾਂਡਵ॥

ਅਰਧਰਾਤ੍ਰਿ ੨੫੧—ਨਿਸ਼ੀਥ। ਨਿਸ਼ਾਹ। ਮਹਾਨਿਸ਼ਾ। ਅਧਰਾਤਿ।

ਆਕਾਸ਼ ੨੧੬—ਅੰਬਰ। ਪੁਸ਼੍ਕਰ। ਵਿਯਤ੍। ਨਭ। ਅੰਤਰਿਕ੍ਸ਼। ਘਨਵਾਸ। ਵ੍ਯੋਮ। ਅਨੰਤ। ਵਿਹਾਯ। ਦ੍ਯੌ। ਸੁਰਵਰ੍ਤਮਨ। ਗਗਨ॥

ਆਗ੍ਯਾ ੨੪੫—ਸ਼ਿਸ਼੍ਟਿ। ਨਿਦੇਸ਼। ਆਦੇਸ਼। ਸ਼ਾਸਨ। ਅਵਵਾਦ। ਆਯਸੁ॥

ਆਮ੍ਰ (ਅੰਬ) ੨੬੬—ਪਿਕਬੱਲਭ। ਕਾਮਾਂਗ। ਮਧੁਦੂਤ। ਸਹਕਾਰ। ਚੂਤ। ਰਸਾਲ। ਮਦਾਢ੍ਯ॥

ਅੰਜਨ ੪੩—ਕੱਜਲ। ਜਲਪਾਟਲ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੂ। ਨਾਗ। ਦੀਪਸੁਤ॥

ਅੰਤਹਕਰਣ ੪੨—ਸ੍ਵਾਂਤ। ਹ੍ਰਿਦਯ। ਮਨ੍ਮਥਪਿਤਾ। ਆਤ੍ਮ। ਮਾਨਸ। ਚਿੱਤ। ਮਨ॥

ਅੰਤਰਧਾਨ ੭੯—ਗੁਪ੍ਤ। ਤਿਰੋਹਿਤ। ਅੰਤਰਿਤ। ਛੂਢ। ਦੁਰਿਤ। ਵਿਲੀਨ॥

ਅੰਧਕਾਰ ੨੩੭—ਅੰਧ। ਤਮਿਸ੍ਰ। ਤਿਮਿਰ। ਤਮ। ਧ੍ਵਾਂਤ। ਕੁਹੂਰ। ਨਿਹਾਰ। ਅੰਧਾਰ॥

ਇਸਤ੍ਰੀ ੯੪—ਲਲਨਾ। ਉੱਤਮਾ। ਦਾਰਾ। ਵਨਿਤਾ। ਵਾਮ। ਅਬਲਾ। ਬਾਲਾ। ਅੰਗਨਾ। ਪ੍ਰਮਦਾ। ਕਾਂਤਾ। ਸ਼੍ਯਾਮਾ। ਮਹਿਲਾ। ਭਾਮਿਨੀ। ਮੱਤਕਾਸ਼ਿਣੀ। ਵਾਮਲੋਚਨਾ। ਨਾਰਿ। ਯੋਸ਼ਿਤ। ਯੋਸ਼ਾ। ਤਰੁਣੀ। ਰਮਣੀ। ਸੁੰਦਰੀ। ਕਾਮਿਨੀ। ਤ੍ਰਿਯ॥

Original with:
Language Dept
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਇੰਦ੍ਰ ੩੪–ਸ਼ਕ੍ਰ। ਸ਼ਤਕ੍ਰਿਤੁ। ਸ਼ਚੀਪਤਿ। ਸੰਕ੍ਰੰਦਨ। ਪੁਰਹੂਤ।
ਕੌਸ਼ਿਕ। ਵਾਸਵ। ਵ੍ਰਿਤ੍ਰਹਾ। ਮਘਵਾ। ਮਾਤਲਿਸੂਤ।
ਸਹਸ੍ਰਾਕ੍ਸ਼। ਵ੍ਰਿਧਸ੍ਰਵਾ। ਤੁਰਾਸਾਟ। ਸੁਰਭੂਪ। ਸੁਨਾਸ਼ੀਰ।
ਹਰਿ। ਦਿਵਸ੍ਪਤਿ। ਲੇਖਸੰਭ। ਜਿਸ਼੍ਣੁ। ਪੁਰੰਦਰ।
ਵਜ੍ਰਧਰ। ਆਖੰਡਲ। ਪਾਕਰਿਪੁ॥

ਇੰਦ੍ਰਯ ੩੧੬–ਗੋ। ਰਿਸ਼ੀਕ। ਖੰ। ਕਣੰ। ਕ੍ਰਿਸ਼॥

ਇਲਾਯਚੀ ੩੦੫–ਚੰਦ੍ਰਸੰਭਵਾ। ਨਿਸ੍ਕੁਟੀ। ਤ੍ਰਿਪੁਟਾ। ਬਹੁਲਾ।
ਤੀਕ੍ਸ਼ਣਗੰਧਾ। ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ। ਗੌਰਾਂਗੀ। ਪੁੱਥਾ। ਪੁਟਿਕਾ।
ਦ੍ਰਾਵਿੜੀ। ਕੋਰੰਗੀ। ਤੁਟਿਬੇਲ। ਏਲਾ। ਸ਼ੈਤੈਲਾ॥

ਸਖੀ ੭–ਵ੍ਯਸਜਾ। ਸੈਰੰਧ੍ਰੀ। ਹਿਤੂ। ਸਹਚਰੀ। ਅਲੀ॥

ਸਨੇਹ ੨੦੦–ਸੌਹ੍ਰਿਦ। ਹਾਦੰ। ਹਿਤ। ਪ੍ਰਣਯ। ਰਾਗ। ਅਨੁਰਾਗ।
ਪ੍ਰੇਮ॥

ਸਮਯ (ਵੇਲਾ) ੮੧–ਅਨੇਹ। ਵਯ। ਅਵਸਰ। ਅਨਿਮਿਸ਼।
ਕਾਲ। ਵੇਰ॥

ਸਮੁਦ੍ਰ ੧੮੦–ਸਿੰਧੁ। ਸਰਿਤਪਤਿ। ਨੀਰਨਿਧਿ। ਅੰਭੋਨਿਧਿ।
ਅਕੂਪਾਰ। ਅਰੰਵ। ਉਦਧਿ। ਪਯੋਧਿ। ਦਧਿ। ਰਸਪਤਿ।
ਪਾਰਾਵਾਰ। ਰਤਨਾਕਰ॥

ਸਮੂਹ ੨੪੭–ਨਿਕਰ। ਵ੍ਯੂਹ। ਸੰਦੋਹ। ਵ੍ਰਜ। ਸ੍ਤੋਮ। ਸਮੁਦਾਯ।
ਚਯ। ਦਲ। ਜਾਲ। ਕਸ਼ਾਲ। ਕੁਲ। ਨਿਵਹ। ਯੂਥ।
ਸਮਵਾਯ। ਵ੍ਰਾਤ। ਅਨੇਕ। ਕਦੰਬ। ਗਨ। ਗ੍ਰਾਮ। ਪੁੰਜ।
ਵਹੁ। ਵ੍ਰਿੰਦ॥

ਸੇਯਾ (ਸੇਜਾ) ੫੪–ਕਸ਼ਿਪੁ। ਤਲ੍ਪ। ਸ਼ਯਨ। ਸੰਸ੍ਤਰ।
ਸ਼ਯਨੀਯ। ਸੇਜ॥

ਸਰਸ੍ਵਤੀ ੯–ਵਾਣੀ। ਗਿਰਾ। ਇਲਾ। ਸ਼ਾਰਦਾ। ਭਾਰਤੀ॥

ਸਰਪ ੨੦੩–ਨਾਗ। ਉਰਗ। ਪੰਨਗ। ਭੁਜਗ। ਜਿਹਮਗ। ਭੋਗੀ।

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਚਕ੍ਸ਼ਵਾ। ਹਰਿ। ਸਰੀਸ੍ਰਿਪ। ਕਾਕੋਦਰ। ਗਰਦਪੰ।
ਆਸ਼ੀਵਿਸ। ਵਿਸਧਰ। ਫਣੀ। ਮਣੀ। ਵਿਲੇਸ਼ਯ।
ਵਜਾਲ। ਚਕ੍ਰੀ। ਦਪੀ। ਗੂਢਪਦ। ਲੇਲਿਹ। ਸਾਰੰਗ।
ਕਾਲ। ਅਹਿ॥

ਸ਼ਰੀਰ ੧੧੪—ਕਾਯ। ਕਲੇਵਰ। ਕੁਣਪ। ਵਪੁ। ਦੇਹ। ਆਤਮਾ।
ਅੰਗ। ਵਿਗ੍ਰਹ। ਉਪਧਨ। ਸੰਗ੍ਰਹਨ। ਧਾਮ। ਪਤੰਗ।
ਤਨ॥

ਸਰੋਵਰ ੩੧੦—ਹ੍ਰਦ। ਪੁਸ਼ਕਰ। ਕਾਸਾਰ। ਸਰ। ਸਰਸੀ। ਤਾਲ।
ਤੜਾਗ॥

ਸਿੰਹ (ਸ਼ੇਰ) ੨੨—ਕੰਠੀਰਵ। ਹਰਿ। ਕੇਸ਼ਰੀ। ਪੁੰਡਰੀਕ। ਹਯੰਕ।
ਪੰਚਾਨਨ। ਮ੍ਰਿਗਪਤਿ। ਨਖੀ। ਨਖਰਾਯੁਧ। ਪਲਭਕ॥

ਸਿੱਧਿ ੨੭— ਅਣਿਮਾ। ਮਹਿਮਾ। ਗਰਿਮਾ। ਲਘਿਮਾ। ਪ੍ਰਾਪ੍ਤਿ।
ਪ੍ਰਾਕਾਮਯ। ਵਸ਼ੀਕਰਣ। ਈਸ਼ਿਤਾ॥

ਸ਼ਿਰ (ਸ਼ੀਸ਼) ੬੧—ਉੱਤਮਾਂਗ। ਮੂਧਾ। ਸ਼ੀਸ਼॥

ਸ਼ਿਵ ੧੭੨—ਗੰਗਾਧਰ। ਹਰ। ਸ਼ੂਲਧਰ। ਸ਼ਸ਼ਿਧਰ। ਸ਼ੰਕਰ।
ਵਾਮ। ਸਟ੍ਵੇਸ਼੍ਵਰ। ਭਵ। ਸ਼ੰਭੁ। ਰੁਦ੍ਰ। ਕਾਮਰਿਪੁ।
ਸ਼ੂਲੀ। ਤ੍ਰਯੰਬਕ। ਤ੍ਰਿਪੁਰ ਅਰਿ। ਈਸ਼। ਉਮਾਪਤਿ।
ਜਟਿਲ। ਪਿਨਾਕੀ। ਪਸ਼ੁਪਤਿ। ਨੀਲਕੰਠ। ਮ੍ਰਿੜ।
ਉਗ੍ਰ। ਵ੍ਰਿਸ਼ਾਕਪਿ। ਭੂਤਪਤਿ। ਚੰਦ੍ਰ ਮੌਲਿ। ਈਸ਼ਾਨ।
ਵਾਮਦੇਵ। ਮਦਨਾਰਿ। ਖਰੁ॥

ਸ਼ੀਘ੍ਰ ੧੦—ਆਸ਼ੁ। ਝਟਿਤ। ਦ੍ਰੁਤ। ਤੂਰਣ। ਲਘੁ। ਕ੍ਸ਼ਿਪ੍ਰ। ਸਤ੍ਵਰ।
ਉਤਾਲ। ਵੇਗਿ। ਸਪਦਿ। ਤਰਸਾ। ਅਚਿਰ। ਸਦਜ।
ਹਰਦ। ਦਰਹਾਲ। ਤ੍ਵਰਿਤ॥

ਸੀਢੀ (ਪੌੜੀ) ੫ ਤ੍ਰ—ਆਰੋਹਣ। ਆਰੋਹ। ਨਿ: ਸ਼੍ਰੇਣੀ। ਸੋਪਾਨ॥

ਸ਼ੁਕ (ਤੋਤਾ) ੭੬—ਰਕ੍ਤਚੰਚੁ। ਕੀਰ। ਵਕ੍ਰਤੁੰਡ॥

Originated with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਸ਼ੁਕ੍ਰ ੪੭—ਉਸ਼ਨਾ। ਭਾਰਗਵ। ਕਾਵ੍ਯ। ਕਵਿ। ਅਸੁਰ ਪੁਰੋਹਿਤ॥
ਸੁੰਦਰ ੧੦੦—ਸੁਭਗ। ਸੁਸਮ। ਬੰਧੁਰ। ਰੁਚਿਰ। ਕਾਂਤ। ਕਾਮ। ਕਮਨੀਯ ਰਮਯ। ਕਲਿਤ। ਵਰ। ਭਵ੍ਯ। ਦਰਸ਼ਨੀਯ। ਰਮਣੀਯ॥
ਸੁਪਾਰੀ ੨੮੦—ਘੋਂਟਾ। ਕ੍ਰਮੁਕੀ। ਗੋਪਦਲ। ਪੂਗ॥
ਸੁਵਰਣ ੧੩—ਕੰਚਨ। ਅਰ੍ਜੁਨ। ਕਾਤਸੱਸ੍ਵਰ। ਚਾਮੀਕਰ। ਤਪਨੀਯ। ਅਸ਼੍ਟਾਪਦ। ਹਾਟਕ। ਪੁਰਟ। ਮਹਾਰਜਤ। ਰਮਣੀਯ। ਮੁਖ੍ਯਧਾਤੁ। ਕਲਧੌਤ। ਹਰਿ। ਕਬੁੰਰ। ਨਿਸ਼੍ਕ। ਸ਼੍ਰੀਨਿਕੇਤ। ਪੀਤਕ। ਕਨਕ। ਹੇਮ। ਅਗ੍ਨਿਸ਼ਿਖ। ਕੈਂਦਨ॥
ਸੂਕ੍ਸ਼ਮ ੨੨੨—ਲੇਸ਼। ਅਲ੍ਪ। ਲਵ। ਤਨੁ। ਕ੍ਰਿਸ਼॥
ਸੂਰਜ (ਸੂਰ੍ਯ) ੧੬੮—ਦੇਵ। ਦਿਵਾਕਰ। ਵਿਭਾਕਰ। ਦਿਨਕਰ। ਭਾਸ੍ਕਰ। ਹੰਸ। ਮਿਹਿਰ। ਤਿਮਿਰਹਰ। ਪ੍ਰਭਾਕਰ। ਵਿਵਸ੍ਵਾਨ। ਤਿਗ੍ਮਾਂਸ਼ੁ। ਭਾਨੁ। ਵਿਭਾਵਸੁ। ਅਰ੍ਯਮਾ। ਸਵਿਤਾ। ਪਤੰਗ। ਅੰਬਰਮਣਿ। ਦਿਨਮਣਿ। ਰਵਿ। ਵਿਰੋਚਨ। ਤ੍ਰਯਅੰਗ। ਉਸ੍ਣਰਸ਼ਿ। ਸਪ੍ਤਾਸ਼੍ਵ। ਅਵਿ। ਮਾਰਤੰਡ। ਭਾਮਾਨ। ਗ੍ਰਹਪਤਿ। ਤਰਣਿ। ਨਕ੍ਸ਼ਤ੍ਰਪਤਿ। ਦਿਵਸਾਧਿਪ। ਭਗਵਾਨ। ਰਵਿ ਮੰਡਲ ਮੰਡਨ॥
ਸੂਰਮਾ (ਯੋਧਾ) ੨੨੦—ਸੁਭਟ। ਸ਼ੂਰ। ਵਿਕ੍ਰਾਂਤ। ਭਟ। ਜੇਤਾ। ਪਰਪੀਰਹਰ। ਸ਼ਸਤ੍ਰਧਰ॥
ਸ਼ੇਸ਼ਨਾਗ ੧੪੪—ਮਹਾਅਹਿ। ਸਰ੍ਪਪਤਿ। ਧਰਣੀਧਰਣ। ਅਨੰਤ। ਸਹਸ੍ਰਵਦਨ॥
ਸੈਨਾ ੧੩੦—ਪ੍ਰਿਤਨਾ। ਧ੍ਵਜਿਨੀ। ਵਾਹਿਨੀ। ਚਮੂ। ਵਰੂਥਿਨੀ। ਕਟਕ। ਸੇਨਾ॥
ਸੌਂਠ (ਸੁੰਠਿ) ੨੯੨—ਵਿਸ਼੍ਵਾ। ਨਾਗਰ। ਭੇਸ਼ਜ। ਵਿਸ਼੍ਵੌਸ਼ਧ। ਸ਼ੁੰਠੀ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਸ਼ੋਭਾ ੧੮—ਭਾ। ਆਭਾ। ਪ੍ਰਭਾ। ਸੁਸਮਾ। ਦੀਪ੍ਤਿ। ਕਾਂਤਿ। ਛਬਿ। ਦ੍ਯੁਤਿ ॥

ਸੰਗਯਾ (ਨਾਮ) ੯੩—ਆਹ੍ਵਯ। ਗੋਤ੍ਰ ॥

ਸੰਗ੍ਰਾਮ (ਯੁੱਧ) ੨੧੮—ਆਯੋਧਨ। ਰਣ। ਆਜਿ। ਮ੍ਰਿਧ। ਆਹਵ। ਜਨਯ। ਸਮੀਕ। ਸੰਪ੍ਰਹਾਰ। ਸੰਗਰ। ਸਮਰ। ਸੰਯੁਗ। ਕਲਹ। ਅਨੀਕ ॥

ਸੰਜੀਵਨੀ ੨੯੮—ਜੀਵਾ। ਜੀਵਨ। ਮਧੁਸ੍ਰਵਾ। ਜੀਵੰਤੀ। ਜੀਵਨਮੂਰੀ ॥

ਸੰਧਯਾ ੨੧੦—ਨਿਸ਼ਿਮੁਖ। ਪਿਤ੍ਰਿਸੂ। ਸਾਯੰਕਾਲ। ਪ੍ਰਦੋਸ ਸਾਂਝ ॥

ਸ਼੍ਰਵਣ (ਕੰਨ) ੬੦—ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ। ਸ਼੍ਰੁਤਿ। ਸ਼ਬਦਗ੍ਰਹ। ਕਣੰ ॥

ਸੁਭਾਵ ੨੩੬—ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ। ਨਿਸਰਗ। ਸ੍ਵਰੂਪ। ਸੰਸਿੱਧੀ। ਭਾਵ। ਟੇਵ ॥

ਹਸ੍ਤੀ (ਹਾਥੀ) ੨੫—ਦੰਤੀ। ਦ੍ਵਿਰਦ। ਦ੍ਵਿਪ। ਪਦਮੀ। ਵਾਰਣ। ਵਯਾਲ। ਇਭ। ਕੁੰਭੀ। ਕੁੰਜਰ। ਕਰੀ। ਤਰੁਵੈਰੀ। ਸ਼ੁੰਡਾਲ। ਸਿੰਧੁਰ। ਮਦਵਰ। ਨਾਗ। ਕਪਿ। ਗਜ। ਸਾਮਜ। ਮਾਤੰਗ। ਹਰਿ। ਗਯੰਦ ॥

ਹਰੜ ੨੮੫—ਅਭਯਾ। ਪਥ੍ਯਾ। ਅਵਯਥਾ। ਅਮ੍ਰਿਤਾ। ਚੇਤਕੀ। ਕਾਯਸ੍ਥਾ। ਪੂਤਨਾ। ਸ਼ਿਵਾ। ਸ਼੍ਰੇਯਸੀ। ਹਰੜਾ। ਸੁਧਾ। ਹਰੀਤਕੀ ॥

ਹਲਦੀ ੮੯—ਹਰਿਦ੍ਰਾ। ਪੀਤਾ। ਗੌਰੀ। ਕਾਂਚਨੀ। ਰਜਨੀ। ਪਿੰਗਾ। ਹਰਦੀ ॥

ਹਾਥ ੭੦—ਪੰਚਸ਼ਾਖ। ਕਰ। ਹਸ੍ਤ। ਸ਼ਯ। ਪਾਣਿ ॥

ਹੀਰਾ ੪੪—ਨਿਸ੍ਕੰਪਾ। ਦ੍ਰਿਕ੍। ਵਜ੍ਰ। ਖਰ। ਹੀਰਾ। ਪਦਤ੍ਰ। ਨਿਸ਼੍ਕ ॥

ਹ੍ਰਿਦਯ ੫—ਵਕ੍ਸ਼। ਵਤ੍ਸ। ਉਰ। ਹੀਯ ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਕਦੰਬ ੨੭੫–ਨ੍ਰਿਤਜਨੀਪ। ਪ੍ਰੀਅੰਕ। ਮਦਿਰਾਗੀਪ। ਸੁਵਾਹ॥
ਕਪੋਲ ੨੦੬–ਗੰਡ। ਗਾਲ੍ਹ॥
ਕਮਲ ੧੧੬–ਪੁੰਡਰੀਕ। ਪੁਸ੍ਕਰ। ਜਲਜ। ਅੰਜ। ਅਬੁਜ। ਅੰਭੋਜ। ਪੰਕਜ। ਸਾਰਸ। ਤਾਮਰਸ। ਕੁਵਲਯ। ਕੰਜ। ਸਰੋਜ। ਸ਼ਤਪਤ੍ਰੀ। ਸਹਸਦਲ। ਪਦ੍ਮ। ਕੁਸ਼ੇਸ਼ਯ। ਪੰਕੇਰੁਹ। ਅਰਵਿੰਦ॥
ਕਾਮ ੧੨੩–ਮਦਨ। ਮਨੋਭਵ। ਪੰਚਸ਼ਰ। ਕੁਸੁਮ ਸ਼ਰਾਸਨ। ਮਾਰ। ਮੀਨਕੇਤੁ। ਕੰਦਰਪ। ਹਰਿ। ਦਰਪਕ। ਵਿਰਹਵਿਦਾਰ। ਪੁਸ੍ਪਚਾਪ। ਮਨਸਿਜ। ਸਮਰ। ਕਾਂਤ। ਪ੍ਰਦੁਮ੍ਨ। ਮਕਰਧ੍ਵਜ। ਨੰਦਨ। ਰਮਣ। ਅਤਨੁ। ਮਨਮਥ। ਕਾਮੁਕ। ਮੋਹਕ। ਆਤ੍ਮਭੂ। ਸ਼ੰਬਰਾਰਿ। ਮਾਤੰਗ। ਅਨੰਗ॥
ਕਿੰਕਿਣੀ ੭੩–ਰਸਨਾ। ਕਾਂਚੀ। ਛੁਦ੍ਰਘੰਟਿਕਾ। ਘੰਟਿਕਾਜਾਲ। ਮੇਖਲਾ॥
ਕਿਰਣ ੧੯–ਅੰਸ਼ੁ। ਗਭਸ੍ਤਿ। ਮਯੂਖ। ਕਰ। ਗੋ। ਮਰੀਚਿ। ਵਸੁ। ਜ੍ਯੋਤਿ। ਰਸ਼੍ਮਿ॥
ਕੁਸ਼ਲ ੯੨–ਛੇਮ। ਭਦ੍ਰ। ਮੰਗਲ। ਆਨੰਦ। ਸ਼ੰ। ਸ਼ਿਵ। ਸ਼ੁਭ। ਕਲ੍ਯਾਣ॥
ਕੁਟਿਲ (ਟੇਢਾ) ੮੯–ਵਕ੍ਰ। ਖਵੈਂ। ਕੁੰਚਿਤ॥
ਕੁੰਦ ੨੯੭–ਮਾਧ੍ਯ। ਮੁਕ੍ਤਾਪੁਸ੍ਪ। ਭ੍ਰਿੰਗਸੁਹ੍ਰਿਦ॥
ਕੁਬੇਰ ੧੪੭–ਪੁਨਜਜਨੇਸ਼੍ਵਰ। ਧਨਦ। ਸਖ। ਸ਼੍ਰੀਦ। ਏਲਬਿਲ। ਗੁਹ੍ਯਕਪਤਿ। ਤ੍ਰ੍ਯੰਬਕਸਖਾ। ਰਾਜਰਾਜ। ਨਰਵਾਹਨ। ਕਿੰਨਰਾਧਿਪ। ਦ੍ਰਵ੍ਯਾਧੀਸ਼॥
ਕੁਰੰਗ (ਹਰਿਣ) ੧੫੮–ਏਣ। ਵਾਤਾਯੁ। ਮ੍ਰਿਗ। ਹਰਿ। ਸਾਰੰਗ। ਰੁਰੁ॥
ਕੇਸ਼ ੬੨–ਅਲਕ। ਸ਼ਿਰੋਰੁਹ। ਚਿਕੁਰ। ਕਚ। ਮੂਧੰਜ। ਕੁੰਤਲ।

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਬਾਲ ॥

ਕੇਸਰ ੨੯੧–ਕਸ਼ਮੀਰਜ। ਕੁੰਕਮ। ਰੁਧਿਰ। ਦੇਵਵੱਲਭ। ਪੀਤਨ ॥

ਕੇਤਕੀ (ਕੇਵੜਾ) ੩੦੨–ਕ੍ਰਕਚਾ। ਕੰਟਦਲਾ। ਦੀਰਘਪਤ੍ਰਾ। ਸੂਚੀ ਪੁਸ੍ਪਿਕਾ। ਚਾਮਰਪੁਸ੍ਪ। ਮੇਧਜਾ। ਜੰਬੁਲ। ਧੂਲਿਪੁਸ੍ਪਿਕਾ। ਦਲਪੁਸ੍ਪਾ ॥

ਕੇਲਾ ੨੭੦–ਰੰਭਾ। ਮੋਚਾ। ਗਜਬੁਸਾ। ਭਾਨੁਫਲਾ। ਸੁਕੁਮਾਰਾ। ਕਦਲੀ। ਗੁੱਛਫਲਾ ॥

ਕੋਕਿਲ ੩੧੫–ਪਰਭ੍ਰਿਤ। ਕਲਰਵ। ਰਕ੍ਤਦ੍ਰਿਗ। ਮਧੁਗਾਯਨ। ਪਿਕ ॥

ਕੌਂਛ (ਕਪਿਕੱਛੂ) ੨੮੧–ਰੋਮਵੱਲਿਕਾ। ਕਪਿਲਤਾ। ਜਯਾ। ਕੰਡੁਰਾ ॥

ਕ੍ਰੋਧ ੯੧–ਕੋਪ। ਅਮਰਸ਼। ਤਮ। ਰੋਸ। ਮਨਯੁ। ਰਿਸ। ਕ੍ਰੋਭ ॥

ਖੜਗ ੨੨੬–ਰਿਸ੍ਰਿ। ਕੌਖ੍ਰੇਯਕ। ਕ੍ਰਿਪਾਣ। ਅਸਿ। ਮੰਡਲਾਗ੍ਰ। ਕਰਵਾਲ ॥

ਗਣੇਸ਼ ੧੫੩–ਲੰਬੋਦਰ। ਹੇਰੰਬ। ਦ੍ਵੈਮਾਤੁਰ। ਇਕਦੰਤ। ਮੂਸਕ-ਵਾਹਨ। ਗਜਵਦਨ। ਗਣਪਤਿ। ਸ਼ਿਵਸੁਤ। ਸੰਤ। ਮੋਦਕਪ੍ਰਿਯ। ਜਗਵੰਦਯ। ਮਹਾਕਾਯ। ਸ਼ਿਵਨੰਦ। ਬੁੱਧਿ ਵਿਧਾਤਾ। ਮੋਦਦਾ। ਆਖੁਗ। ਵਿਘਨਨਿਕੰਦ। ਵਿਨਾਯਕ ॥

ਗੁੰਜਾ (ਲਾਲੜੀ) ੩੦੦–ਕਾਕਚਿੰਚਿਕਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਲਾ। ਅਰੁਣਾ। ਰਕ੍ਤਾ। ਤੁਲਾਬੀਜ। ਕਾਕਾਦਨੀ। ਭੀਲ ਭੂਸਣਾ। ਕ੍ਰਿਸ੍ਨ-ਚੂੜਿਕਾ। ਤਾਮ੍ਰਿਕਾ ॥

ਗੂਲਰ ੨੬੫–ਸ਼ੀਤਲਬਲ੍ਕਲ। ਜੰਤੁਫਲ। ਪੁਸ੍ਪਹੀਨ। ਯਗਜੋਡੁੰਬਰ। ਸਦਾਫਲ ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਗੰਗਾ ੧੧੨—ਵਿਸ਼ਨੁਪਦੀ। ਨਿਰਜੰਰਨਦੀ। ਮੰਦਾਕਿਨੀ। ਹਰਿਰੂਪਾ। ਸੁਰਸਰਿ। ਸੁਰਧੁਨਿ। ਜਾਨ੍ਹਵੀ। ਭਾਗੀਰਥੀ। ਨਿਗਮ-ਨਦੀ। ਧ੍ਰੁਵਨੰਦਾ। ਅਘਹਾਰਿ॥

ਗ੍ਰੀਵਾ (ਗਰਦਨ) ੬੯—ਕੰਧਰ। ਸ਼ਿਰੋਧਿ। ਗਲ। ਕਪੋਲਯਾਨ॥

ਚਤੁਰ ੧੯੮—ਕੀਤਿੰਕੁਸ਼ਲ। ਕੋਵਿਦ। ਨਿਪੁਣ। ਕ੍ਰਿਤੀ। ਪ੍ਰਵੀਣ। ਨਿਸ੍ਨਾਤ। ਪਟੁ। ਵਿਦਗ੍ਧ। ਨਾਗਰ॥

ਚਮੇਲੀ ੨੯੫—ਸੁਮਨਾ। ਜਾਤੀ। ਮੱਲਿਕਾ। ਉੱਤਮ ਗੰਧਾ। ਰਾਜਪੁਤ੍ਰਿਕਾ। ਸੁਰਪ੍ਰਿਯਾ। ਪ੍ਰਿਯੰਵਦਾ। ਮਾਲਤੀ॥

ਚਰਣ ੮੭—ਚਲਨ। ਗਤਿਵੰਤ। ਅੰਘ੍ਰਿ। ਪਾਦ। ਪਦ। ਪਾਯ। ਪਗ॥

ਚਾਂਦਨੀ ੨੫੭—ਜ੍ਯੋਤਸ੍ਨਾ। ਕੌਮੁਦੀ। ਜੋਨ੍ਹ। ਚੰਦ੍ਰਿਕਾ॥

ਚਿੱਲਾ ੧੩੧—ਪ੍ਰਤਜੰਚਾ। ਗੁਣ। ਸ਼ਿੰਜਿਨੀ। ਸ਼ਰਪ੍ਰੇਰਕ। ਧਨੁਸ੍ਵਾਸ। ਮੁਰ੍ਵੀ॥

ਚੰਦਨ ੧੭੭—ਗੰਧਸਾਰ। ਸ੍ਰੀਖੰਡ। ਹਰਿ। ਮਲਯਜ। ਭਦ੍ਰ। ਪਟੀਰ॥

ਚੰਦ੍ਰਮਾ ੧੧੯—ਇੰਦੁ। ਕਲਾਨਿਧਿ। ਸੁਧਾਨਿਧਿ। ਜੈਵਾਤ੍ਰਿਕ। ਸ਼ਸ਼ਿ। ਸੋਮ। ਅਬ੍ਜ। ਅਮੀਕਰ। ਛਪਾਕਰ। ਵਿਧੁ। ਹਿਮਰੋਮ। ਉਡੁਪ। ਸੁਧਾਂਸ਼ੁ। ਸੁਭ੍ਰਾਂਸ਼ੁ। ਓਸ਼ਧੀਸ਼। ਨਿਸ਼ਿਨਾਥ। ਰਜਨੀਕਰ। ਨਿਸ਼ਿਕਰ। ਸ਼ਸ਼ੀ। ਕੁਮੁਦਬੰਧੁ। ਹਰਮਾਥ। ਦ੍ਵਿਜਰਾਜਾ। ਸ਼ਸ਼ਧਰ। ਉਦਧਿਤਨਯ। ਸ਼ਸ਼ਾਂਕ। ਮ੍ਰਿਗਾਂਕ। ਰਿਛਰਾਜ। ਮੰਥੀ। ਖਗ। ਚੰਦ੍ਰ॥

ਚੰਪਕ ੨੬੭—ਚੰਪਾ। ਸੁਰਭਿ। ਹੇਮਪੁਸ੍ਪ। ਸੁਕੁਮਾਰ॥

ਛੋਟਾ ਭਾਈ ੨੩੧—ਅਨੁਜ। ਅਵਰਜ। ਕਨਿਸ੍ਠ। ਜਘਨਜਜ। ਕਨੀਯ। ਲਘੁਭ੍ਰਾਤਾ॥

ਜਨਮ ੧੫੬—ਭਵ। ਉਦਭਵ। ਆਵਿਰਭਾਵ। ਉਤਪੱਤਿ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਜੂਹੀ ੨੬੩–ਹਰਿਨੀ। ਗਣਿਕਾ। ਯੂਥਿਕਾ। ਹੇਮਪੁਸ੍ਪਿਕਾ।
ਯੂਥੀ। ਮਾਗਧੀ॥
ਜੂਤਾ ੨੫੫–ਪਾਦਤ੍ਰਾਣ। ਪਾਦੁਕ। ਪਨਹੀ॥
ਝੂਠ ੧੭੫–ਮਿਥਯਾ। ਮੋਘ। ਮ੍ਰਿਸ਼ਾ। ਅਨ੍ਰਿਤ। ਅਤਥਯ।
ਅਲੀਕ। ਨਿਰਥੰ॥
ਠੋਡੀ ੬੭–ਚਿਬੁਕ। ਹਨੁ॥
ਤਕੀਆ ੫੫–ਉਪਵਰ੍ਹਨ। ਉਪਧਾਨ। ਗੇਂਡੁਕ। ਚੀਰ ਕੰਦੁਕ।
ਉਸ਼ੀਸ਼ੋ॥
ਤਟ (ਕਿਨਾਰਾ) ੩੧੩–ਕੂਲ। ਪੁਲਿਨ। ਉਪਕੰਠ। ਰੋਧ। ਘੋਸ।
ਅਭਯਾਸ। ਤੀਰ। ਪ੍ਰਤੀਰ॥
ਤਨਿਕ ੨੪੯–ਦਰਸ। ਤੇਸ। ਈਸਦ। ਵਿਰਲ। ਰੰਚਕ। ਮੰਦ।
ਮਨਾਕ। ਤਨਾਕੁ॥
ਤਮਾਲ ੨੭੩–ਕਾਲਸ੍ਕੰਧ। ਤਾਪਿੰਜ। ਤਮ। ਤਪਿੱਥ॥
ਤਰੰਗ ੩੧੨–ਭੰਗ। ਕੱਲੋਲ। ਬੀਚੀ। ਉਰ੍ਮਿ। ਲਹਰੀ॥
ਦਸ਼ਨ (ਦਾਂਤ) ੬੬–ਰਦਨ। ਦ੍ਵਿਜ। ਦੰਤ। ਰਦ॥
ਦਯਾ ੨੨੫–ਮਯਾ। ਕ੍ਰਿਪਾ। ਘ੍ਰਿਣਾ। ਅਨੁਕੰਪਾ। ਅਨੁਕ੍ਰੋਸ਼।
ਅਨੁਗ੍ਰਹ। ਕਰੁਣਾ॥
ਦਰਪਨ ੭੭–ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ। ਆਦਸ਼ੰ। ਮੁਕੁਰ। ਦਪੰਣ॥
ਦਾਸ ੪੦–ਵਿਧਿਕਰ। ਕਿੰਕਰ। ਕਮੰਕਰ। ਅਨੁਚਰ। ਅਨੁਗ।
ਪਦਾਤਿ। ਭ੍ਰਿਤ੍ਯ॥
ਦਾਸੀ ੪੧–ਭ੍ਰਿਤ੍ਯਾ। ਕਿੰਕਰੀ। ਚੇਰੀ॥
ਦਾਖ ੨੮੭–ਸ੍ਵਾਦੀ। ਮ੍ਰਿਦ੍ਵੀਕਾ। ਰਸਾ। ਕਾਮਮੇਖਲਾ। ਗੁੱਛਫਲਾ।
ਅਮ੍ਰਿਤਰਸਾ। ਦ੍ਰਾਕ੍ਸ਼ਾ। ਗੋਸ੍ਤਨੀ। ਸੁਫਲਾ। ਕ੍ਰਦ੍ਰਾ॥
ਦਿਸ਼ਾ ੨੨੭–ਕਾਸ੍ਟਾ। ਕਕੁਭ। ਹਰਿਤ। ਗੋ। ਦਿਕ੍। ਆਸ਼ਾ।
ਓਟ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਦੀਰਘਸ੍ਵਾਸ ੧੧੧—ਪ੍ਰਿਥੁਲਪ੍ਰਾਣ। ਪਰਿਣਾਹ। ਪ੍ਰਿਥੁ ਅਸੁ। ਆਯਤ ਅਸੁ। ਵਿਸ਼ਾਲ ਅਸੁ। ਪ੍ਰਾਸੁ॥

ਦੁੱਖ ੨੫੦—ਕਦਨ। ਬਿਦੁਨ। ਅਕਦਨ। ਤੁਦਾ। ਸਾਦ। ਵ੍ਰਿਜਿਨ। ਕ੍ਲੇਸ਼॥

ਦੁਰਗਾ (ਦੇਵੀ) ੧੫੦—ਉਮਾ। ਅਪਣਾ। ਈਸ੍ਵਰੀ। ਗੌਰੀ। ਗਿਰਿਜਾ। ਮ੍ਰਿੜਾ। ਚੰਡਿਕਾ। ਅੰਬਿਕਾ। ਭਵਾ। ਭਵਾਨੀ। ਕਾਲੀ। ਸ਼ੈਲਸੁਤਾ। ਸਤੀ। ਸਰਵਮੰਗਲਾ। ਹੈਮਵਤੀ। ਸ਼ੰਕਰਪ੍ਰਿਯਾ। ਇਲਾ। ਸ਼ੰਭੁਵਾਮ। ਅਜਾ। ਸ਼ਿਵਾ। ਮੈਨਾ-ਸੁਤਾ। ਸਿੰਹੇਸ੍ਵਰਿ। ਅਤਿਕ੍ਰਾਂਤਾ॥

ਦੇਵਤਾ ੩੭—ਦੇਵ। ਅਮਰ। ਨਿਰਜੰਰ। ਵਿਬੁਧ। ਸੁਰ। ਸੁਮਨਸ੍। ਤ੍ਰਿਦਿਵੇਸ਼। ਵ੍ਰਿੰਦਾਰਕ। ਵਿਮਾਨਗਤਿ। ਅਗ੍ਨਿਜਿਹ੍ਵ। ਅਮ੍ਰਿਤੇਸ਼। ਦਿਵਿਸਤ੍। ਰਿਭਵ। ਅਮਰਤ੍ਯ। ਗੀਰਵਾਣ। ਅਤਿਉਪ॥

ਦੋਪਹਰੀਆ ੨੯੯—ਬੰਧੁਜੀਵ। ਬੰਧੂਕ। ਜਪਾ॥

ਧਤੂਰਾ ੨੭੪—ਕਨਕ। ਮਦਨ। ਤੁਰਗਾਤਿ। ਉਨਮੱਤ। ਧੱਤੂਰ॥

ਧਨ ੧੦੩—ਦ੍ਰਵ੍ਯ। ਰਿਕ੍ਥ। ਵਸੁ। ਵਿੱਤ। ਬਲ। ਅਰਥ। ਸੁਖਓਕ॥

ਧਨੁਸ਼ (ਕਮਾਨ) ੧੦੮—ਚਾਪ। ਕਾਰਮੁਕ। ਗੁਣੀ। ਤਾਰਕ। ਧਨੁ। ਕੋਦੰਡ। ਸ਼ਰਾਸਨ। ਇਸ੍ਵਾਸ॥

ਧਰਮਰਾਜ ੧੪੫—ਵੈਵਸ੍ਵਤ। ਮ੍ਰਿਤ੍ਯੁਪਤਿ। ਸ਼ਮਨ। ਪਿਤ੍ਰਿਪਤਿ। ਮਹਿਸਧ੍ਵਜ। ਨਰਦੰਡਧਰ। ਕੰਕ। ਸੂਰਯਸੁਤ। ਅੰਤਕ। ਕਾਲ। ਕ੍ਰਿਤਾਂਤ। ਯਮ। ਔਡੰਬਰ। ਕੋਪੰਤ॥

ਧਾਮ (ਘਰ) ੧੧—ਸਦਨ। ਸਦ੍ਮ। ਆਗਾਰ। ਗ੍ਰਿਹ। ਗੇਹ। ਵੇਸ਼ਮ। ਸੰਕੇਤ। ਧਿਸ਼੍ਣ੍ਯ। ਆਸਪਦ। ਆਲਯ। ਨਿਲਯ। ਨਿਕੇਤ। ਮੰਦਿਰ। ਮੰਡਪ। ਆਯਤਨ।

Originally with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਵਸਤਿ। ਹਰਮਜ। ਸਥਾਨ। ਭਵਨ॥

ਧੂਰਤ (ਵੰਚਕ) ੧੫੭—ਵਜਾਜੀ। ਜਿਮ੍ਹਕ। ਕੁਟਿਲਕ੍ਰਿਤ। ਛਦ੍ਮੀ। ਕਿਤਵ। ਛਲੀ। ਕਪਟੀ॥

ਧੂਲਿ (ਰਜ) ੧੬੭—ਧੂਰ। ਧੂਸਰੀ। ਖੇਹ। ਪਾਂਸ਼ੁ। ਸੰਚਰਾ। ਮੰਦ। ਰੇਣੁ॥

ਧ੍ਵਨਿ ੨੪੪—ਨਾਦ। ਨਿਨਦ। ਸਬ੍ਦ। ਸ੍ਵਨ। ਮੁਖਰ। ਧ੍ਵਾਨ। ਆਰਾਵ। ਸੁਸਿਰ॥

ਨਖ (ਨਾਖੁਨ) ੨੨੧—ਕਰਜ। ਪੁਨਭੰਵ। ਨਖਰ॥

ਨਦੀ ੨੨੮—ਸਰਿਤਾ। ਧ੍ਵਨਿ। ਸ੍ਰੋਤਸ੍ਵਤੀ। ਹ੍ਰਦਿਨੀ। ਤਟਨੀ। ਸ੍ਰੋਤੀ। ਸ੍ਰਵਤੀ। ਨਿਮ੍ਨਗਾ। ਅਪਗਾ। ਅਧਗਾ। ਸ਼ੈਵਲਿਨੀ। ਜੰਬਾਲਨੀ। ਦ੍ਵੀਪਵਤੀ। ਜਲਮਾਲ। ਨਿਰਝਰਣੀ। ਧਾਰਾਵਤੀ। ਆਵਰ੍ਤਿਨੀ। ਤਟਕਾਲ। ਕੁਲੰਕਸ਼ਾ। ਸਰਸ੍ਵਤੀ। ਲਹਰੀ। ਤਾਲ ਪੋਸ਼ਕਾ। ਤਰੰਗਿਣੀ। ਸਰਿ॥

ਨਮਸ੍ਕਾਰ ੫੨—ਵੰਦਨ। ਅਭਿਵਾਦਨ। ਪ੍ਰਣਤਿ॥

ਨਰ (ਮਨੁੱਖ) ੧੪੦—ਮਾਨੁਸ਼। ਮਤ੍ਰਯ। ਮਨੁਸ਼੍ਯ। ਜਨ। ਮਾਨਵ। ਮਨੁਜ। ਪੁਮਾਨ॥

ਨਾਰਿਯਲ ੨੭੮—ਵਾਨਰਮੁਖ। ਸ਼ਿਰੋਫਲ। ਨਾਰਿਕੇਲ। ਦ੍ਰਿਢਨੀਰ। ਕੂਚੰਸ਼ੇਖਰ। ਪਯੋਧਰ। ਤੋਯਗਰਭ। ਛੀਰਫਲ। ਵਰਫਲ। ਵਿਸ਼੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਪ੍ਰਿਯ। ਤ੍ਰੰਬਕਫਲ। ਸ਼ੁਭਕਾਮ। ਮੁੰਡਫਲ॥

ਨਿਕਟ (ਪਾਸ) ੧੭੬—ਅਨਤਿਦੂਰ। ਅਭਿਪਾਸ਼੍ਵ। ਤਟ। ਉਪਸਮੀਪ। ਅਧ੍ਯਾਸ॥

ਨਿਖੰਗ (ਭੱਥਾ) ੨੭੧—ਇਸ਼ੁਧੀ। ਤੂਣ। ਤੂਣੀਰ। ਤੂਣੀ॥

ਨਿਧਿ ੨੯—ਮਹਾਪਦਮ। ਪਦਮ। ਕੱਛਪ। ਮਕਰ। ਮੁਕੰਦ। ਸ਼ੰਖ। ਖਰਬ। ਨੀਲ। ਨੰਦ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਨੀਚ ੧੬੬—ਪਤਿਤ। ਦੁਜੰਨ। ਅਧਮ। ਭ੍ਰਸ੍ਹ। ਅਜਸਖਾਨਿ। ਨਿਕ੍ਰਿਸ੍ਟ। ਪੋਚ॥

ਨੀਚੇ ੨੧੫—ਨਿਮ੍ਨ। ਅਧ:। ਤਲ। ਤਲੇ। ਨੰਮ੍ਰ॥

ਨੂਪੁਰ (ਝਾਂਝਰ) ੭੪—ਪਾਦਾਂਗਦ। ਮੰਜੀਰ। ਤੁਲਾਕੋਟਿ। ਪਦਮਾਲਾ॥

ਨੇਤ੍ਰ ੬੪—ਲੋਚਨ। ਅੰਬਕ। ਚਕ੍ਸੁ। ਦ੍ਰਿਗ। ਈਛਣ। ਰੂਪਅਧੀਨ। ਨਯਨ॥

ਨੌਕਾ (ਕਿਸ਼ਤੀ) ੧੬੨—ਉਡੁਪ। ਪੋਤ। ਪ੍ਲਵ। ਤਰੀ। ਜਲ-ਯਾਨ। ਵਹਿਤ੍ਰ॥

ਪਛੀ (ਪੰਛੀ) ੨੬੧—ਦ੍ਵਿਜ। ਸ਼ਕੁੰਤ। ਸ਼ਕੁਨਿ। ਅੰਡਜ। ਵਿਹਗ। ਵਿਹੰਗ। ਖਗ। ਪਤਤ੍ਰੀ। ਪਤ੍ਰਰਥ। ਪਤ੍ਰੀ। ਪਤਗ। ਪਤੰਗ। ਵਿਹੰਗਮ॥

ਪਤਿ ੧੩੪—ਦਯਿਤ। ਕਾਂਤ। ਪ੍ਰਭੁ। ਈਸ਼। ਪਿਯ। ਧਵ। ਭਰ੍ਤਾ। ਪ੍ਰਿਯ॥

ਪਤਿਵ੍ਰਤਾ ੧੩੫—ਸਾਧ੍ਵੀ। ਸਤੀ। ਮਨਸ੍ਵਿਨੀ। ਪਤਿਭਕ੍ਤਾ। ਸੁਚਿਹੀਯ॥

ਪਤ੍ਰ (ਪੱਤਾ) ੨੪੦—ਪਰਣ। ਦਲ। ਛਦਨ। ਛਦ। ਪਾਤ॥

ਪਪੀਹਾ ੨੧੨—ਕਲਕੰਠੀ। ਦਾਤਯੂਹ। ਹਰਿ। ਚਾਤਕ। ਸਾਰੰਗ। ਤੋਕਕ॥

ਪਰਵਤ ੨੦੧—ਅਗ। ਨਗ। ਭੂਭ੍ਰਿਤ। ਦਰੀਭ੍ਰਿਤ। ਸ਼੍ਰਿੰਗੀ। ਸ਼ਿਖਰੀ। ਕੂਟ। ਸ਼ੈਲ। ਸ਼ਿਲੋਚਯ। ਗੋਤ੍ਰ। ਹਰਿ। ਅਦ੍ਰਿ। ਗ੍ਰਾਵ। ਸ਼ਿਲਜੂਟ। ਗਿਰਿ॥

ਪਲਾਸ (ਢਾਕ) ੨੭੬—ਬਾਤਪੋਥ। ਬ੍ਰਹਮਦ੍ਰੁਮ। ਯਾਗਿਯਕ। ਕਰਕ। ਕਿੰਸ਼ੁਕ॥

ਪਵਨ ੨੪੧—ਸ੍ਵਸਨ। ਸਦਾਗਤਿ। ਅਨਿਲ। ਹਰਿ। ਮਾਰੁਤ।

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਨਭਸੂਰ । ਪ੍ਰਾਣ । ਪ੍ਰਭੰਜਨ । ਅਗਨਿਸਖ । ਮ੍ਰਿਗਵਾਹਨ ।
ਨਭਸ੍ਵਾਨ । ਵਾਤ । ਗੰਧਵਹ । ਧੂਲਿਧ੍ਵਜ । ਨਿ: ਸ੍ਵਾਸਨ ।
ਪਵਮਾਨ । ਵਾਯੁ । ਪ੍ਰਕੰਪਨ । ਸੂਕ । ਖਗ । ਵਾਹ ।
ਸਰਦ । ਨਭਪ੍ਰਾਣ । ਸਮੀਰ ॥

ਪਾਸ਼ਾਣ (ਪੱਥਰ) ੧੬੧–ਗ੍ਰਾਵ । ਅਸ਼ਮ । ਪ੍ਰਸੂਰ । ਉਪਲ ।
ਸ਼ਿਲ । ਅਤਿਭਾਰ । ਪਾਹਨ ॥

ਪਾਟਲਾ ੨੬੪–ਸਿਥਰਗੰਧਾ । ਸਥਾਲੀ । ਕੁੰਭੀ । ਫਲੇਰੁਹਾ ।
ਅੰਬੁਵਾਸਿਨੀ ॥

ਪਾਨ ੮੦–ਨਾਗਵੱਲਿਦਲ । ਦ੍ਵਿਜ । ਮੁਖਭੂਸਣ । ਤਾਂਬੂਲ ॥

ਪਾਨਬੇਲਿ ੩੦੮–ਤਾਂਬੂਲੀ । ਅਹਿਬੱਲਿਕਾ । ਦ੍ਵਿਜਾ ॥

ਪਾਨੀ ੮੨–ਅੰਬੁ । ਕਮਲ । ਕੀਲਾਲ । ਜਲ । ਪਯ । ਪੁਸ਼੍ਕਰ ।
ਵਨ । ਵਾਰਿ । ਅਮ੍ਰਿਤ । ਅਰਣ । ਜੀਵਨ । ਭੁਵਨ ।
ਘਨਰਸ । ਪਾਪਾਰਿ । ਮੇਘਪੁਸ਼੍ਪ । ਸੁਭ । ਸਵੰਮੁਖ । ਕੰ ।
ਕਬੰਧ । ਰਸ । ਤੋਯ । ਉਦਕ । ਪਾਥ । ਸ਼ੰਵਰ । ਸਵਰ ।
ਸਲਿਲ । ਆਪ । ਅਪ । ਅਭ੍ਰਸੁਮਨ । ਘ੍ਰਿਤ । ਸਲ ।
ਸਰਿਲ । ਉਦ । ਦਕ । ਨਾਰ । ਕੁਲੀਨ । ਭੇਸਜ । ਓਜ ।
ਕ੍ਸ਼ਿਪੀਟ । ਛਰ । ਵਾਜ । ਸੁਰਾ । ਮੀਨਪ੍ਰਿਯ । ਪਾਨੀ ॥

ਪਾਪ ੧੫੯–ਏਨ । ਵ੍ਰਿਜਿਨ । ਦੁਸ਼੍ਕ੍ਰਿਤ । ਦੁਰਿਤ । ਅਹ । ਮਲ ।
ਤੂਸ੍ਤੁ । ਪੰਕ । ਕਿਲ੍ਵਿਸ਼ । ਕਲ੍ਮਸ਼ । ਕਲੁਸ਼ । ਅਘ ।
ਪਾਤਕ । ਕਨ੍ਹ । ਕਲੰਕ ॥

ਪਿਤਾ ੨੩੨–ਤਾਤ । ਜਨਕ । ਸਵਿਤਾ । ਵਪ੍ਤਾ ॥

ਪੀਪਲ ੨੬੩–ਚਲਦਲ । ਗਜ ਅਸਨ । ਬੋਧੀਦ੍ਰੁਮ । ਅਸ਼੍ਵੱਥ ।
ਪਿੱਪਲ ॥

ਪੀੜਾ (ਦਰਦ) ੨੦੮–ਵਾਧਾ । ਸੰਕਟ । ਦੁੱਖ । ਵਜਥਾ । ਆਤੰ ।
ਗ੍ਲਾਨਿ । ਪੀਰ ॥

Original with:
Language
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਪੁਤ੍ਰ ੧੩੯—ਆਤ੍ਮਜ। ਸੂਨੁ। ਅੰਪਤਯ। ਸੁਤ। ਏਨੁਜ। ਤਨਯ।
ਸੂਜ। ਤਾਤ। ਨੰਦ॥

ਪੁਤ੍ਰੀ ੫੭—ਦੁਹਿਤਾ। ਕਨਜਕਾ। ਤਨਯਾ। ਤਨੁੰਜਾ। ਸੁਤਾ॥

ਪੰਕ੍ਤਿ ੭੨—ਰਾਜੀ। ਸ਼੍ਰੇਣੀ। ਆਵਲੀ। ਪਾਂਤਿ॥

ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ੧੯੭—ਪ੍ਰਿਥ੍ਵੀ। ਕ੍ਸ਼ਿਤਿ। ਕ੍ਸ਼ੋਣੀ। ਕ੍ਸ਼ਮਾ। ਧਰਣੀ।
ਧਾਤ੍ਰੀ। ਗੋ। ਉਰ੍ਵੀ। ਜਗਤੀ। ਵਸੁਮਤੀ। ਵਸੁਧਾ।
ਸਰ੍ਵਸਹਾਯਿਕਾ। ਵਿਪੁਲਾ। ਭੂ। ਸਾਗਰਧਰਾ। ਉਰਾ।
ਉਰ੍ਵਰਾ। ਅਚਲਾ। ਅਵਨੀ। ਕੁੰਭਿਨੀ। ਮਹੀ। ਮੇਦਿਨੀ।
ਵਿਸ਼੍ਵੰਭਰਾ। ਵਸੁੰਧਰਾ। ਥਿਰਾ। ਕਾਸ਼੍ਯਪੀ। ਰਸਾ।
ਅਨੰਤਾ। ਭੂਮਿਕਾ। ਵਰਾ। ਇਲਾ। ਧਰਾ॥

ਪ੍ਰੀਤਮ ੧੩੮—ਸੁਹ੍ਰਿਦ। ਮਿਤ੍ਰ। ਵੱਲਭ। ਸਖਾ। ਸਹਚਰ। ਪ੍ਰਿਯ॥

ਪ੍ਰੀਤਮਾ (ਪਯਾਰੀ) ੧੩੭—ਇਸ਼੍ਟਾ। ਦਯਿਤਾ। ਵੱਲਭਾ। ਪ੍ਰਿਯਾ।
ਪ੍ਰੇਯਸੀ। ਪ੍ਰਿਯਤਮਾ॥

ਫੂਲ ੫੮—ਕੁਸੁਮ। ਪ੍ਰਸੂਨ। ਸਮਦ। ਸੁਮਨ। ਪੁਸ਼੍ਪ। ਫਲਪਿਤਾ।
ਪੁਹੁਪ। ਮੰਜਰੀ॥

ਬਹੇੜਾ ੨੭੭—ਅਕ੍ਸ਼। ਵਿਭੀਤਕ। ਕਸ਼ੰਫਲ। ਤਿਲਪੁਸ਼੍ਪਕ।
ਕਲਿਵ੍ਰਿਕ੍ਸ਼। ਭੂਤਾਵਾਸ। ਸੰਵਰ੍ਤ॥

ਬਲਭਦ੍ਰ ੧੯੨—ਸੰਕਰ੍ਸ਼ਣ। ਬਲ। ਰੌਹਿਣੇਯ। ਬਲਰਾਮ।
ਨੀਲਾਂਬਰ। ਰੇਵਤਿਰਮਣ। ਮੁਸ਼ਲੀ। ਕਾਮਪਾਲਕ।
ਜਮਨਾਭੇਦੀ। ਤਾਲਧ੍ਵਜ। ਸੀਰਪਾਣਿ। ਬਲਦੇਵ।
ਦਾਊ॥

ਬਾਨਰ (ਬੰਦਰ) ੧੮੫—ਕਪਿ। ਸ਼ਾਖਾਮ੍ਰਿਗ। ਵਲੀਮੁਖ। ਕੀਸ਼।
ਪ੍ਲਵਗ। ਲਾਂਗੂਲੀ। ਗੋਲਾਂਗੁਲ। ਮਰ੍ਕਟ। ਪ੍ਰਵਗ।
ਕਿਖਿ। ਚੰਚਲਤਾਮੂਲ। ਵਾਨਰ। ਝੰਪੀ। ਕੇਲਿਪ੍ਰਿਯ।
ਸ਼ਾਲਾਵ੍ਰਿਕ। ਤਰੁਸ਼ੂਰ। ਹਰਿ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਬਿਜਲੀ ੧੨੯—ਵਿਦਜੁਤ੍। ਕੌਂਧਾ। ਚੰਚਲਾ। ਤੜਿਤ। ਦਾਮਿਨੀ। ਚਪਲਾ। ਛਟਾ॥

ਬਿਲ (ਬਿਲ੍ਹ) ੨੭੨—ਸੁਰਭਿਪਤ੍ਰ। ਸੈਲੂਸ਼। ਪੂਤਿਵਾਤ। ਮਾਲੂਰ। ਸ਼੍ਰੀਫਲ। ਸ਼ਲਜ। ਤ੍ਰਿਪਤ੍ਰ॥

ਬੁੱਧਿ ੮—ਮਨੀਸ਼ਾ। ਸ਼ੇਮੁਖੀ। ਮੇਧਾ। ਧਿਸ਼ਣਾ। ਧੀ। ਮਤਿ॥

ਬੇਂਤ (ਵੇਤ੍ਰ) ੩੧੪—ਬੰਜੁਲ। ਸ਼ੀਤ। ਵਿਦੁਰਛਰੀ। ਅਭ੍ਰਪੁਸ਼੍ਪ। ਵਾਨੀਰ। ਬੇਤਸ੍॥

ਬੇਲ ੧੩੬—ਵ੍ਰਤਤਿ। ਗੁਲ੍ਮਿਨੀ। ਵੱਲਰੀ। ਵੀਰੁਧ। ਲਤਾ। ਪ੍ਰਤਾਨ। ਬੇਲਿ॥

ਬੰਸੀ (ਕੁੰਡੀ) ੫੯— ਕੁੰਭੀ। ਮੀਨਹਾ। ਮੱਛਘਾਤਿਨੀ। ਵੜਿਸ਼॥

ਬ੍ਰਹਮਾ ੯੭—ਅਜ। ਕਮਲਜ। ਵਿਧਿ। ਜਗਪਿਤਾ। ਧਾਤਾ। ਅੰਡਜ। ਸ੍ਰਸ਼੍ਟਾ। ਚਤੁਰਾਨਨ। ਧਿਸਣ। ਆਤ੍ਮਭੂ। ਸ਼ਤਧ੍ਰਿਤਿ। ਦ੍ਰਹਿਣ। ਸ੍ਵਯੰਭੂ। ਵੇਧਾ। ਬ੍ਰਹਮਾ। ਪਰਮੇਸ਼੍ਠੀ। ਲੋਕੇਸ਼। ਕਮਲਾਸਨ। ਤੋਯਪਿਤ॥

ਭੁਯ ੮੬—ਸਾਧ੍ਵਸ। ਦਰ। ਆਤੰਕ। ਭੀਤਿ। ਭਿਯਾ। ਭੀ। ਤ੍ਰਾਸ। ਡਰ॥

ਭੌਰਾ ੧੩੨—ਮਧੁਕਰ। ਭ੍ਰਮਰ। ਦ੍ਵਿਰੇਫ। ਅਲਿ। ਭਸਰ। ਸ਼ਿਲੀਮੁਖ। ਭ੍ਰਿੰਗ। ਚੰਚਰੀਕ। ਰੋਲੰਬ। ਦ੍ਵਿਪ। ਮਧੁਲੇਹੀ। ਸਾਰੰਗ। ਮਧੁਪ। ਸੁਕਾਂਡੀ। ਮਧੁਵ੍ਰਤ। ਮਧੁਲਿਟ। ਸਟ੍ਪਦ॥

ਭ੍ਰਿਕੁਟੀ (ਭੌਂਹ) ੯੦—ਭ੍ਰੂ। ਤ੍ਰੌਦੀ॥

ਮਹੂਆ ੨੬੮—ਮਾਧਵ। ਮਧੁਦ੍ਰੁਮ। ਮਧੁਸ੍ਰਵਾ। ਮਧੁਸ਼੍ਠੀਵ। ਗੁੜਫੂਲ। ਮਧੂਕ॥

ਮਕਰੰਦ ੧੧੮—ਪੁਸ਼੍ਪਸਾਰ। ਮਧੁ। ਕੁਸੁਮਰਸ। ਪਰਾਗ। ਪੁਸ਼੍ਪਰਜ।

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮਕੜੀ ੨੨੩–ਲੂਤਾ। ਸੂਤ੍ਰਾ। ਮਕੱਟੀ। ਊਰੰਣਨਾਭ। ਮਕਰੀ॥
ਮਘ ਪਿੱਪਲੀ ੨੮੩–ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾ। ਸ਼ੌਂਡੀ। ਮਾਧਵੀ। ਤਿਕ੍ਤ।
ਤੰਡੁਲਾ। ਵੈਦੇਹੀ। ਸ਼ਜਾਮਾ। ਕਣਾ। ਕਟੁਵੀਜਾ। ਪੀਪਰ।
ਕੋਰੰਗੀ। ਉਸ੍ਨ॥
ਮਦਿਰਾ (ਸ਼ਰਾਬ) ੨੩੪–ਮਧੁ। ਮਾਧ੍ਵੀ। ਸੁਰਾ। ਇਰਾ। ਵਾਰੁਣੀ।
ਆਸਵ। ਮਯ। ਕਾਦੰਬਰੀ। ਮੱਤਾ। ਕਲਜਾ। ਸਿੰਦੁਰ-
ਰਸਨਾ। ਬੱਧਿਹਾ। ਹਾਲਾ। ਸਿਧੁਪ੍ਰਸੂਤਿ। ਮਦ। ਮਦਜ॥
ਮਨੋਹਰ ੧੦੨–ਮੰਜੁਲ। ਮੰਜੁ। ਲਲਾਮ। ਕਲ। ਸੁਸ੍ਰ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਸ੍ਰ।
ਲਲਾਮ॥
ਮਯੂਰ (ਮੋਰ) ੨੦–ਨੀਲਕੰਠ। ਕੇਕੀ। ਧ੍ਵਜੀ। ਸ਼ਿਖੀ। ਸ਼ਿਖੰਡੀ।
ਸ਼ਿਵਸੁਤਵਾਹਨ। ਅਹਿਭਖੀ। ਵਹਿੰ। ਕਲਾਪੀ॥
ਮਾਤਾ ੫੧–ਅੰਬਾ। ਸਵਿਤ੍ਰੀ। ਪ੍ਰਸੂ। ਜਨਨੀ। ਅੱਕਾ॥
ਮਾਧਵੀ ੩੦੭–ਵਾਸੰਤੀ। ਪ੍ਰਹਸੰਤੀ। ਸੁਣੰਜਾਤਿਕਾ। ਮਾਧਵਿਕਾ॥
ਮਾਨ ੬–ਅਹੰਕਾਰ। ਮਦ। ਦਰ੍ਪ। ਗਰ੍ਵ। ਸਮਯ। ਅਭਿਮਾਨ॥
ਮਾਰਗ (ਰਾਸ੍ਤਾ) ੨੨੪–ਵਰ੍ਤਮ। ਅਧ੍ਵਾ। ਸਰਣਿ। ਪਥ। ਸੰਚਰ।
ਪਾਦਵਿਹਾਰ। ਮਗ॥
ਮਾਲਾ ੩੧੮–ਸ੍ਰਕ। ਸ੍ਰਜ। ਗੁਣਵਤੀ। ਮਾਲਜ। ਦਾਮ॥
ਮਿਰਿਚ ੨੮੨–ਕੋਲਾ। ਊਸ਼ਣ। ਯਵਨਪ੍ਰਿਯ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਫਲਾ।
ਮਰਿਚ॥
ਮੀਨ ੧੭੮–ਸਫਰੀ। ਅਨਿਮਿਸ਼। ਮਤ੍ਸਜ। ਝਖ। ਪ੍ਰਿਥੁਲੋਮਾ।
ਪਾਠੀਨ। ਮਕਰ। ਉਲੂਪੀ। ਅੰਡਭਵ। ਗੰਡਕ। ਜਲਚਰ।
ਵੈਸਾਰਿਣੀ॥
ਮੁਕ੍ਤਿ ੩੧–ਮੋਕ੍ਸ਼। ਅਮ੍ਰਿਤ। ਕੈਵਲਜ। ਅਪੁਨਰ੍ਭਵ। ਅਪਵਰਗ।
ਨਿਸ਼੍ਰੇਣੀ। ਨਿਰਵਾਣ। ਸੁਖ। ਮਹਾਸਿੱਧੀ। ਸ੍ਵਰਗ॥
ਮੁਖ ੬੮–ਆਨਨ। ਆਸਜ। ਲਪਨ। ਵਦਨ। ਤੁੰਡ। ਵਕ੍ਤ੍ਰ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਮੂੰਗਾ ੨੯੦—ਵਿਦ੍ਰੁਮ। ਅੰਗਾਰਕਮਣਿ। ਹਕ੍ਤਾਕਾਰ। ਪ੍ਰਵਾਲ॥

ਮੂਰਖ ੧੯੭—ਮੁਗ੍ਧ। ਮੂਢ। ਜੜ੍ਹ। ਮੂਕ। ਅਗ੍ਯ। ਅਬੁਧ। ਬਦ। ਸ਼ਠ॥

ਮੇਘ (ਬਾਦਲ) ੧੨੬—ਧਾਰਾਧਰ। ਜਲਧਰ। ਜਲਦ। ਜਗ-ਜੀਵਨ। ਜੀਮੂਤ। ਅਭ੍ਰ। ਬਲਾਹਕ। ਮਯੋਧਰ। ਨੀਰਦ। ਧੂਮਸੁਤ। ਯਗ੍ਯਪੁਤ੍ਰ। ਅੰਬੁਦ। ਮੁਦਿਰ। ਤੜਿਤ੍ਵਾਨ। ਜਲਦਾਨ। ਕ੍ਸ਼ਰਿਦ। ਵਾਰਿਧਰ। ਅੰਬੁਭ੍ਰਿਤ। ਅਸੁਰ। ਵਨਸ੍ਪਤਿਪ੍ਰਾਨ। ਘਨ॥

ਮੋਤੀ ੪੫—ਸ਼ਸ਼ਿਗੋਤੀ। ਗੁਲਿਕ। ਜਲਜ। ਸੀਪਸੁਤ। ਮੁਕ੍ਤਾ॥

ਮੰਗਲ ੪੬—ਕੁਜ। ਅੰਗਾਰਕ। ਭੌਮ। ਵਿਦ। ਲੋਹਿਤਾਂਗ। ਮਹਿਬਾਲ॥

ਯਮੁਨਾ ੩੧੧—ਰਵਿਜਾ। ਯਮ ਅਨੁਜਾ। ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਣਾ। ਸ਼੍ਯਾਮਲ ਆਪ। ਕਾਲਿੰਦੀ॥

ਯੁਗਲ (ਦੋਵੇਂ) ੩੧੭—ਯਮਲ। ਯੁਗ। ਦ੍ਵੰਦ੍ਵ। ਦ੍ਵਯ। ਉਭਯ। ਮਿਥੁਨ। ਯੁਗਮ॥

ਯੁਧਿਸ਼੍ਠਰ ੧੦੭—ਧਰਮਤਾਤ। ਅਜਾਤਰਿਪੁ। ਕੌਂਤੇਯ। ਕੁਰੁਰਾਜ॥

ਯੋਗੀਜਨ (ਸਾਧੁ) ੧੪੧—ਸੰਨ੍ਯਾਸੀ। ਪਰਿਵ੍ਰਾਜ। ਜਟਿਲੀ। ਤ੍ਯਾਗੀ। ਕਰ੍ਮੰਦੀ। ਦੰਡੀ। ਯਤੀ। ਭਿਕ੍ਸ਼ੁਕ। ਨ੍ਯਾਸੀ। ਰਿਸ਼ਿ। ਵੈਰਾਗੀ। ਤਾਪਸੀ। ਜਪੀ। ਤਪੀ। ਮੁਨਿ॥

ਰਜਨੀ (ਰਾਤ) ੨੧੩—ਕ੍ਸ਼ਣਦਾ। ਕ੍ਸ਼ਪਾ। ਤਮਸ੍ਰਿਨੀ। ਤਮੀ। ਤਮਿਸ੍ਰਾ। ਨਿਸ਼ਿ। ਸ਼੍ਰੀਸਦਾ। ਵਿਭਾਵਰੀ। ਰਾਤ੍ਰਿ। ਤ੍ਰਿਯਾਮਾ। ਨਕ੍ਤ। ਸ਼ਵੈਰੀ॥

ਰਾਹੁ ੨੦੭—ਸਿੰਹਕੀਯ। ਸ੍ਰਭਾਨੁ। ਤਮ। ਵਿਧੁੰਤੁਦ॥

ਰਾਕ੍ਸ਼ਸ ੧੬੪—ਕੌਣਪ। ਅਸ੍ਰਪ। ਪੁਨ੍ਯਜਨ। ਨਿਕਸ਼ਾਤਮਜ।

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਦੁਨੰਦ। ਕਬੁੰਰ। ਅਸੁਰ। ਨਿਸ਼ਾਚਰ। ਯਾਤੁਧਾਨ। ਕ੍ਰਵਜਾਦ ॥

ਰਾਜ਼ਵੱਲੀ ੨੯੪—ਅੰਬਸ੍ਰਾ। ਬ੍ਰਜਵਾਦਿਨੀ। ਰਾਜਵੱਲਿਕਾ ॥

ਰਾਜਾ ੩੩—ਸ੍ਵਾਮੀ। ਅਧਿਪਤਿ। ਦੰਡਧਰ। ਨਰਪਤਿ। ਖ਼ਿਤਿਪਤਿ। ਭੂਪ। ਨ੍ਰਿਪ। ਨਰੇਸ਼ ॥

ਰੁੱਖਾ (ਅਸਭ੍ਯ) ਵਚਨ ੧੮੪—ਨਿਸਠੁਰ। ਕਾਹਲ। ਪਰੁਸ। ਅਪ੍ਰਿਯ। ਅਸ਼੍ਲੀਲ। ਗ੍ਰਾਮਜ ॥

ਰੁਧਿਰ ੧੬੩—ਸ਼ੋਣਿਤ। ਕੋਣਪ। ਰਕ੍ਤ। ਅਸ੍ਰਿਕ। ਕ਼ਤਜਾਤ। ਲੋਹੂ ॥

ਰੂਪਾ (ਚਾਂਦੀ) ੧੬—ਰੁਕਮ। ਰਜਤ। ਦੁਰੰਨ। ਸ਼ੁਭ। ਜਾਤਰੂਪ। ਖਰੂੰਰ ॥

ਲਛਮੀ ੪੯—ਸ਼੍ਰੀ। ਪਦ੍ਮਾ। ਪਦ੍ਮਾਲਯਾ। ਕਮਲਾ। ਚਪਲਾ। ਸਿੰਧੁਸੁਤਾ। ਮਾ। ਇੰਦਿਰਾ। ਵਿਸ਼੍ਨੁਬੱਲਭਾ। ਰਮਾ ॥

ਲੱਜਾ ੨੫੩—ਹ੍ਰੀ। ਵ੍ਰੀੜਾ। ਤ੍ਰਪਾ। ਸੰਕੋਚ ॥

ਲਲਾਟ (ਮੱਥਾ) ੬੩—ਮਸ੍ਤਿਕ। ਅਲਿਕ। ਭਾਲ। ਭਾਗਜਮਣਿ ॥

ਲਵੰਗ (ਲੌਂਗ) ੩੦੪—ਦੇਵਕੁਸੁਮ। ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਗਜ। ਲਵ। ਤੀਕਣ। ਸ਼ੇਖਰ। ਦਿਵਯ ॥

ਵਸਤ੍ਰ ੭੫—ਚੇਲ। ਨਿਚੋਲ। ਦੁਕੂਲ। ਪਟ। ਅੰਸ਼ੁਕ। ਵਾਸ। ਚੀਰ। ਵਸਨ ॥

ਵਸੰਤ ੨੬੦—ਕੁਸੁਮਾਕਰ। ਰਿਤੁਰਾਜ। ਮਧੁ। ਮਾਧਵ। ਸੁਰਭਿ ॥

ਵਜ੍ਰ ੨੫੨—ਅਸ਼ਨਿ। ਕੁਲਿਸ਼। ਪਵਿ। ਭਿਦੁਰ। ਹ੍ਰਾਦਿਨੀ ॥

ਵਟ (ਬੋਹੜ) ੩੦੯—ਜਵੀ। ਕਪਰ੍ਦੀ। ਰਕ੍ਤਫਲ। ਵ੍ਰਿਹਤ੍ਪਾਦ। ਨਜਰੋਧ ॥

ਵਣ (ਜੰਗਲ) ੨੦੯—ਕਾਨਨ। ਵਿਪਿਨ। ਅਰਨਜ। ਵਨ। ਗਹਨ। ਕੱਛ। ਕਾਂਤਾਰ। ਅਟਵੀ ॥

Original with:
Language Department
Digitized by:
Panjab Digital Library

ਵਰੁਣ ੧੪੯–ਪ੍ਰਚੇਤਾ। ਪਾਸ਼ਧਰ। ਜਲਚਰਪਤਿ। ਜਲੇਸ਼॥
ਵਾਣ ੧੯੧–ਤੋਮਰ। ਖਗ। ਅਜਿਹਮਗ। ਆਸ਼ੁਗ। ਵਿਸ਼ਿਖ। ਸ਼ਿਲੀਮੁਖ। ਸ਼ਰ। ਮਾਰਗਣ। ਨਾਰਾਚ। ਇਸ਼ੁ। ਪਤ੍ਰੀ। ਪ੍ਰਾਣਸ਼ੋਸ਼ਨ। ਸ਼ਾਯਕ। ਤੀਰ॥
ਵਿਸ (ਜ਼ਹਿਰ) ੨੧੧–ਗਰਲ। ਹਲਾਹਲ। ਬ੍ਰਹਮਸੂ। ਕਾਲਕੂਟ। ਗਰ। ਮਾਰ॥
ਵ੍ਵਿਾਹ ੨੩੩–ਕਰਪੀੜਨ। ਪਰਿਣਯ। ਉਪਯਮ। ਉਦ੍ਵਾਹ॥
ਵੀਣਾ ੭੮–ਤੰਤ੍ਰੀ। ਵੱਲਕੀ। ਵਿਪੰਚੀ। ਯੰਤ੍ਰ॥
ਵੀਥੀ ੨੫੮–ਖੋਰਿ। ਪ੍ਰਤੋਲੀ। ਵੀਥਿਕਾ। ਰਥਜਾ। ਵਿਸ਼ਿਖਾ। ਗਲੀ॥
ਵੇਸ਼ਯਾ ੧੦੪–ਕੁਦ੍ਰਾ। ਗਣਿਕਾ। ਲੰਜਿਕਾ। ਸਾਮਾਨਾ। ਰੂਪਾ-ਜੀਵਾ। ਵਵੰਟੀ। ਵਾਰਵਿਲਾਸਿਨੀ। ਜਰਾਮਜਨੀ। ਜਗਵੱਲਭਾ। ਸ਼ਾਲਭੰਜਿਕਾ। ਵਾਰਵਧੂ। ਵਾਰਾਂਗਨਾ। ਵਾਰਸ੍ਤ੍ਰੀ। ਪੁੰਸ਼ਚਲੀ। ਪਨਜਾਂਗਨਾ। ਸ਼ਫ਼ੰਰਾ॥
ਵੇਦ ੧੪੩–ਆਮ੍ਨਾਯ। ਸ਼੍ਰੁਤਿ। ਬ੍ਰਹਮ। ਧਰਮਮੂਲ। ਕਾਮਪ੍ਰਦ। ਨਿਗਮ॥
ਵ੍ਰਿਹਸ੍ਪਤਿ ੪੮–ਜੀਵ। ਸ਼ਿਖੰਡੀ। ਗੁਰੁ। ਧਿਸਣ। ਈਜਜ। ਅੰਗਿਰਾ ਸੁਤ। ਵਾਚਸਪਤਿ॥
ਵ੍ਰਿਕ ੨੩੮–ਸ਼ਾਖੀ। ਵਿਟਪ। ਅਨੋਕਹ। ਕੁਜ। ਮਹੀਰੁਹ। ਪਤ੍ਰੀ। ਵਹਿ। ਫਲੀ। ਦਲੀ। ਕੁਟ। ਦ੍ਰੁਮ। ਪਾਦਪ। ਤਰੋਰੁਹ॥

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library

B-099266

Original with:
Language Department Punjab
Digitized by:
Panjab Digital Library